

GHID

privind alternativele
la arestarea preventivă

Autor:
Igor Dolea

GHID

privind alternativele
la arestarea preventivă

Autor:
Igor Dolea

Acest Ghid a fost elaborat cu suportul financiar al proiectului Consiliului Europei „Consolidarea sistemului de justiție penală bazat pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”, care face parte din Planul de Acțiuni al Consiliului Europei pentru Republica Moldova 2021-2024. Opiniile exprimate în această lucrare sunt responsabilitatea autorului și nu reflectă în mod necesar politica oficială a Consiliului Europei.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

CUPRINS

CAPITOLUL 1. Măsurile alternative detenției în sistemul măsurilor de constrângere procesual-penale	9
1.1. Standardele generale	9
1.1.1. Introducere	9
1.1.2. Obligații pozitive ale statului privind aplicarea măsurilor preventive	9
1.1.3. Prezumția de nevinovăție	11
1.1.4. Dreptul la tăcere	11
1.1.5. Motivarea hotărârii	12
1.2. Măsurile alternative arestării preventive în sistemul de drept național	15
1.2.1. Terminologia	15
1.2.2. Măsurile alternative detenției	15
1.2.3. Sarcina probei	16
1.2.4. Obligația pozitivă prevăzută de normele naționale	16
1.2.5. Condiții generale de aplicare a măsurilor preventive	17
1.2.6. Legalitatea aplicării măsurii preventive	17
1.2.7. Individualizarea măsurilor preventive	17
1.2.8. Referințe judiciare cu privire la aplicarea măsurilor preventive	18
1.3. Temeiurile și motivele aplicării măsurilor preventive	19
1.3.1. Temeiurile	19
1.3.2. Motive luate în calcul exclusiv la aplicarea arestării preventive	19
1.3.3. Bănuiala rezonabilă	20
<i>a) Clarificări prelabile</i>	20
<i>b) Elementele bănuielii rezonabile</i>	21
<i>c) Gradul de probare a bănuielii rezonabile</i>	21
<i>d) Dacă informațiile din sesizare ar fi suficiente pentru constatarea existenței bănuielii rezonabile</i>	22
<i>e) Probatoriul privind bănuiala rezonabilă</i>	22
<i>f) Sarcina probei</i>	23
<i>g) Situații de inadmisibilitate a probei</i>	23
<i>h) Exemple de existență a bănuielii rezonabile</i>	23
<i>i) Exemple de inexistență a bănuielii rezonabile</i>	24

1.3.4. Constatarea existenței riscurilor la aplicarea măsurilor preventive	25
<i>a) Introducere</i>	25
<i>b) Riscul eschivării</i>	25
<i>c) Riscul distrugerii probelor</i>	27
<i>d) Riscul recidivei</i>	29
<i>e) Riscul dezordinilor publice și protecția deținutului</i>	30
1.3.5. Obligația de a stabili necesitatea, proporționalitatea și subsidiaritatea măsurii preventive	32
CAPITOLUL 2. Arestul la domiciliu	33
2.1. Caracterizare	33
2.1.1. Generalități	33
2.1.2. Terminologia	33
2.1.3. Natura juridică	33
2.1.4. Normele interne	34
2.1.5. Noțiunea de domiciliu	35
2.1.6. Temeinicia	36
2.1.7. Oportunitatea aplicării măsurii	36
2.2. Conținutul măsurii arestului la domiciliu	37
2.2.1. Restricțiile stabilite în cadrul aplicării măsurii arestului la domiciliu	37
<i>a) Interzicerea de a ieși din locuință</i>	37
<i>b) Limitarea convorbirilor telefonice, recepționării și expedierii trimiterilor poștale și utilizării altor mijloace de comunicare</i>	37
<i>c) Interzicerea comunicării cu anumite persoane și primirea pe cineva în locuința sa</i>	38
2.2.2. Obligațiile stabilite în cadrul aplicării măsurii arestului la domiciliu	38
2.3. Aplicarea măsurii arestului la domiciliu	39
2.3.1. Solicitarea de către procuror a aplicării arestului la domiciliu	39
2.3.2. Solicitarea de către apărare a aplicării arestului la domiciliu	39
2.4. Executarea măsurii arestului la domiciliu	40
2.4.1. Procedura de executare	40
2.4.2. Posibilitatea de a părăsi locuința	40
2.4.3. Monitorizarea electronică	41
2.4.4. Înlocuirea măsurii arestului la domiciliu	41
2.4.5. Situații particulare de neaplicare a măsurii arestului la domiciliu	42

CAPITOLUL 3. Liberarea provizorie	43
3.1. Standardele Curții Europene a Drepturilor Omului	43
3.1.1. Generalități	43
3.1.2. Obligația pozitivă de a aplica liberarea provizorie	44
3.1.3. Obligația de a motiva neaplicarea liberării provizorii	44
3.2. Instituția liberării provizorii în sistemul național	45
3.2.1. Originea instituției în sistemul național	45
3.2.2. Modificările legislative în materia liberării provizorii	45
3.3. Conținutul măsurii liberării provizorii	46
3.3.1. Scopul măsurii liberării provizorii	46
3.3.2. Condiții de aplicare a măsurii liberării provizorii	46
3.3.3. Subiecții care pot solicita aplicarea liberării provizorii	46
3.4. Obligațiile stabilite la aplicarea liberării provizorii	47
3.4.1. Necesitatea de individualizare în vederea aplicării liberării provizorii	47
3.4.2. Obligațiile propriu-zise la aplicarea liberării provizorii	47
3.5. Procedura de dispunere și aplicare a măsurii liberării provizorii	49
3.5.1. Aspecte generale	49
3.5.2. Admisibilitatea cererii de liberare provizorie și soluționarea acesteia	50
3.5.3. Dacă este necesară detenția prealabilă a persoanei la aplicarea măsurii liberării provizorii	50
3.5.4. Executarea hotărârii de aplicare a liberării provizorii	51
3.5.5. Revocarea sau înlocuirea măsurii liberării provizorii	52
3.5.6. Termenele aplicării liberării provizorii	52
3.6. Particularități privind aplicarea liberării provizorii pe cauțiune	53
3.6.1. Scopul cauțiunii	53
3.6.2. Subiecții cu drept de solicitare a liberării provizorii pe cauțiune	53
3.6.3. Condiția de aplicare a liberării provizorii pe cauțiune	53
3.6.4. Valoarea cauțiunii	54
<i>a) Aprecierea valorii</i>	54
<i>b) Valoarea cauțiunii sub formă de bani</i>	55
<i>c) Valoarea cauțiunii sub formă de garanții reale</i>	56
<i>d) Obligația de a furniza informații</i>	56

<i>e) Obligația pozitivă de a facilita aplicarea cauțiunii</i>	57
<i>f) Refuzul de a aplica cauțiunea</i>	57
3.6.5. Depunerea cauțiunii	58
<i>a) Obligația pozitivă de a asigura posibilitatea depunerii cauțiunii</i>	58
<i>b) Cererea privind aplicarea liberării provizorii pe cauțiune</i>	58
<i>c) Constatarea faptului depunerii cauțiunii</i>	59
<i>d) Consecințele nerespectării termenului de depunere a cererii privind aplicarea liberării provizorii pe cauțiune</i>	59
3.6.6. Revocarea cauțiunii	59
3.6.7. Restituirea cauțiunii	60
3.6.8. Confiscarea cauțiunii	60
CAPITOLUL 4. Alte măsuri neprivative de libertate	61
4.1. Obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi țara	61
4.1.1. Natura juridică	61
4.1.2. Similitudini și diferențe privind măsurile de nepărăsire a localității sau a țării	62
4.1.3. Obligațiile stabilite față de prevenit	63
4.1.4. Durata măsurilor de nepărăsire a localității sau a țării	63
4.1.5. Executarea măsurilor de nepărăsire a localității sau a țării	64
4.1.6. Reținerea pașaportului	64
4.1.7. Înlocuirea măsurii de nepărăsire a localității sau a țării	65
4.2. Garanția personală și garanția unei organizații	66
4.2.1. Aspecte generale privind garanția personală	66
4.2.2. Scopul garanției personale	67
4.2.3. Condițiile de aplicare a garanției personale	67
4.2.4. Garanția unei organizații	67
4.2.5. Disponerea și exercitarea garanțiilor	68
4.2.6. Renunțarea la garanție și confiscarea garanției	69
4.3. Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport și înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport	70
4.3.1. Natura juridică a măsurilor aplicate	70
4.3.2. Particularitățile ridicării provizorii a permisului de conducere a mijloacelor de transport	70
<i>a) Condițiile de aplicare</i>	70

<i>b) Procedura</i>	71
<i>c) Termenul</i>	73
<i>d) Executarea</i>	73
4.3.3. Particularitățile înlăturării de la conducerea mijlocului de transport	73
4.3.4. Testarea alcoolscoptică	75
4.3.5. Ridicarea mijlocului de transport	76
CAPITOLUL 5. Aplicarea măsurilor alternative față de subiecți speciali și persoane extrădate	77
5.1. Transmiterea sub supraveghere a minorului	77
5.1.1. Standardele internaționale în privința minorilor	77
5.1.2. Sistemul național privind aplicarea măsurii preventive în privința minorului	77
5.1.3. Subiecții responsabili de supravegherea minorului	78
5.1.4. Procedura	79
5.1.5. Executarea	80
5.1.6. Răspunderea supraveghetorului	80
5.2. Transmiterea sub supraveghere a militarului	80
5.2.1. Natura juridică	80
5.2.2. Subiecții față de care se aplică măsura preventivă transmiterea sub supraveghere a militarului	81
5.2.3. Subiectul responsabil de supravegherea militarului	81
5.2.4. Măsurile aplicate militarului luat sub supraveghere	82
5.3. Aplicarea măsurilor preventive alternative față de persoana care urmează a fi supusă extrădării	83
5.3.1. Standardele internaționale	83
5.3.2. Normele și jurisprudența națională în materia extrădării	84
5.3.3. Aplicarea măsurilor preventive față de persoana care urmează a fi supusă extrădării	86
<i>a) Standarde europene în materia măsurilor preventive aplicate față de persoana supusă extrădării</i>	86
<i>b) Standardele Curții Europene a Drepturilor Omului în materia detenției pentru extrădare</i>	87
<i>c) Normele naționale privind detenția persoanei supusă extrădării</i>	88
<i>d) Condițiile și cazurile de aplicare a măsurilor preventive alternative față de persoana care urmează a fi supusă extrădării</i>	89

ABREVIERI

- CtEDO** – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
- CEDO** – Convenția Europeană a Drepturilor Omului
  - CSJ** – Curtea Supremă de Justiție
- (UE)** – Directiva Parlamentului European și a Consiliului Europei
- Rec.** – Recomandarea Comitetului de Miniștri al statelor-membre
- CPP** – Codul de procedură penală
  - CP** – Codul penal
  - CC** – Codul civil
- CPC** – Codul de procedură civilă
- C.Ex.** – Codul de executare
- C.Cont.** – Codul contravențional
- C.Educ.** – Codul educației
  - HG** – Hotărârea Guvernului
- Reg. DM** – Regulamentul disciplinei militare
- Reg. SIFA** – Regulamentul Serviciului intern al Forțelor Armate
  - DCC** – Decizia Curții Constituționale
  - HCC** – Hotărârea Curții Constituționale
- Hot. Plen. CSJ** – Hotărârea explicativă a Plenului Curții Supreme de Justiție
  - art.** – articolul
  - alin.** – alineatul
  - pct.** – punctul
  - par.** – paragraful

CAPITOLUL 1. Măsurile alternative detenției în sistemul măsurilor de constrângere procesual-penale

1.1. Standardele generale

1.1.1. *Introducere*

Dreptul la libertate și siguranță, primate împreună, constituie un drept fundamental care nu cunoaște alternativă. Astfel, există stare de libertate sau stare de lipsire de libertate, după cum starea de semilibertate, de libertate supravegheată sau de libertate condiționată pot fi primate ca lipsiri de libertate¹.

Aplicarea alternativelor la detenție se subordonează regulilor generale privind măsurile preventive, respectiv, urmează a se constata: legalitatea detenției; existența unei bănuieli rezonabile; prezența unui risc; proporționalitatea; rezonabilitatea și necesitatea aplicării detenției și, nu mai puțin important, prioritatea alternativelor detenției. Această prioritate derivă din prezumția libertății care este punctul forte al art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). La fel, și Curtea Constituțională reiterează în mod constant prioritatea libertății în cazul măsurilor procesuale de constrângere².

1.1.2. *Obligații pozitive ale statului privind aplicarea măsurilor preventive*

Autoritățile au obligația pozitivă de a căuta soluția de nondetenție în situații când persoana este acuzată de comiterea unei fapte ce se încadrează în prevederile Codului penal. Aceasta, deoarece, pe lângă faptul că arestul

¹ C. Bîrsan, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, comentariu pe articole, ed. a II-a, Ed. C.H. Beck, pag. 232.

² A se vedea, de ex.: HCC nr. 3/2016 și ulterioarele.

afectează însăși libertatea persoanei ca o ființă rațională, sunt și un șir de alte consecințe care pot lăsa o anumită amprentă pentru toată perioada vieții. Consecințele sunt legate de riscurile privind pierderea locului de muncă sau falimentarea afacerii, de greutățile financiare cu care se confruntă familiile persoanelor deținute, precum și de cele suportate de familie din cauza separării îndelungate.

În același context, statele urmează să dezvolte setul de măsuri alternative detenției, care sunt de o gamă largă, de exemplu: obligația de a se prezenta în fața unei autorități judiciare potrivit modalităților cerute, neîmpiedicarea bunei derulări a justiției și neangajarea într-o anumită conduită, inclusiv legată de o profesie sau un anumit post; obligația de prezentare zilnică sau regulată în fața unei autorități judiciare, poliție sau altă autoritate; obligația de acceptare a supravegherii din partea unei instanțe desemnate de autoritatea judiciară; obligația de supunere la o supraveghere electronică; obligația de reședință pe o adresă specificată, cu sau fără condiția privind numărul de ore petrecute acolo; interdicția de a părăsi sau a intra în anumite locuri sau regiuni specifice fără autorizare; interdicția de a vedea anumite persoane fără autorizare; obligația de predare a pașaportului sau alte acte de identitate; și obligația de a vărsa o cauțiune financiară sau alte garanții pentru buna conduită a persoanei pe durata procesului de judecată³.

CtEDO în mod constant insistă asupra obligației pozitive de a examina în fiecare caz posibilitatea aplicării măsurilor alternative detenției. Atunci când decid dacă o persoană trebuie să fie eliberată sau plasată în detenție, autoritățile trebuie să examineze dacă nu există alte măsuri care să asigure prezentarea sa la proces⁴. Art. 5 § 3 din CEDO nu consacră doar „dreptul [unei persoane] de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii”, ci prevede și că „punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere”⁵.

---

³ Rec (2006)13, pct. 2.

⁴ CtEDO, *Idalov c. Rusiei*, nr. 5826/03, § 140, 22 mai 2012.

⁵ CtEDO, *Khoudoïorov c. Rusiei*, nr. 6847/02, pct. 183, 08 noiembrie 2005; *Lelièvre c. Belgiei*, nr. 11287/03, § 97, 08 noiembrie 2007; *Shabani c. Elveției*, nr. 29044/06, § 62, 05 noiembrie 2009.

1.1.3. Presumția de nevinovăție

Persoana supusă unei măsuri preventive rămâne a fi prezumată nevinovată. Regula principală este ca urmărirea penală să fie realizată în timp ce acuzatul se află în libertate. În acest sens, garanția este asigurată de art. 6 din CEDO, art. 21 din Constituția Republicii Moldova și art. 8 din CPP. Așadar, prezumția de nevinovăție determină aflarea persoanei în libertate. Cu toate acestea, în unele cazuri, prevalează interesul public și arestarea preventivă poate fi o măsură necesară în cadrul urmării penale. Totuși, hotărârile judiciare date în faza de urmărire penală nu ar trebui să reflecte opinia că persoana respectivă este vinovată. Acest fapt nu ar trebui să aducă atingere hotărârilor preliminare de natură procedurală, luate de autoritățile judiciare sau de alte autorități competente, care se întemeiază pe suspiciuni sau pe elemente de probă incriminatoare, cum ar fi deciziile de arest preventiv, cu condiția ca aceste hotărâri să nu se refere la persoana suspectată sau acuzată ca fiind vinovată. Înaintea luării unei hotărâri preliminare de natură procedurală, autoritatea competentă ar putea fi nevoită să verifice dacă există suficiente elemente de probă incriminatoare împotriva persoanei suspectate sau acuzate care să justifice hotărârea respectivă, iar hotărârea poate conține referiri la aceste elemente⁶.

La fel, arestarea nu poate fi aplicată pentru a asigura un confort pentru activitatea procurorului sau a ofițerului de urmărire penală. În acest context, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a menționat că nu este motiv de arestare necesitatea administrării unei probe sau finalizarea urmării penale. Arestarea unei persoane pe motivul audierii ca martor într-o procedură penală paralelă nu este permisă⁷.

1.1.4. Dreptul la tăcere

Dreptul la tăcere derivă din prezumția de nevinovăție garantată de art. 6 din CEDO. În acest sens, CtEDO a subliniat că aceste imunități contribuie la evitarea erorilor judiciare și la garantarea rezultatului urmărit de art. 6 din CEDO⁸. Dreptul persoanei de a nu se autoincrimina este legat, în primul rând,

⁶ (UE) 2016/343 pct. 16.

⁷ HCC nr. 3/2016, § 72; CtEDO, *Giorgi Nikolaishvili c. Georgiei*, nr. 37048/04, § 32, 13 ianuarie 2009.

⁸ CtEDO, *Jalloh c. Germaniei* (MC), nr. 54810/00, §§ 100-102, 11 iulie 2006.

de respectarea voinței sale de a păstra tăcerea⁹. În acest context, potrivit jurisprudenței CtEDO, reținerea sau arestarea unei persoane nu trebuie aplicată niciodată cu scopul de a o determina să-și recunoască vina sau să dea declarații împotriva altor persoane ori pentru a obține fapte sau informații care ar putea constitui o bază pentru bănuiala rezonabilă împotriva acesteia¹⁰.

Curtea Constituțională a menționat că arestarea preventivă, care are ca fundament faptul că persoana nu și-a recunoscut vina, nu se încadrează în niciun motiv de privațiune de libertate conform literelor (a)-(f) ale art. 5 § 1 din CEDO și, în mod implicit, nu este conformă cu art. 25 din Constituția Republicii Moldova¹¹.

1.1.5. Motivarea hotărârii

În cauza *Buzadji*, CtEDO a reiterat cele trei direcții de motivare a hotărârii, de aplicare a privării de libertate, ce derivă din trei mari principii care, în particular, reies din jurisprudența CtEDO: regula, conform căreia excepțiile, lista cărora este una exhaustivă, se interpretează în mod restrictiv și nu poate fi justificată de alte dispoziții (art. 8-11 din CEDO, în particular); regularitatea privării de libertate, unde accentul este pus, în mod repetat, atât pe procedură, cât și pe fond, și care implică o respectare strictă a statului de drept; importanța promptitudinii sau a celerității controlului judiciar, în virtutea art. 5 §§ 3 și 4 CEDO.

În același context, art. 176 alin. (3) din CPP menționează despre obligația procurorului și instanței de judecată de a aprecia și a motiva proporționalitatea luând în considerație și anumiți factori:

- ▶ caracterul rezonabil al bănuielii, gravitatea și gradul prejudiciabil al faptei incriminate, apreciate în fiecare caz individual, însă fără a se pronunța asupra vinovăției;

Rezonabilitatea bănuielii o stabilește un observator independent. Prin urmare, procurorul, îndeosebi la înaintarea demersului de aplicare a arestării preventive, urmează să fie încrezut că va convinge judecătorul

⁹ CtEDO, *O'Halloran și Francis c. Regatului Unit* (MC), nr. 15809/02 și 25624/02, § 52, 29 iunie 2007.

¹⁰ CtEDO, *Cebotari c. Republicii Moldova*, nr. 35615/06, § 48, 13 noiembrie 2007. În același sens: *Tiron c. României*, nr. 17689/03, § 43, 07 aprilie 2009.

¹¹ HCC nr. 27/2018, § 95.

privind existența minimumului de probe care confirmă fapta și participarea învinutului la comiterea acesteia. Aceasta ar însemna prezența la moment a probelor în acuzare și perspectiva administrării altor probe. Urmează a se analiza gravitatea infracțiunii și rolul învinutului. La fel, este necesar de analizat probabilitatea pronunțării unei sentințe de condamnare, iar în cazul arestărilor – a unei sentințe de condamnare la închisoare. Dacă, reieșind din practica judecătorească, de regulă, pentru astfel de infracțiuni se pronunță o sentință nonprivativă de libertate, insistarea procurorului de a aplica arestarea preventivă nu este justificată.

- ▶ personalitatea și caracterizarea bănuțului, învinutului, inculpatului, inclusiv la momentul de comitere a faptelor încriminate;

În mod firesc, la etapele incipiente ale procesului penal este dificil de avut un tablou amplu privind personalitatea infractorului, stabilitatea emotiv-ațională, adaptarea/inadaptarea socială, diferite aspecte ale caracterului sau anumite complexe și multiple alte particularități care caracterizează personalitatea acestuia. Totuși pot exista diferite date despre persoană obținute din actele întocmite la investigarea infracțiunilor anterioare sau date obținute din comunitate, familie, locul de muncă etc. Opinia procurorului privind personalitatea presupusului făptuitor nu poate fi relevantă.

- ▶ vârsta și starea sănătății sale;

Vârsta este un factor la fel de important, care urmează a fi luat în considerare. În mod firesc, detenția unui minor este o măsură cu totul excepțională, dar și arestarea tinerilor după atingerea majoratului trebuie, la fel, privită ca una excepțională.

Starea sănătății este, de asemenea, un factor important la examinarea chestiunii privind aplicarea măsurii preventive, inclusiv din perspectiva art. 3 din Convenția Europeană. O persoană deținută, cu probleme de sănătate, în condițiile din penitenciarele Republicii Moldova, este supusă unui dublu tratament inuman și degradant. Nu toate maladiile pot fi tratate în penitenciare¹².

---

¹² A se vedea, de ex.: CtEDO, *Șarban c. Moldovei*, nr. 3456/05, 04 octombrie 2005; *Paladi c. Moldovei*, nr. 39806/05, 10 martie 2009; *Holomiov c. Moldovei*, nr. 30649/05, 07 noiembrie 2006 ș.a.

► ocupația persoanei;

Ocupația este o noțiune generică și orice factor poate fi relevant. Nu doar meseria permanentă poate avea importanță în acest caz. Pe lângă meseria de bază, persoana mai poate avea și unele activități sociale, de binefacere etc. În mod firesc, în cazul unei persoane implicate benefic în viața societății, riscurile se diminuează semnificativ.

► situația familială și prezența persoanelor întreținute;

Starea familială joacă un rol la fel de important în motivarea unei hotărâri de aplicare a măsurii preventive. În unele cazuri, o arestare nejustificată afectează în mod semnificativ membrii familiei, îndeosebi persoanele bolnave sau minorii.

► starea sa materială, veniturile, posesia bunurilor imobile sau a altor proprietăți;

Starea materială, veniturile, posesia bunurilor imobile sau a altor proprietăți, deținerea unui loc permanent de trai sunt, la fel, factori care nu pot fi neglijați. În situația în care persoana are o stare materială decentă, dispune de bunuri, riscul sustragerii va fi diminuat esențial. Pe de altă parte, posesia bunurilor poate permite aplicarea alternativelor. Prin urmare, acești factori urmează a fi analizați și la aplicarea, de exemplu, a liberării provizorii pe cauțiune.

► deținerea unui loc permanent de trai, deținerea unui loc permanent ori temporar de muncă;

În unele cazuri, persoana care se prezumă a fi nevinovată poate avea la întreținere alte persoane și aplicarea arestării preventive sau la domiciliu va face imposibilă asigurarea materială a acestora, ceea ce ar însemna pedepsirea unor persoane nevinovate care, de cele mai multe ori, sunt minorii sau persoanele cu un grad de dizabilitate.

► alte circumstanțe esențiale prezentate de bănuț, învinuit, inculpat sau de către procuror, organul de urmărire penală.

Evident, la aplicarea măsurii urmează a fi luată în considerare orice circumstanță relevantă, iar lista prevăzută în art. 176 al CPP nu poate fi considerată ca una exhaustivă.

Pronunțarea de către instanțele moldovenești a unor hotărâri de aplicare a arestării preventive nemotivate suficient a fost destul de frecvent un obiect de examinare în fața Curții Europene. Problemele constatate de către CtEDO

vizau: neluarea în considerație a personalității acuzatului și a garanțiilor oferite de către terți¹³; neglijarea argumentelor în favoarea eliberării prezentate de către apărare¹⁴; inexistența bănuielii rezonabile și simpla parafrază a temeiurilor prevăzute în lege¹⁵; neglijarea mai mult timp a motivelor prezentate de către persoana arestată¹⁶; refuzul reclamantului de a dezvălui organelor de urmărire numele martorilor care ar fi putut demonstra nevinovăția sa în timpul procesului¹⁷; refuzul de către instanță de a audia un martor, declarațiile căruia erau relevante¹⁸ ș.a.

1.2. Măsurile alternative arestării preventive în sistemul de drept național

1.2.1. Terminologia

În sens general, alternativa se definește ca posibilitate de a alege între două soluții, două situații care se exclud. În procedura penală alternativa capătă un sens autonom, termenul fiind utilizat la punerea în discuție a privării de libertate, fie în formă de măsură procesuală de constrângere, fie de pedeapsă.

1.2.2. Măsurile alternative detenției

Normele procesuale penale fac referință la alternative în două articole: art. 177 alin. (2) din CPP prevede că arestarea la domiciliu, liberarea provizorie pe cauțiune și liberarea provizorie a persoanei sub control judiciar se aplică de către instanță ca alternativă a arestării preventive; pe de altă parte, art. 175 alin. (5) CPP menționează că liberarea provizorie sub control judiciar și liberarea provizorie pe cauțiune sunt măsuri preventive de alternativă arestării. Aparent, aceste norme se contrazic. Totuși, după anumite clarificări, lucrurile par să se limpezească. Pornind de la faptul că arestul la domiciliu

---

¹³ CtEDO, *Becciev c. Moldovei*, nr. 9190/03, 04 octombrie 2005; *Șarban c. Moldovei*, nr. 3456/05, 04 octombrie 2005; *Modîrcă c. Moldovei*, nr. 14437/05, 10 mai 2007.

¹⁴ CtEDO, *Boicenco c. Moldovei*, nr. 41088/05, 11 iulie 2006.

¹⁵ CtEDO, *Castraveț c. Moldovei*, nr. 23393/05, 13 martie 2007; *Popovici c. Moldovei*, nr. 289/04 și 41194/04, 27 noiembrie 2007; *Malai c. Moldovei*, nr. 7101/06, 13 noiembrie 2008; *Străisteanu c. Moldovei*, nr. 4834/06, 07 aprilie 2009; *Stici c. Moldovei*, nr. 35324/04, 23 octombrie 2007.

¹⁶ CtEDO, *Istratii și alții c. Moldovei*, nr. 8721/05, 8705/05 și 8742/05, 27 martie 2007.

¹⁷ CtEDO, *Țurcan și Țurcan c. Moldovei*, nr. 39835/05, 23 octombrie 2007.

¹⁸ CtEDO, *Feraru c. Moldovei*, nr. 55792/08, 24 ianuarie 2012.

se consideră ca o privare de libertate¹⁹, caracterul de alternativă al măsurii poate fi analizat doar în raport cu arestarea preventivă. Prin urmare, ar putea fi acceptată ipoteza că arestul la domiciliu este o alternativă arestării preventive. Pe de altă parte, liberarea provizorie poate fi considerată o alternativă a privațiunii de libertate, respectiv, alternativă atât arestării preventive, cât și arestului la domiciliu.

1.2.3. Sarcina probei

Acuzatul nu este obligat de a aduce probe în favoarea aplicării alternativelor. CtEDO în mod constant menționează că practica reversării sarcinii probării către persoana deținută în asemenea probleme echivalează cu denaturarea normei art. 5 din CEDO, care face detenția o derogare excepțională de la dreptul la libertate și una care este admisibilă doar în cazuri enumerate exhaustiv și strict definite²⁰. Într-o speță, CtEDO menționează că, refuzând de a lua în considerare „măsurile preventive” alternative, bazându-se în mod esențial pe gravitatea acuzațiilor și transferând sarcina probei către reclamant, autoritățile au prelungit detenția persoanei pe motive care, deși „relevante”, nu pot fi privite drept „suficiente” pentru a justifica durata acesteia. Prin urmare, a avut loc o încălcare a art. 5 § 3 din CEDO²¹.

1.2.4. Obligația pozitivă prevăzută de normele naționale

Aplicând principiul subsidiarității, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată are obligația să examineze prioritar oportunitatea aplicării măsurilor neprivative de libertate. În situația imposibilității aplicării măsurilor neprivative de libertate se examinează posibilitatea aplicării alternativelor la arestul preventiv. Respingând demersul de aplicare a arestării, judecătorul de instrucție sau instanța de judecată are dreptul să dispună oricare altă măsură preventivă prevăzută la art. 175 din CPP²².

---

¹⁹ CtEDO, *Mancini c. Italiei*, nr. 44955/98, §§ 17-19, 02 august 2001; *Nikolova c. Bulgariei* (nr. 2), nr. 40896/98, § 60, 30 septembrie 2004; *Buzadji c. Moldovei*, nr. 23755/07, §§ 103, 104, 122, 05 iulie 2016.

²⁰ CtEDO, *Zherebin c. Rusiei*, nr. 51445/09, § 60, 24 martie 2016.

²¹ *Ibidem*, §§ 62, 63.

²² CPP, art. 185 alin. (3) - Arestarea preventivă.

1.2.5. Condiții generale de aplicare a măsurilor preventive

Art. 176 din CPP utilizează termenul de temeii, ca o condiție de aplicare a oricărei măsuri preventive. Art. 185 alin. (2) din CPP utilizează, respectiv, termenul motive, care sunt necesare de luat în calcul exclusiv la aplicarea arestării. Asupra acestor aspecte se va reveni. Pe de altă parte, în terminologia juridică din țară, începând cu 2013, deja s-a înrădăcinat termenul de risc, când se pune în discuție problema aplicării arestării preventive²³. Art. 308 alin. (1) al CPP obligă procurorul să indice în demers aceste aspecte²⁴. Reamintim despre temeiturile suplimentare prevăzute în art. 176 alin. (3) al CPP. Respectiv, la aplicarea arestării preventive urmează a se lua în considerație atât temeiturile suplimentare prevăzute în art. 176 alin. (3) CPP, cât și cele speciale, prevăzute la art. 185 din CPP.

1.2.6. Legalitatea aplicării măsurii preventive

În cauza *Gusinskiy*, CtEDO a reiterat că cerința art. 5 din CEDO referitor la „legalitatea” detenției în esență înseamnă conformitatea cu legislația națională²⁵.

1.2.7. Individualizarea măsurilor preventive

Mai sus s-a menționat că, pe lângă temeiturile generale, normele procesuale penale prevăd și anumite temeaturi suplimentare care la fel urmează a fi luate în considerație la aplicarea oricărei măsuri preventive. Așadar, potrivit art. 176 alin. (3) CPP, pe lângă analiza proporționalității, se impune și individualizarea măsurii preventive în funcție de persoană, faptă, comportamentul său etc. Orice aspect invocat este important. Curtea Constituțională menționează că art. 176 alin. (3) din CPP oferă o listă neexhaustivă a circumstanțelor care urmează a fi analizate de către procuror și instanța de judecată, atunci când

---

²³ Aceasta a avut loc în mare parte după adoptarea Hot. Plen. CSJ nr. 1/2013.

²⁴ CPP, art. 308 alin. (1) menționează că în demersul procurorului se indică fapta care face obiectul învinuirii, prevederile legale în care aceasta se încadrează și pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită, circumstanțele, însoțite de probe pertinente, din care rezultă bănuiala rezonabilă că învinuitul a săvârșit fapta, circumstanțele care justifică insuficiența altor măsuri preventive, motivele, temeiturile și necesitatea de aplicare a arestării preventive sau a arestării la domiciliu.

²⁵ CtEDO, *Gusinskiy c. Rusiei*, nr. 70276/01, §§ 66-68, 19 mai 2004.

examinează proporționalitatea măsurii preventive. Astfel, aceste circumstanțe urmează a fi stabilite pentru individualizarea măsurilor preventive. Sub acest aspect, norma îi permite bănuितului, învinuitului, inculpatului, în egală măsură cu procurorul și organul de urmărire penală, să prezinte circumstanțe esențiale care pot sau nu justifica aplicarea sau înlocuirea unei măsuri preventive²⁶.

1.2.8. Referințe judiciare cu privire la aplicarea măsurilor preventive

Curtea Supremă de Justiție recomandă soluții în diferite situații cu referință la condițiile de aplicare a măsurilor preventive. Respectiv, dacă la examinarea demersului, procurorul nu va dovedi că există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea infracțiunii de către învinuit, judecătorul de instrucție va respinge demersul ca fiind neîntemeiat. În acest caz, judecătorul nu poate aplica nicio măsură procesuală de constrângere.

Dacă la examinarea demersului procurorul va dovedi că există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea infracțiunii de către învinuit, dar nu va dovedi cel puțin unul din riscuri, judecătorul de instrucție va respinge demersul ca fiind neîntemeiat, fiind în drept să aplice învinuitului o măsură procesuală de constrângere, precum obligația de a se prezenta la organul de urmărire penală (art. 197, 198 din CPP).

Dacă la examinarea demersului procurorul va dovedi că există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea infracțiunii de către învinuit și cel puțin unul din riscurile menționate în pct. 6) al hotărârii, dar nu va demonstra imposibilitatea aplicării unei măsuri preventive mai ușoare pentru prevenirea riscului sau riscurilor indicate în demers, judecătorul de instrucție va respinge demersul, fiind în drept să aplice o măsură preventivă mai ușoară decât cea solicitată în demers (art. 185 alin. (3), art. 186 alin. (7), art. 188 alin. (2) sau art. 192 alin. (2) din CPP²⁷.

---

²⁶ DCC de inadmisibilitate privind excepția de neconstituționalitate a art. 176 alin. (3), pct. 8 din CPP (alte circumstanțe esențiale avute în vedere la aplicarea măsurilor preventive) §§ 51-53, nr. 55 din 13 aprilie 2021.

²⁷ Hot. Plen. CSJ nr. 1/2013, pct. 33.

1.3. Temeiurile și motivele aplicării măsurilor preventive

1.3.1. Temeiurile

Mai sus s-a menționat că asupra temeiurilor și motivelor se va reveni. Așadar, normele procesual-penale utilizează atât termenul de temeii, cât și de motiv, iar în activitatea practică se utilizează și termenul de risc. În acest sens, sunt necesare anumite clarificări. Art. 176 alin. (1) al CPP enumeră temeiurile generale de aplicare a oricărei măsuri preventive. Acestea sunt aplicabile în cazul când există riscuri că bănuitul, învinuitul, inculpatul ar putea să se ascundă de organul de urmărire penală sau de instanță, să exercite presiune asupra martorilor, să nimicească sau să deterioreze mijloacele de probă sau să împiedice într-un alt mod stabilirea adevărului în procesul penal, să săvârșească alte infracțiuni ori că punerea în libertate a acestuia va cauza dezordine publică. Ultimul temeii, cel care se referă la riscul dezordinilor publice, este aplicat doar pentru situația arestării preventive, fapt ce derivă din formularea textului: „punerea în libertate a acestuia va cauza...”. Acest ultim temeii este menționat și în art. 185 CPP care se referă exclusiv la arestarea preventivă. Art. 176 alin. (3) din CPP indică asupra temeiurilor suplimentare care trebuie analizate la aplicarea măsurii preventive.

1.3.2. Motive luate în calcul exclusiv la aplicarea arestării preventive

Pe lângă temeiurile generale și suplimentare care urmează a fi luate în considerație, la aplicarea arestării preventive și arestării la domiciliu art. 185 alin. (2) CPP prevede și unele motive autonome, necesare de luat în calcul exclusiv la aplicarea arestării.

Aceste motive se iau în considerație după constatarea temeiurilor generale și suplimentare prevăzute la art. 176 al CPP. La fel, potrivit art. 308 alin. (1), procurorul va fi obligat ca, pe lângă motive și temeii, în demersul său să indice și necesitatea de aplicare a arestării preventive sau a arestării la domiciliu.

1.3.3. Bănuiala rezonabilă

a) Clarificări prealabile

Art. 6 alin. 4³⁾ CPP definește bănuiala rezonabilă ca o suspiciune care rezultă din existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și că nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei. Definiția este similară celei din jurisprudența CtEDO²⁸.

Bănuiala trebuie să fie rezonabilă, ceea ce înseamnă că rezonabilitatea urmează a fi apreciată de un observator independent. Dacă nu ar fi această cerință, ar fi fost suficientă o simplă bănuială pe care o are un procuror sau un polițist, care, în mod obiectiv, nu pot fi observatori independenți.

Așadar, bănuiala rezonabilă se referă la aspectul material, fiind vorba de comiterea unei infracțiuni. Pe de altă parte, articolele care reglementează la general aplicarea măsurilor preventive (art. 175 și 176 al CPP) nu indică direct la necesitatea existenței bănuiei rezonabile ca o condiție de aplicare a măsurii. Doar art. 176 alin. (3) din CPP menționează că se va lua în considerație caracterul rezonabil al bănuiei la soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective. Totuși normele procesuale fac referințe la bănuiala rezonabilă în cadrul reglementării temeiului de autosesizare²⁹, a unor acțiuni care urmează a fi realizate de către autorități în cazul sesizărilor primite³⁰ ca o condiție de pornire a urmăririi penale³¹. Chiar dacă nu sunt referințe directe la bănuiala rezonabilă ca o condiție de aplicare a măsurii preventive, aceasta derivă din natura măsurilor care pot fi aplicate doar în cadrul unui proces penal pornit când persoana dispune de statut procesual de bănuit, învinuit sau inculpat.

---

²⁸ A se vedea, de ex.: CtEDO, Fox, *Campbell and Hartley c. Regatului Unit*, nr. 12244/86, 12245/86 și 12383/86, §§ 32, 30 august 1990.

²⁹ CPP, art. 262 alin. (1), pct. 4) - Sesizarea organului de urmărire penală.

³⁰ CPP, art. 265 alin. (3) - Obligativitatea primirii și examinării plângerilor sau denunțurilor referitoare la infracțiuni.

³¹ CPP, art. 274 alin. (1) - Începerea urmăririi penale.

b) Elementele bănuielii rezonabile

În cauza *Wloch*, Curtea Europeană menționează că, suplimentar la partea sa faptică, existența unei „suspiciuni rezonabile”, în sensul art. 5 § 1 (c), impune ca faptele invocate să fie considerate în mod rezonabil de a cădea sub incidența unuia din capitolele care descriu comportamentul penal. Astfel, nu poate fi vorba de o „suspiciune rezonabilă” în cazul în care actele sau faptele incriminate deținutului nu constituie crimă la etapa când acestea au avut loc³².

În același context, în cauza *Litschauer*, unde reclamantul a fost arestat pentru comiterea infracțiunii de proxenetism, CtEDO și-a propus, în primul rând, de a examina dacă faptele care i-au fost atribuite se încadrează într-o definiție a unei infracțiuni care ar fi suficient de accesibilă și previzibilă, constatând că în practica Republicii Moldova există divergențe în acest sens³³.

c) Gradul de probare a bănuielii rezonabile

Chiar dacă nivelul pragului gradului probator nu trebuie să fie ca cel al unei condamnări³⁴, faptul că o bănuială este presupusă cu bună-credință nu este suficient³⁵. Prin urmare, gradul de probare a bănuielii rezonabile la aplicarea măsurilor procesuale trebuie să fie mai înalt ca în momentul pornirii urmăririi penale sau punerii sub învinuire. Ceea ce poate fi considerat „rezonabil” depinde de toate circumstanțele cauzei³⁶, iar probele prezentate urmează a fi suficiente pentru a exclude dubiile. La fel, probele trebuie administrate în conformitate cu Codul de procedură penală³⁷. Aceasta impune ca materialul probator prezentat să corespundă testului de admisibilitate, concludență, relevanță și utilitate. Prin urmare, procesele verbale ale audierilor sau ale altor acțiuni procesuale trebuie să fie destul de detaliate. Practica prezentării exclusive a unor date obținute în cadrul activității speciale de investigații, inclusiv prezentarea declarațiilor unui agent sub acoperire, poate fi considerată insuficientă pentru probarea bănuielii rezonabile, mai ales că normele procesuale impun ca aceste date să fie administrate prin intermediul mijloacelor de probă prevăzute în art. 93 alin. (4) din CPP. De exemplu,

³² CtEDO, *Wloch c. Polonia*, nr. 27785/95, § 109, 19 octombrie 2000.

³³ CtEDO, *Litschauer c. Moldova*, nr. 25092/15, §§ 29-36, 13 noiembrie 2018.

³⁴ CtEDO, *Lavrechov c. Republicii Cehe*, nr. 57404/08, § 52, 20 iunie 2013.

³⁵ CtEDO, *Mușuc v. Moldova*, nr. 42440/06, § 31, 06 noiembrie 2007.

³⁶ CtEDO, *Fox, Campbell and Hartley c. Regatul Unit*, nr. 12244/86, 12245/86 și 12383/86, § 32, 30 august 1990.

³⁷ Hot. Plen. CSJ nr. 1/2013.

în cauza *Ignatenco*, CtEDO a considerat că informațiile existente la dosar („informație de investigare”, plângerea cu caracter penal al lui S.F. ș.a.) a constituit o informație suficient de specifică în această cauză pentru a crea o suspiciune rezonabilă că reclamantul a săvârșit o infracțiune³⁸.

d) Dacă informațiile din sesizare ar fi suficiente pentru constatarea existenței bănuielii rezonabile

Pentru începerea urmăririi penale este suficientă informația conținută în actul de sesizare sau al actelor de constatare³⁹. Pe de altă parte, la punerea sub învinuire este necesar de constatat existența probelor suficiente că infracțiunea a fost săvârșită de o anumită persoană⁴⁰. Prin urmare, în mod evident, la înaintarea demersului de aplicare a măsurii preventive sau la aplicarea măsurii preventive, procurorul nu se poate baza doar pe informațiile din actul de sesizare care nu constituie mijloace de probe. În sens contrar, în speța *Stepuleac*, CtEDO a constatat că singurul temei citat de procuratură atunci când l-a reținut pe reclamant și când a solicitat instanței judecătorești să dispună detenția preventivă a acestuia a fost că victima G.N., la judecarea cauzei în fond a retractat declarația. CtEDO a fost conștientă de posibilitatea ca o victimă să-și retracteze declarațiile din cauza faptului că s-a răzgândit sau chiar din cauza constrângerii. Totuși faptul dacă o victimă a semnat sau nu o plângere poate fi verificat prin probe obiective de expertiză, iar în dosar nu există nimic care să sugereze că persoana a mințit în instanța de judecată națională despre faptul că nu a semnat plângerea⁴¹.

e) Probatoriul privind bănuiala rezonabilă

La aplicarea măsurii preventive, spre deosebire de reținerea persoanei, bănuiala rezonabilă se formează în baza probelor, și nu a indiciilor temeinice⁴². La o analiză sumară a două articole din CPP se observă poziția legislatorului în acest sens. Art. 166 alin. (3) al CPP care reglementează procedura reținerii indică la temeiuri rezonabile de a presupune că aceasta se va sustrage de la urmărirea penală, va împiedica aflarea adevărului sau va săvârși alte infracțiuni.

³⁸ CtEDO, *Ignatenco c. Moldovei*, nr. 36988/07, §§ 59, 60, 08 februarie 2011.

³⁹ CPP, art. 274 alin. (1) - Începerea urmăririi penale.

⁴⁰ CPP, art. 280 alin. (1) - Propunerea de punere sub învinuire.

⁴¹ CtEDO, *Stepuleac c. Moldovei*, nr. 8207/06, §§ 70-81, 06 noiembrie 2007.

⁴² Pentru clarificare: indicii temeinici sunt atunci când din anumite date existente rezultă o bănuială rezonabilă că persoana a săvârșit fapta.

Pe de altă parte, măsurile preventive, potrivit art. 176 alin. (1) din CPP, pot fi aplicate numai în cazurile în care există suficiente temeiuri rezonabile susținute prin probe. Aceasta indică la obligația procurorului de a efectua acțiuni procesuale prevăzute de CPP, inclusiv de a asigura ca probele să treacă testul admisibilității, pertinentei și concludenței, în conformitate cu rigorile CPP.

Chiar dacă la momentul examinării demersului judecătorul de instrucție nu dispune de posibilități echivalente de a verifica probele, după cum dispune judecătorul fondului, oricum și la această etapă există suficiente posibilități de a-și forma concluzia că proba corespunde sau nu standardului. *Supra* a fost menționată cauza *Stepuleac*, în care CtEDO a sesizat alarmant faptul că din declarațiile celor două pretinse victime rezultă că una din plângeri a fost fabricată⁴³.

f) Sarcina probei

Sarcina probei îi revine învinuirii. După cum este prevăzut în art. 8 alin. (2) CPP, învinuitul nu este obligat să-și dovedească nevinovăția. Învinuitul nu este obligat să coopereze cu organul de urmărire penală prin oferirea răspunsurilor la întrebări. În mod constant CtEDO reamintește că refuzul învinuitului de a face declarații nu este un indicator al bănuielii rezonabile precum că acesta ar fi săvârșit infracțiunea⁴⁴.

g) Situații de inadmisibilitate a probei

Poate exista riscul unor situații când învinuitul recunoaște fapta, având promisiunea că nu se va înainta demers de prelungire a arestării. O astfel de acțiune din partea ofițerului de urmărire penală sau a procurorului, pe lângă faptul că este ilegală, va duce la inadmisibilitatea probei în temeiul art. 94 alin. (1) pct. 12 al CPP. Norma impune inadmisibilitatea probei, dacă a fost promis un avantaj nepermis de lege⁴⁵.

h) Exemple de existență a bănuielii rezonabile

CSJ în Hot. Plen. nr. 1/2013 a adus anumite exemple, care pot fi utile în activitatea practică, privind cazurile când Curtea Europeană a constatat

⁴³ CtEDO, *Stepuleac c. Moldovei*, nr. 8207/06, §§ 77, 06 noiembrie 2007.

⁴⁴ CtEDO, *Țurcan și Țurcan c. Moldovei*, nr. 39835/05, § 51, 23 octombrie 2007.

⁴⁵ În acest sens, a se vedea: CtEDO, Decizia nr. 67537/01, *Shannon c. Marii Britanii*, 06 aprilie 2004.

existența/inexistența bănuielii rezonabile⁴⁶. Aceste exemple sunt relevante în activitatea practică a procurorilor și considerăm că este necesar în mod sumar de a le menționa. Așadar, a fost constatată de către CtEDO că a existat o bănuială rezonabilă de comitere a unei infracțiuni atunci când: la domiciliul inculpatului s-au găsit obiecte care aveau legătură cu infracțiunea⁴⁷, când la domiciliu au fost găsite gloanțe, iar persoana era suspectată că acordă susținere unei grupări teroriste, sau când la domiciliu au fost găsite arme, iar persoana era suspectată că este liderul unei grupări criminale⁴⁸; martorii și înscrisurile indicau *prima fascie* asupra implicării persoanei în acțiuni criminale⁴⁹ inculpatul a fost indicat ca autor de către alte persoane suspectate în aceeași cauză, care au dat depoziții concordante, când persoana era acuzată de tentativă de uzurpare a puterii, chiar dacă ultima susținea că declarațiile celorlalți suspecți sunt false⁵⁰; procese-verbale întocmite de polițiști care au asistat la comiterea faptei indicau asupra persoanei, când veridicitatea proceselor-verbale a fost confirmată în cadrul investigației ulterioare⁵¹; declarații ale martorilor indicau asupra persoanei, chiar dacă ulterior au fost retrase⁵²; informații operative coroborate cu plângerea victimei indicau asupra persoanei⁵³.

i) Exemple de inexistență a bănuielii rezonabile

CtEDO a constatat că nu a existat o bănuială rezonabilă când: detenția în baza acuzației de participare la organizații de tip mafia se baza doar pe probe indirecte obținute de la un informator anonim⁵⁴; serviciul de informații susținea, în baza informațiilor operative nesusținute prin alte probe, că persoana este implicată în trafic de arme⁵⁵; persoana a fost reținută pentru simplul fapt că se afla în casa unei persoane bănuite că este membru al unei organizații teroriste⁵⁶; raportul unui polițist menționa că persoana mergea repede și se uita în jur, ezitând dacă să meargă acasă sau nu, atunci când

⁴⁶ A se vedea: pct. 5 din Hot. Plen. nr. 1/2013.

⁴⁷ CtEDO, *Oral și Atabay c. Turciei*, nr. 39686/02, §§24-32, 23 iunie 2009.

⁴⁸ CtEDO, *Sevk c. Turciei*, nr. 4528/02, § 26, 11 aprilie 2006.

⁴⁹ CtEDO, *Svetoslav Hristov c. Bulgariei*, nr. 36794/03, § 29, 13 ianuarie 2011.

⁵⁰ CtEDO, *Muradverdiyev c. Azerbaidjanului*, nr. 16966/06, §§ 51-56, 09 decembrie 2010.

⁵¹ CtEDO, *Decizia Medvedev c. Rusiei*, 09 septembrie 2010.

⁵² CtEDO, *Talat Tape c. Turciei*, 21 noiembrie 2004, par. 56-63.

⁵³ CtEDO, *Ignatenco c. Moldovei*, nr. 36988/07, § 60, 08 februarie 2011.

⁵⁴ CtEDO, *Labita c. Italiei*, nr. 26772/95, §§ 156-158, 06 aprilie 2000.

⁵⁵ CtEDO, *Lazoroski c. Macedoniei*, nr. 4922/04, §§ 43-49, 08 octombrie 2009.

⁵⁶ CtEDO, *Ipek ș.a. c. Turciei*, nr. 17019/02 și 30070/02, § 31, 03 februarie 2009.

acest raport nu reprezenta un document valabil care să confirme reținerea și la momentul reținerii nu exista vreo suspiciune că persoana a comis vreo infracțiune⁵⁷; reținerea a avut loc în baza declarațiilor unor martori obținute prin constrângere de către organul de urmărire penală și care nu au fost verificate preliminar⁵⁸; reținerea în baza acuzației de diminuare a prețului unui imobil cumpărat a avut loc fără a exista vreo probă care să confirme diminuarea prețului sau că cumpărătorul a fost în cârdășie cu vânzătorul⁵⁹.

1.3.4. Constatarea existenței riscurilor la aplicarea măsurilor preventive

a) Introducere

Existența unuia din riscuri este o condiție de aplicare a oricărei măsuri preventive, inclusiv a alternativelor. Prin urmare, o examinare sumară a acestora se impune.

b) Riscul eschivării

Riscul de ascundere se referă atât la evadarea într-o țară străină, cât și la ascunderea în interiorul țării. Acesta trebuie evaluat prin prisma factorilor legați de caracterul persoanei, valorile morale, domiciliul, ocupația, relațiile cu familia și orice alte legături cu țara în care a fost inițiată urmărirea penală⁶⁰. În *Tomasi*, Curtea Europeană chiar a criticat autoritățile care nu au încercat să elimine riscul prin alte mijloace, de exemplu, depunerea unei cauțiuni sau liberarea sub control judiciar⁶¹. Așadar, în mai multe cauze CtEDO a apreciat că doar riscul survenirii pedepsei nu a fost suficient⁶². La evaluarea riscului ascunderii urmează a fi luat în considerare și gradul legăturii bănuیتului cu locul de reședință⁶³. Însăși gravitatea învinuirii în sine nu poate servi drept o justificare a existenței riscului⁶⁴.

⁵⁷ CtEDO, *Nechiporuk și Yonkalo c. Ucrainei*, nr. 42310/04, § 177, 21 aprilie 2011.

⁵⁸ CtEDO, *Stepuleac c. Moldovei*, nr. 8207/06, §§ 75-81, 06 noiembrie 2007.

⁵⁹ CtEDO, *Muşuc c. Moldovei*, nr. 42440/06, § 32, 06 noiembrie 2007.

⁶⁰ CtEDO, *Becciev c. Moldovei*, nr. 9190/03, § 45, 04 octombrie 2005; *Neumeister c. Austriei*, nr. 1936/63, § 10, 27 iunie 1968.

⁶¹ CtEDO, *Tomasi c. Franței*, nr. 12850/87, § 98, 27 august 1992.

⁶² CtEDO, *Van der Tang c. Spaniei*, 19382/92, §§ 68-75, 13 iulie 1995.

⁶³ CtEDO, *Wemhoff c. Germaniei*, nr. 2122/64, § 16, 27 iunie 1968.

⁶⁴ CtEDO, *Iidalov c. Rusiei*, nr. 5826/03, § 145, 22 mai 2012.

Relațiile familiale, precum și alte relații, sunt deseori privite ca având o mai mare importanță pentru pericolul ascunderii decât riscul condamnării la o pedeapsă aspră. Trăsăturile specifice ale personalității bănuितului pot avea importanță când acestea justifică riscul de ascundere. Tentativele anterioare de evadare, privite în ansamblu cu personalitatea bănuितului, au fost considerate suficiente pentru a determina pericolul evadării⁶⁵. Faptul că bănuitul uneori ignora obligația de a se prezenta la judecătorul de instrucție nu a fost considerat suficient pentru a justifica pericolul ascunderii⁶⁶, la fel ca și faptul că fusese anterior extrădat dintr-un alt stat⁶⁷.

Pe de altă parte, în *Barfuss*, CtEDO menționează că în ceea ce privește riscul ca reclamantul să se sustragă procedurilor, instanțele naționale s-au referit, în special, la faptul că reclamantul era acuzat de săvârșirea unei infracțiuni grave pentru care risca o condamnare cu pedeapsa închisorii pe o durată îndelungată și că, dacă s-ar fi ascuns în Germania și ar fi obținut cetățenia germană, extrădarea sa către Republica Cehia pentru proces ar fi fost imposibilă. În plus, reclamantul fusese deja condamnat în trecut, avea numeroase contacte în străinătate și datorii foarte mari în Cehia. În opinia CtEDO, aceste motive sunt „suficiente” și „relevante” pentru a justifica privarea de libertate⁶⁸.

Iar în *Mamedova*, instanțele naționale nu au acordat atenție cuvenită examinării argumentelor înaintate de către reclamantă privind lipsa oricăror precedente penale, că aceasta avea un loc permanent de reședință și era angajată în câmpul muncii, ducea un mod stabil de viață, avea doi minori și că tatăl ei suferea de o boală gravă. Ele nu au examinat, la fel, faptul că reclamanta nu avea nicio posibilitate de a evada după percheziționarea apartamentului său și că se afla la dispoziția anchetatorului. În aceste circumstanțe, CtEDO a constatat că existența riscului evadării nu a fost stabilită⁶⁹.

CSJ menționează că lipsa controlului la intrarea în zona transnistreană nu poate genera automat riscul eschivării. Este nevoie de probe că persoana intenționează să se eschiveze prin această zonă⁷⁰. În *Ignatenco* a fost pusă în

⁶⁵ CtEDO, *Toth c. Austriei*, nr. 11894/85, § 77, 12 decembrie 1991.

⁶⁶ CtEDO, *Kemmache c. Franței*, nr. 12325/86 și 14992/89, § 45, 27 noiembrie 1991.

⁶⁷ CtEDO, *Clooth c. Belgiei*, nr. 12718/87, §§ 43-45, 12 decembrie 1991.

⁶⁸ CtEDO, *Barfuss c. Cehiei*, nr. 35848/97, §§ 69-70, 31 iulie 2000.

⁶⁹ CtEDO, *Mamedova c. Rusiei*, nr. 7064/05, §§ 74, 76, 01 iunie 2006.

⁷⁰ Hot. Plen. CSJ nr. 1/2013.

discuție problema zonei transnistrene, dar și cea a lipsei unui domiciliu stabil. Curtea Europeană a reamintit că o simplă absență a unui domiciliu permanent nu creează în mod automat pericolul că el se va ascunde. Mai mult, CtEDO notează că instanțele judecătorești naționale nu au examinat argumentul reclamantului, potrivit căruia el era gata să predea pașaportul său drept garanție că nu va pleca din țară. În mod similar, în motivarea instanțelor judecătorești naționale nu s-a făcut nicio referință la probe în sprijinul constatării că reclamantul intenționa să se ascundă în Transnistria. Cu referință la existența unui loc permanent de trai, CtEDO a constatat că instanțele judecătorești naționale nu au examinat în mod corespunzător argumentele reclamantului aduse în sprijinul eliberării sale. În special, era mică probabilitatea ca el să se ascundă, având în vedere că soția lui era însărcinată, aparent tratând acest argument ca irelevant legalității detenției⁷¹.

c) Riscul distrugerii probelor

Aflarea persoanei în libertate ar putea împiedica buna desfășurare a urmăririi penale sau a examinării cauzei în instanță, prin exercitarea de presiuni asupra martorilor, victimei sau coacuzăților, sau expertului, distrugerea sau tănuirea probelor materiale, sau informarea coacuzăților despre urmărirea penală. Nu are importanță dacă piedicile de mai sus constituie ele însăși infracțiune sau nu. Totuși acestea nu pot fi invocate în mod abstract și urmează să se bazeze pe probe⁷².

Nu poate exista o prezumție generală precum că învinuitul va avea intenția să împiedice desfășurarea urmăririi penale, dacă va avea o astfel de posibilitate. Prin urmare, procurorul nu poate invoca faptul că învinuitul va distruge probele doar din motivul că acesta este interesat în rezultatul final.

Ar putea exista anumiți factori care ar oferi posibilitatea unei aprecieri a existenței riscului că învinuitul va încerca să distrugă probele. De exemplu, dacă la locul săvârșirii infracțiunii sunt ridicate mostre, învinuitul nu are posibilitatea de a influența rezultatele expertizelor, la fel, dacă învinuitul nu cunoaște identitatea martorilor, aceștia nu pot fi influențați. Chiar și faptul că învinuitul dispune de posibilitatea de a nimici sau deteriora probe nu reprezintă în sine un motiv suficient pentru arest. La invocarea acestui

⁷¹ CtEDO, *Ignatenco c. Moldovei*, nr. 36988/07, § 83, 08 februarie 2011.

⁷² CtEDO, *Becciev c. Moldovei*, nr. 9190/03, § 59, 04 octombrie 2005.

risc este necesar de răspuns la întrebarea dacă există fapte concrete care confirmă presupunerea că învinuitul va face uz de această posibilitate.

Într-o speță, Curtea Europeană a explicat că pentru a demonstra existența unui risc real de complotare și menținerea acestuia până la demararea procesului, Camera de Acuzare elvețiană s-a referit în mod esențial la extinderea excepțională a cauzei, la volumul extraordinar al documentelor confiscate și starea lor intenționat confuză și la un număr mare de martori care urmau a fi interogați, inclusiv martori de peste hotare. Instanța și-a fondat argumentul secundar pe personalitatea reclamantului, comportamentul căruia atât înainte, cât și după arest a demonstrat intenția acestuia de a suprima în mod sistematic toate probele privind responsabilitatea sa, de exemplu, prin falsificarea și distrugerea conturilor. Potrivit Camerei de Acuzare, de asemenea, existau indicii specifice care justificau riscul ca reclamantul să fi abuzat de libertatea redobândită prin realizarea unor acte care ar putea fi facilitate prin ambarasarea a 60 de companii suspicioase controlate de către reclamant și influența lui asupra angajaților acestor companii, și anume prin suprimarea probelor care erau ascunse, posibilitatea existenței lor rezultând din alte documente, probelor false privind producția sau conivența tacită cu martorii. În final, Camera de Acuzare a notat extinderea anchetei în aprilie 1987 a infracțiunilor comise care au constituit subiectul procedurilor în Germania⁷³.

În alte cauze, CtEDO a constatat probleme în ceea ce privește evaluarea riscului dat⁷⁴. De exemplu, Curtea a statuat că nu poate fi invocat drept motiv pentru arestare refuzul persoanei să divulge acușării numele martorilor sau locul aflării probelor care puteau dovedi nevinovăția sa. Acest lucru nu numai că nu poate constitui un temei pentru arestarea unei persoane, dar reprezintă și o încălcare a dreptului unui acuzat de a păstra tăcerea, garantat de art. 6 CEDO⁷⁵. La fel, un raționament important expus de către Curtea Europeană este și acela că invocarea riscului de împiedicare a bunei desfășurări a justiției poate avea loc doar în faza inițială a procedurilor⁷⁶, deoarece martorii pot fi audiați, iar probele materiale relevante pot fi ridicate. Este necesar de verificat

⁷³ CtEDO, *W. c. Elveției*, nr. 14379/88, § 36, 26 ianuarie 1993.

⁷⁴ CtEDO, *I.A. c. Franței*, nr. 28213/95, § 110, 23 septembrie 1998, par. 110; *Aleksandr Makarov c. Rusiei*, nr. 15217/07, §§ 130-133, 12 martie 2009.

CtEDO, *Letellier c. Franței*, nr. 12369/86, §§ 37-39, 26 iunie 1991.

⁷⁵ CtEDO, *Țurcan și Țurcan c. Moldovei*, nr. 39835/05, § 51, 23 octombrie 2007.

⁷⁶ CtEDO, *Jarzynski c. Poloniei*, nr. 15479/02, § 43, 04 octombrie 2005.

de fiecare dată din ce motive probele nu au fost acumulate până la depunerea demersului și cât de convingătoare sunt aceste motive. La fel, este necesar de luat în considerație și comportamentul anterior – corect sau incorect – al persoanei în alte dosare.

Nu mai puțin important este și factorul de timp. Dacă învinuitul s-a aflat în libertate la etapele inițiale ale urmăririi penale, se prezumă că acesta, fiind predispus să exercite presiune asupra martorilor sau să recurgă la o înțelegere, ar fi făcut-o deja.

d) Riscul recidivei

În mod firesc, unul din factori este activitatea criminală anterioară a persoanei acuzate. Învinuirea acestuia de săvârșirea numeroaselor infracțiuni într-o perioadă scurtă reprezintă un factor care înclină balanța spre riscul de recidivă. Condamnările anterioare ar putea servi drept temei pentru o presupunere rezonabilă că învinuitul ar putea săvârși alte infracțiuni⁷⁷. Impactul factorului dat este *inter alia* influențat de numărul condamnărilor anterioare, perioada de timp care a trecut de la cea mai recentă condamnare. Totuși, în cauza *Muller*, Curtea Europeană statuează că o referință la antecedentele persoanei nu poate fi suficientă pentru a justifica refuzul eliberării⁷⁸. În *Dumont-Maliverg*, potrivit Curții Europene, gravitatea unei infracțiuni poate determina autoritățile să dispună și să mențină arestarea pentru împiedicarea săvârșirii de noi infracțiuni, dacă circumstanțele cauzei, în special, antecedentele și personalitatea acuzatului, fac ca riscul săvârșirii unei noi infracțiuni să fie plauzibil, iar măsura arestării adecvată⁷⁹.

La fel, activitatea infracțională în cadrul unor grupuri criminale poate fi luată în considerație⁸⁰, ca și ocupația la momentul aplicării măsurii.⁸¹ După cum se observă, poziția CtEDO este că antecedentele penale joacă un rol important în aprecierea riscului, dar nu pot fi decisive, circumstanțele concrete ale cauzei fiind determinante.

---

⁷⁷ CtEDO, *Selçuk c. Turciei*, nr. 21768/02, § 34, 10 ianuarie 2006; *Stögmüller c. Austriei*, nr. 1602/62, § 9, 10 noiembrie. 1969.

⁷⁸ CtEDO, *Muller c. Franței*, nr. 21802/93, § 44, 17 martie 1997.

⁷⁹ CtEDO, *Dumont-Maliverg c. Franței*, nr. 57547/00 și 68591/01, §§ 65-66, 31 mai 2005.

⁸⁰ CtEDO, *Contrada c. Italiei*, nr. 27143/95, §§ 60-62, 24 august 1998..

⁸¹ CtEDO, *N.C. c. Italiei*, nr. 24952/94, §§ 48-50, 11 ianuarie 2001.

e) Riscul dezordinilor publice și protecția deținutului

Riscul trebuie să fie iminent și poate fi invocat doar în situații excepționale, doar pentru o anumită perioadă de timp și doar dacă au fost prezentate probe care să dovedească că eliberarea persoanei va perturba ordinea publică⁸². Așadar, invocarea riscului că punerea în libertate a persoanei va cauza dezordine publică este valabilă doar pe perioada riscului perturbărilor sociale⁸³. Pentru constatarea riscului este necesar de stabilit unele elemente constitutive, cum ar fi:

- ▶ locul și timpul comiterii infracțiunii, precum și presupusele victime; Autoritățile trebuie să fie în măsură să furnizeze date sau informații care ar convinge un observator obiectiv că ar fi existat probabilitatea ca persoana vizată să fi fost implicată în comiterea infracțiunii concrete și precise, dacă comiterea nu ar fi fost prevenită prin măsura detenției⁸⁴;
- ▶ riscul de afectare efectivă direct menționat în normele procesuale⁸⁵, care indică asupra necesității existenței probelor suficiente asupra faptului că învinutul, inculpatul, aflându-se în libertate, prezintă un risc iminent pentru securitatea și ordinea publică;
- ▶ reacția societății privind o infracțiune într-o comunitate, îndeosebi cu o populație minoră, ar putea influența asupra constatării acestui temei, importanți fiind un șir de factori, cum ar fi: persoana făptuitorului, istoricul comportamentului acestuia în comunitatea respectivă, familia, munca etc.; Totuși o eventuală aplicare a acestui temei nu poate depinde doar de opiniile unor membri din comunitate. În hotărârea nr. 1/2013 a Plenului CSJ a fost menționat faptul că, chiar dacă o mică parte a societății insistă asupra arestării, aceasta nu trebuie să ducă automat la arestarea persoanei⁸⁶;
- ▶ gravitatea infracțiunii ar putea fi obiectul examinării, deși, de regulă, această chestiune se pune în discuție la examinarea riscului sustragerii.

⁸² Hot. Plen. CSJ pct. 11.

⁸³ CtEDO, *Letellier c. Franței*, nr. 12369/86, § 51, 26 iunie 1991, par. 51; *Tiron c. României*, nr. 17689/03, §§ 41-42, 07 aprilie 2009.

⁸⁴ CtEDO, *S.V. și A. c. Danemarcei*, nr. 35553/12, 36678/12 și 36711/12, §§84-87, 22 octombrie 2018.

⁸⁵ CPP, art. 185 alin. (2) pct. 4) - Arestarea preventivă.

⁸⁶ Hot. Plen. nr. 1/2013, pct. 11.

În cazul când este examinat riscul dezordinilor publice, concluzia nu ar trebui să depindă doar de natura infracțiunii. Pentru a stabili dacă există un astfel de pericol, trebuie să se țină seama de alți factori, cum ar fi posibilă atitudine și conduită a acuzatului odată eliberat⁸⁷. Totuși și în acest caz este necesar de stabilit circumstanțele reale în care o eventuală conduită a acuzatului ar putea prejudicia ordinea publică. Prin urmare, pericolul unei astfel de tulburări, ca urmare a eliberării unui suspect, nu poate decurge numai din gravitatea unei infracțiuni sau din acuzațiile pendinte împotriva persoanei în cauză. În unele hotărâri CtEDO a adus exemple de crime care ar putea provoca dezordini. Curtea Europeană a menționat că protecția ordinii publice este deosebit de relevantă pentru procesul persoanelor trimise în judecată pentru crime grave în domeniul drepturilor fundamentale, cum ar fi crime de război împotriva populației civile⁸⁸. La fel, cercetarea unor infracțiuni de terorism ridică, fără îndoială, probleme speciale autorităților⁸⁹.

Pentru constatarea riscului, de asemenea, trebuie să existe o legătură între infracțiune⁹⁰ și persoana urmărită, presupunându-se că ea este implicată în săvârșirea acestei fapte⁹¹. Dacă fapta nu este incriminată în legislația națională la momentul săvârșirii ei, arestarea este nelegală⁹².

La fel, este interzisă arestarea ca o anticipare a pedepsei. Curtea Europeană a arătat că detenția va continua să fie legitimă numai dacă ordinea publică rămâne amenințată; continuarea acesteia nu poate fi utilizată pentru a anticipa o pedeapsă privată de libertate⁹³.

Prin urmare, în fiecare caz concret autoritățile urmează să prezinte probe care ar convinge observatorul independent cu privire la riscul dezordinilor publice, natura, amploarea și durata acestora⁹⁴.

---

⁸⁷ CtEDO, *Letellier c. Franței*, nr. 12369/86, § 49, 26 iunie 1991.

⁸⁸ CtEDO, *Milanković și Bošnjak c. Croației*, nr. 37762/12 și 23530/13, § 154, 26 aprilie 2016.

⁸⁹ De ex.: CtEDO, *Brogan c. Regatului Unit*, nr. 11209/84, 11234/84, 11266/84 și 11386/85, § 61, 29 noiembrie 1988.

⁹⁰ CtEDO, *Wloch c. Poloniei*, nr. 27785/95, § 109, 19 octombrie 2000.

⁹¹ *Ibidem*.

⁹² *Ibidem*.

⁹³ CtEDO, *Letellier c. Franței*, nr. 12369/86, § 51, 26 iunie 1991; *I.A. c. Franței*, nr. 28213/95, § 104, 23 septembrie 1998.

⁹⁴ *Ibidem*.

1.3.5. *Obligația de a stabili necesitatea, proporționalitatea și subsidiaritatea măsurii preventive*

Art. 176 alin. (3) al CPP prevede că, la soluționarea chestiunii privind necesitatea aplicării măsurii preventive respective, procurorul și instanța de judecată vor aprecia și vor motiva, în mod obligatoriu, dacă măsura preventivă este proporțională cu circumstanțele individuale ale cauzei penale. Art. 308 din CPP prevede la alin. (1) că demersul procurorului trebuie să indice motivele, temeiurile și necesitatea de aplicare a arestării preventive sau a arestării la domiciliu.

În mod constant, Curtea Europeană, analizând problema aplicării arestării preventive, verifică dacă riscurile constatate puteau fi înlăturate prin alte mijloace care ar asigura prezența persoanei în instanță și în fața organului de urmărire penală⁹⁵.

În ceea ce privește subsidiaritatea, aceasta se deduce din prevederile art. 308 CPP alin. (1), conform căruia doar constatând insuficiența altor măsuri preventive neprivative de libertate pentru înlăturarea riscurilor prevăzute, procurorul înaintează în instanța judecătorească un demers. La fel, și judecătorul urmează să indice în mandatul de arestare motivele care justifică insuficiența altor măsuri preventive pentru înlăturarea riscurilor ce au servit ca temei pentru aplicarea arestării preventive⁹⁶.

CSJ recomandă judecătorilor de a respinge demersul, chiar dacă procurorul a dovedit existența bănuielii rezonabile că persoana a săvârșit o infracțiune care justifică aplicarea arestului și cel puțin existența unuia din cele patru riscuri, dar nu dovedește că măsurile preventive mai ușoare decât arestul nu pot înlătura riscurile invocate⁹⁷.

---

⁹⁵ De ex.: CtEDO, *Zherebin c. Rusiei*, nr. 51445/09, §§ 49-52, 24 martie 2016.

⁹⁶ CPP, art. 308 alin. (8) lit. g) - Examinarea demersurilor privind aplicarea față de învinuit a arestării preventive, arestării la domiciliu sau prelungirea duratei arestării învinuitului.

⁹⁷ Hot. Plen. CSJ nr. 1/2013.

CAPITOLUL 2. Arestul la domiciliu

2.1. Caracterizare

2.1.1. Generalități

Cu privire la instituția arestării la domiciliu există o jurisprudență constantă a Curții Europene, în care se reiterează, de fiecare dată, că această măsură este o privare de libertate⁹⁸.

Instanța europeană a reamintit că art. 5 nu reglementează condițiile privării de libertate. De fapt, noțiunile de „grad” și „intensitate”, ce figurează în jurisprudența organelor CEDO ca fiind criterii de aplicabilitate pentru art. 5, vizează exclusiv nivelul restricțiilor legate de libertatea de deplasare, și nu diferența de confort sau regim intern în diferitele locații privative de libertate⁹⁹.

2.1.2. Terminologia

Normele procesuale penale utilizează termenul de „arestare la domiciliu”, dar în unele norme este utilizat și termenul „arest la domiciliu”. În aspect procesual-penal, acestea sunt sinonime. Arestarea este definită ca o acțiune de a ține pe cineva sub pază legală în vederea unui proces sau a cercetărilor judiciare. La rândul său, arestul este o deținere sub pază legală a unei persoane. La fel, Codul de procedură penală al României utilizează termenul de arest la domiciliu. Prin urmare, nu se poate de pretins că utilizarea unuia din termenii respectivi în actele procedurale poate ridica anumite dispute.

2.1.3. Natura juridică

Reiterăm poziția Curții Europene potrivit căreia atât arestarea preventivă, cât și arestul la domiciliu au constituit măsuri de privare de libertate a reclamantului în scopul art. 5 § 1 (c) din CEDO. Curtea Europeană menționează

⁹⁸ CtEDO, *Mancini c. Italiei*, nr. 44955/98, §§ 17-19, 02 august 2001; *Nikolova c. Bulgariei* (nr. 2), nr. 40896/98, § 60, 30 septembrie 2004.

⁹⁹ CtEDO, *Lavents c. Letoniei*, nr. 58442/00, § 64, 28 noiembrie 2002.

că, în comparație cu arestul la domiciliu, detenția în penitenciar necesită integrarea individului într-o organizație, angajarea în anumite activități și partajarea resurselor cu alți deținuți, precum și o supraveghere strictă din partea autorităților a vieții de zi cu zi. Totuși, date fiind efectele lor și maniera de implementare, atât detenția în închisoare, cât și arestul la domiciliu au echivalat cu o privare a libertății reclamanților, în scopurile articolului 5 § 1 (c) din CEDO¹⁰⁰.

În *Lavents*, CtEDO a reamintit că art. 5 nu reglementează condițiile privării de libertate. De fapt, noțiunile de „grad” și „intensitate”, ce figurează în jurisprudența organelor Convenției ca fiind criterii de aplicabilitate pentru art. 5, vizează exclusiv nivelul restricțiilor legate de libertatea de deplasare, și nu diferența de confort sau regim intern în diferitele locații privative de libertate¹⁰¹. Poziția Curții Europene privind această problemă a fost menționată și în alte cauze, inclusiv în privința Republicii Moldova¹⁰².

În *Buzadji*, analizând instituția arestului la domiciliu, Curtea Europeană a dat o interpretare sistematică a dispozițiilor CEDO, arătând că simplele restricții ale libertății de mișcare nu cad sub incidența art. 5, ci a art. 2 § 1 din Protocolul nr. 4. Cu toate acestea, diferența dintre restricția libertății de mișcare și privarea de libertate este una mai degrabă de grad sau intensitate, și nu una de natură sau conținut. Pentru a stabili dacă o persoană a fost „lipsită de libertate”, în sensul art. 5, punctul de plecare trebuie să fie situația concretă, fiind necesar să se țină cont de o serie întreagă de criterii, cum ar fi felul, durata, efectele și modalitatea de punere în aplicare a măsurii în cauză. Arestul la domiciliu este considerat, din cauza gradului și intensității sale, a se încadra în noțiunea de privare de libertate, în înțelesul art. 5 din CEDO¹⁰³.

2.1.4. Normele interne

Normele interne par a fi clare în ceea ce privește aplicarea arestului la domiciliu. Codul de procedură penală prevede și anumite circumstanțe care urmează a fi luate în calcul de către judecător, în condițiile care permit aplicarea măsurii preventive sub formă de arest, însă izolarea lui totală nu este rațională în

---

¹⁰⁰ CtEDO, *Mancini c. Italiei*, nr. 44955/98, §§ 17-19, 02 august 2001. În același aspect: *Nikolova c. Bulgariei* (nr. 2), nr. 40896/98, § 60, 30 septembrie 2004, par. 60.

¹⁰¹ CtEDO, *Lavents c. Letoniei*, nr. 58442/00, § 64, 28 noiembrie 2002.

¹⁰² A se vedea, de ex.: CtEDO, *Ninescu c. Republicii Moldova*, nr. 47306/07, 15 iulie 2014.

¹⁰³ CtEDO, *Buzadji c. Moldovei*, nr. 23755/07, §§ 103 și 104, 05 iulie 2016.

legătură cu vârsta, starea sănătății, starea familială sau cu alte împrejurări¹⁰⁴. La fel, sunt stabilite restricțiile și obligațiile pe care judecătorul le poate pune în fața persoanei supuse arestului la domiciliu¹⁰⁵.

2.1.5. Noțiunea de domiciliu

Este necesar de făcut o clarificare în noțiunea de domiciliu aplicată în cazul măsurii preventive și de identificat similitudini dintre domiciliu în sensul inviolabilității vieții private și domiciliu în sensul aplicării arestului la domiciliu. Așadar, art. 6 din CPP definește noțiunea de domiciliu în sens extensiv: locuință sau construcție destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane etc.

În sensul arestului pot exista mai multe situații care ar servi ca o concluzie că există domiciliu unde poate fi plasată persoana.

Prima situație este atunci când învinutul deține în proprietatea sa o locuință. Prin urmare, nu sunt impedimente de a plasa persoana în locuința sa. Este posibil ca persoana să dețină mai multe locuințe, atunci, la prima audiere, aceasta va indica locul de reședință. Nu este neapărat necesar ca persoana să locuiască la adresa indicată în viza de reședință.

Se pot întâmpla situații când viza a rămas de la domiciliul anterior care este dat în chirie sau este în reparație etc.

O altă situație este atunci când persoana deține în proprietate locuința, dar locuiește în chirie sau la apropiați, cunoscuți etc. Situații de genul dat pot fi și atunci când specificul activității persoanei este legat de deplasări frecvente de lungă durată sau angajarea la muncă în altă localitate etc.

La fel, există situații când persoana nu deține o locuință în proprietate, dar are un domiciliu stabil.

---

¹⁰⁴ CPP, art. 188 alin. (2) - Arestarea la domiciliu.

¹⁰⁵ CPP, art.188 alin. (3) și (4) enumeră următoarele interdicții: 1) interzicerea de a ieși din locuință; 2) limitarea convorbirilor telefonice, recepționării și expedierii trimiterilor poștale și utilizării altor mijloace de comunicare; 3) interzicerea comunicării cu anumite persoane și primirea pe cineva în locuința sa. Persoana arestată la domiciliu poate fi supusă obligațiilor: 1) de a menține în stare de funcționare mijloacele electronice de control și de a le purta permanent; 2) de a răspunde la semnalele de control sau de a emite semnale telefonice de control, de a se prezenta personal la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată la timpul fixat.

Așadar, nu este necesar ca domiciliul să se afle în proprietatea persoanei, fiind suficiente anumite argumente rezonabile privind existența unei locuințe în care poate fi plasată persoana.

În cauza *Sulaoja*, Curtea Europeană reamintește că lipsa unui domiciliu stabil nu creează în sine un pericol de fugă¹⁰⁶, iar în *Ninescu* a menționat despre faptul că, dacă persoana dispune de domiciliu în regiunile din stânga Nistrului, aceasta nu creează în mod automat prezumția că persoana va fugi¹⁰⁷.

2.1.6. Temeinicia

Pentru aplicarea arestului la domiciliu sunt necesare toate temeiurile de aplicare a arestării preventive. Prin urmare, rămâne a fi luat în calcul caracterul excepțional al măsurii respective, caracterul de subsidiaritate și proporționalitate prevăzut în art. 185 alin (1).

2.1.7. Oportunitatea aplicării măsurii

Măsura arestului la domiciliu trebuie să fie necesară. Pentru atingerea unuia sau mai multor scopuri la aplicarea arestului la domiciliu se pune în discuție și problema oportunității, legată, în principiu, dar nu doar, de anumite aspecte personale ale învinutului sau inculpatului. Potrivit normelor procesuale, arestarea la domiciliu se aplică în condițiile care permit aplicarea măsurii preventive sub formă de arest, însă izolarea totală nu este rațională în legătură cu vârsta, cu starea sănătății, cu starea familială sau alte împrejurări¹⁰⁸.

Factorii care urmează a fi luați în considerație sunt diferiți. În mod firesc, acești factori pot fi legați de starea sănătății, de situația familială, de activitatea profesională. Totuși, odată ce starea sănătății este protejată de art. 3 din CEDO ca fiind un drept absolut, sunt necesare anumite clarificări. Starea precară a sănătății nu constituie prin sine însuși un motiv de refuz în arestare sau de eliberare din arest, atâta timp cât persoana poate fi tratată în detenție. În cazul în care tratamentul în detenție nu va avea efect, este o încălcare directă a art. 3 din CEDO, situații similare celor constatate de către CtEDO în cauzele moldovenești precum: *Șarban*¹⁰⁹, *Paladi*¹¹⁰ ș.a.

¹⁰⁶ CtEDO, *Sulaoja c. Estoniei*, nr. 55939/00, § 64, 15 februarie 2005.

¹⁰⁷ CtEDO, *Ninescu c. Republicii Moldova*, nr. 47306/07, § 68, 15 iulie 2014.

¹⁰⁸ CPP, art. 188 alin. (2) - Arestarea la domiciliu.

¹⁰⁹ CtEDO, *Șarban c. Moldovei*, nr. 3456/05, §§ 86-90, 04 octombrie 2005.

¹¹⁰ CtEDO, *Paladi c. Moldovei*, nr. 39806/05, § 72, 10 martie 2009.

2.2. Conținutul măsurii arestului la domiciliu

2.2.1. Restricțiile stabilite în cadrul aplicării măsurii arestului la domiciliu

a) Interzicerea de a ieși din locuință

Restricțiile la care pot fi supuse persoanele deținute în arest la domiciliu sunt prevăzute în art. 188 alin. (3) CPP. Restricția poate fi aplicată reieșind din circumstanțele concrete ale cauzei, personalitatea învinutului, inculpatului și orice altă circumstanță care va fi considerată de către procuror ca fiind relevantă pentru a convinge instanța să o accepte.

În mod firesc, interdicția principală la aplicarea arestării la domiciliu este cea de a părăsi locuința. Urmează a se menționa că interdicția de a părăsi locuința nu poate fi considerată în toate cazurile necesară și eficientă. Dacă se urmărește, de exemplu, o infracțiune a persoanelor cu funcții de răspundere sau o infracțiune din domeniul securității transporturilor, această interdicție va fi mai puțin eficientă în raport cu suspendarea din funcție sau ridicarea provizorie a permisului de conducere. La fel, interdicția de nepărăsire a locuinței nu poate prin sine însăși să asigure că persoana nu se va eschiva. În acest caz, monitorizarea electronică poate fi mai eficientă.

Interdicția poate fi stabilită doar când circumstanțele cauzei o cer, și nu poate fi un scop în sine. În unele sisteme, restricția de a părăsi domiciliul poate fi parțială, de exemplu, după o anumită oră seara. Aceasta permite persoanei de a avea posibilitatea de a munci sau de a studia. Problema asigurării ca persoana să muncească este, pe de o parte, și obligația pozitivă a statului de a asigura existența persoanei și a membrilor familiei. Prin urmare, în situații de acest gen, judecătorul de instrucție ar trebui să dispună de competența privind stabilirea arestului parțial la domiciliu.

b) Limitarea convorbirilor telefonice, recepționării și expedierii trimiterilor poștale și utilizării altor mijloace de comunicare

Restricția dată urmează a fi clarificată de către instanță. În situația când există un număr mare de tehnologii de comunicare, interdicția totală poate a fi una neproportională. Important, de a identifica scopul interdicției, cum ar fi, de exemplu, evitarea unor consecințe prejudiciabile urmării penale. Nu ar fi

temei de constatare a încălcării interdicției faptul că persoana a comunicat prin telefon cu membrii familiei sale sau cu apărătorul său, sau a solicitat furnizarea unor produse la domiciliu etc. Prin urmare, comunicarea trebuie restricționată doar privind probleme ce vizează dosarul penal. Desigur, este necesar a fi luată în considerație și dificultatea de a identifica doar problemele ce țin de cauza penală.

c) Interzicerea comunicării cu anumite persoane și primirea pe cineva în locuința sa

Interdicția vizează comunicarea cu persoane concrete și, firesc, nu poate fi absolută. În principiu, totul depinde de circumstanțele concrete ale cauzei. Desigur, este dificil de făcut o listă a persoanelor cu care este interzis a comunica. În acest caz, în încheierea instanței urmează a se indica în termeni pe cât se poate de clari cu care persoane se interzice de a comunica. Evident, în categoria acestor persoane se includ participanții la proces și, în primul rând, victimele și martorii, dar pot fi și specialiștii, experții, interpreții etc.

2.2.2. Obligațiile stabilite în cadrul aplicării măsurii arestului la domiciliu

Persoana arestată la domiciliu poate fi supusă obligațiilor:

- ▶ de a menține în stare de funcționare mijloacele electronice de control și de a le purta permanent;

În mod evident, aceasta este o obligație relativă. Persoana nu poate asigura funcționalitatea mijloacelor electronice de control, aceasta fiind o sarcină a serviciului de probațiune. Persoana poate fi obligată să nu întreprindă acțiuni care ar putea duce la distrugerea mijloacelor electronice de control.

Pe de altă parte, obligația de a purta permanent mijloacele electronice de control se pune direct în sarcina persoanei arestate la domiciliu.

- ▶ de a răspunde la semnalele de control sau de a emite semnale telefonice de control, de a se prezenta personal la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată la timpul fixat;

Obligația are similitudini cu alte măsuri preventive, cum ar fi liberarea provizorie sau obligația de nepărăsire. Este necesar în mod clar de indicat

în încheiere modul în care urmează să răspundă persoana la semnalele de control. În funcție de caz, pot fi stabilite ore concrete în care persoana urmează să răspundă la semnalele de control sau de a emite semnale telefonice de control.

Prezentarea la organul de urmărire penală sau la instanța de judecată urmează a fi efectuată la citare.

2.3. Aplicarea măsurii arestului la domiciliu

2.3.1. Solicitarea de către procuror a aplicării arestului la domiciliu

Art. 308 CPP acordă procurorului competența de a solicita aplicarea arestului la domiciliu. La înaintarea demersului urmează a fi prezentate și argumentate: bănuiala rezonabilă, riscurile, necesitatea și proporționalitatea similar cu situația când se solicită aplicarea arestării preventive. Specific pentru arest la domiciliu în acest caz este oportunitatea aplicării arestului la domiciliu în comparație cu arestarea preventivă. De regulă, argumentele care sunt aduse în activitatea practică țin de: vârsta, starea sănătății, personalitatea învinuitului, familia, existența locului de trai, existența copiilor la întreținere, conduita persoanei după săvârșirea infracțiunii etc.

2.3.2. Solicitarea de către apărare a aplicării arestului la domiciliu

Este firesc că apărătorul nu solicită aplicarea unei măsuri preventive, mai ales a arestării. Chiar dacă aceasta este o situație care, în mod firesc, nu ar trebui să se întâmple, când apărarea, inclusiv învinuitul, solicită aplicarea unei asemenea măsuri de detenție, în activitatea practică sunt semnalate și asemenea cazuri. În cea mai mare parte, apărătorii sunt impuși să accepte orice soluție, doar ca clientul său să nu fie plasat în arestare preventivă. Chiar dacă aplicarea arestării la domiciliu este solicitată de către învinuit, instanța nu este eliberată de obligația de a motiva aplicarea măsurii.

În cauza *Buzadji*, unul dintre aspectele puse în discuție de către Guvern se referea la faptul că însuși reclamantul a solicitat să fie arestat la domiciliu și că acesta nu a atacat deciziile instanței privind dispunerea măsurii. CtEDO a

reiterat jurisprudența sa anterioară¹¹¹ unde a reținut că dreptul la libertate este mult prea important într-o „societate democratică”, în sensul CEDO, pentru ca o persoană să piardă beneficiul protecției asigurate de Convenție doar pentru motivul de a nu fi obiectat împotriva arestării sale. Această măsură poate încălca art. 5, deși persoana în cauză ar fi fost de acord cu dispunerea sa¹¹².

2.4. Executarea măsurii arestului la domiciliu

2.4.1. Procedura de executare

Judecătorul de instrucție sau instanța de judecată care a dispus aplicarea măsurii preventive a arestului la domiciliu trimite organului afacerilor interne, în a cărei rază teritorială se află domiciliul prevenitului, hotărârea sa pentru asigurarea executării acesteia.

Supravegherea executării arestării la domiciliu se efectuează de către organul învestit cu asemenea atribuții¹¹³, acesta fiind poliția¹¹⁴.

Hotărârea privind executarea măsurii se trimite organului de poliție în a cărui rază teritorială se află domiciliul prevenitului, acesta având competența de a duce discuții cu prevenitul și cu membrii familiei lui și de a verifica funcționarea mijloacelor electronice de control¹¹⁵, iar, în caz de necesitate, de a asigura funcționalitatea¹¹⁶. Dacă se va depista încălcarea condițiilor arestului la domiciliu, reprezentantul organului afacerilor interne trimite judecătorului de instrucție sau instanței de judecată un raport, cu anexarea rezultatelor controlului efectuat¹¹⁷.

2.4.2. Posibilitatea de a părăsi locuința

Dacă persoana aflată sub arest la domiciliu are nevoie să părăsească domiciliul în legătură cu circumstanțe personale excepționale, ea adresează o cerere motivată judecătorului de instrucție sau instanței de judecată care a

---

¹¹¹ CtEDO, *Storck c. Germaniei*, nr. 61603/00, § 75, 16 iunie 2005.

¹¹² CtEDO, *Buzadji c. Republicii Moldova*, nr. 23755/07, §§ 106-110, 05 iulie 2016.

¹¹³ CPP, art. 188 alin. (5) - Arestarea la domiciliu.

¹¹⁴ Legea nr. 320/2012, art. 21 - Menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii și securității.

¹¹⁵ C.Ex., art. 302 alin.(1) - Arestarea la domiciliu.

¹¹⁶ *Ibidem*, alin. (2).

¹¹⁷ C.Ex., art. 302 alin. (3) - Arestarea la domiciliu.

dispus măsura preventivă. În caz de acceptare a cererii, persoana poate părăsi domiciliul pe perioada indicată în hotărârea judecătorului de instrucție sau a instanței de judecată. Hotărârea se aduce la cunoștința organului afacerilor interne în a cărui rază teritorială se află domiciliul prevenitului. După revenirea la domiciliu, prevenitul este obligat să încunoștiințeze despre aceasta organul care a acceptat cererea și organul afacerilor interne¹¹⁸.

2.4.3. Monitorizarea electronică

Persoana față de care a fost aplicat arestul la domiciliu poate fi supusă și unei monitorizări electronice. Există norme departamentale care reglementează modul de executare. Monitorizarea se realizează de către angajații Inspectoratului Național de Probațiune. Serviciul Probațiune efectuează o supraveghere a subiecților monitorizați, verifică zonele de restricție, starea echipamentului etc. În cazul încălcării zonei de deplasare, Serviciul de Probațiune apelează imediat subiectul monitorizării prin toate mijloacele disponibile, acesta fiind somat să se întoarcă la stația de monitorizare, în cazul când nu este posibil de luat legătura se apelează la Serviciul de gardă 112. În cazul unor deficiențe privind funcționalitatea echipamentului, sunt întreprinse anumite măsuri privind identificarea problemelor tehnice¹¹⁹.

2.4.4. Înlocuirea măsurii arestului la domiciliu

Art. 188 CPP stabilește că măsura arestului la domiciliu poate fi înlocuită cu arestarea preventivă în caz de nerespectare de către învinuit, inculpat a restricțiilor și obligațiilor stabilite de către judecătorul de instrucție sau instanță. Așadar, măsura poate fi înlocuită doar în situația când nu sunt respectate restricțiile și obligațiile stabilite. Aceasta înseamnă că, odată ce învinuitul respectă obligațiile și interdicțiile arestului la domiciliu, procurorul nu ar putea solicita înlocuirea măsurii în arestare preventivă, chiar dacă au apărut circumstanțe noi ce vizează fondul cauzei sau riscurile stabilite.

---

¹¹⁸ *Ibidem*, alin. (4).

¹¹⁹ A se vedea: Instrucțiunea privind modul de organizare și activitate a personalului Direcției monitorizare electronică, adoptată prin ordinul directorului Inspectoratului Național de Probațiune nr. 140 din 11 noiembrie 2021.

2.4.5. Situații particulare de neaplicare a măsurii arestului la domiciliu

Normele procesuale nu stabilesc interdicții de dispunere a măsurii arestului la domiciliu. În procedura penală română, măsura nu poate fi dispusă cu privire la inculpatul față de care există suspiciunea rezonabilă că a săvârșit o infracțiune asupra unui membru de familie și cu privire la inculpatul care a fost anterior condamnat definitiv pentru infracțiunea de evadare¹²⁰.

Evident că în cazul unei infracțiuni față de un membru al familiei și judecătorul din Republica Moldova nu va aplica arestul la domiciliu, chiar dacă nu sunt interdicții directe în lege. În funcție de caz, dacă presupusul făptuitor dispune de altă locuință, nu sunt impedimente de a aplica arestul la domiciliu.

---

¹²⁰ CPP al României, art. 218 - Condițiile generale de luare a măsurii arestului la domiciliu.

CAPITOLUL 3. Liberarea provizorie

3.1. Standardele Curții Europene a Drepturilor Omului

3.1.1. Generalități

Art. 5 § 3 din CEDO prevede dreptul la liberare a persoanei pe garanție. Garanția nu poate fi impusă decât atât timp cât există motive care să justifice detenția¹²¹. În situația în care riscul sustragerii poate fi evitat prin plata unei cauțiuni sau a unui alt tip de garanție, acuzatul trebuie pus în libertate, știindu-se că, dacă poate fi anticipată o sentință mai ușoară, riscul de sustragere se reduce și trebuie luat în considerare¹²². Autoritățile au obligația de a desfășura procedura cu „diligență specială”, chiar și atunci când garanția este acordată formal, dar persoana rămâne în detenție, deoarece nu dispune de mijloacele necesare pentru a o plăti¹²³.

Există o jurisprudență constantă a CtEDO în materia liberării provizorii¹²⁴. De exemplu, în cauza *Boicenco*¹²⁵, CtEDO a reamintit faptul că în jurisprudența anterioară aceasta a constatat deja violarea art. 5 § 3 al CEDO, deoarece legea nu acorda unei anumite categorii de persoane acuzate dreptul de a fi liberată pe cauțiune. În speța examinată Curtea Europeană a constatat că examinarea posibilității ca o persoană să fie liberată pe cauțiune a fost dinainte exclusă de către legislator. Această hotărâre a determinat legislatorul național de a modifica normele din CPP.

În cauza *Mușuc c. Moldovei*, CtEDO a menționat că liberarea provizorie pe cauțiune poate fi stabilită doar dacă motivele care justifică arestarea sunt convingătoare. Curtea, de asemenea, a considerat că cerința instanțelor

¹²¹ CtEDO, *Mușuc c. Moldovei*, nr. 42440/06, § 42, 06 noiembrie 2007.

¹²² CtEDO, *Vrenčev c. Serbiei*, nr. 2361/05, § 76, 23 septembrie 2008.

¹²³ CtEDO, *Gafà c. Maltei*, nr. 54335/1422, § 71, 22 mai 2018.

¹²⁴ De exemplu: CtEDO, *Letellier c. Franței*, nr. 12369/86, 26 iunie 1991; *Mamedova c. Rusiei*, nr. 7064/05, 01 iunie 2006; *Jablonski c. Poloniei*, nr. 33492/96, 21 decembrie 2000.

¹²⁵ CtEDO, *Boicenco c. Moldovei*, nr. 41088/05, §§ 134-137, 11 iulie 2006.

naționale ca reclamantul să plătească cauțiunea și continuarea detenției sale pe motivul că acesta nu a plătit-o a constituit o încălcare distinctă a art. 5 par. 3 din Convenție¹²⁶.

3.1.2. Obligația pozitivă de a aplica liberarea provizorie

Referitor la aplicarea liberării provizorii, în *Letellier*¹²⁷, CEDO menționează că, în situația când unicul motiv rămas pentru detenția continuă este suspecția ca acuzatul să evadeze, astfel să evite apariția la proces, el trebuie să fie pus în libertate în condițiile în care sunt garanții adecvate a prezenței sale la proces, de exemplu, prin depunerea unei cauțiuni. CtEDO notează că instanțele de acuzare nu au stabilit existența unui astfel de pericol în cauza dată.

3.1.3. Obligația de a motiva neaplicarea liberării provizorii

Instanțele au obligația pozitivă de a motiva refuzul aplicării alternativelor. În cauza *Mamedova*, CtEDO afirmă că, în speță autoritățile nu au examinat în decursul întregii perioade de detenție a reclamantei posibilitatea asigurării prezenței acesteia prin măsuri de prevenire mai indulgente, deși avocatul reclamantei a solicitat cu mai multe ocazii eliberarea ei pe cauțiune sau în baza interdicției de a părăsi orașul. De asemenea, instanțele judecătorești naționale nu au explicat în deciziile sale motivul pentru care măsurile alternative privării de libertate nu ar fi putut asigura desfășurarea adecvată a procesului. Această reticență devine și mai puțin explicabilă în condițiile în care Codul de procedură penală al Rusiei prevede în mod expres ca instanțele naționale să examineze posibilitatea aplicării unor măsuri mai puțin restrictive în calitate de alternativă a custodiei¹²⁸.

La fel, în *Jablonski*, CtEDO a reiterat obligația autorităților de a examina problema alternativelor. Potrivit Curții, art. 5 din CEDO nu cuprinde numai dreptul „de a fi judecat într-un termen rezonabil” sau „eliberarea în cursul procedurii”, dar face referire și la punerea în libertate, care poate fi condiționată de „garanții capabile să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere”. În speță Curtea Europeană a observat că în perioada de câțiva ani, în care reclamantul a fost arestat preventiv, nu a fost luată în considerare dispunerea de alte „măsuri preventive”.

¹²⁶ CtEDO, *Muşuc c. Moldovei*, nr. 42440/06, § 48, 06 noiembrie 2007.

¹²⁷ CtEDO, *Letellier c. Franței*, nr. 12369/86, § 46, 26 iunie 1991.

¹²⁸ CtEDO, *Mamedova c. Rusiei*, nr. 7064/05, § 78, 01 iunie 2006.

Instanțele nu au menționat de ce aceste măsuri alternative nu ar putea asigura prezența sa în instanță sau de ce, dacă reclamantul ar fi pus în libertate, procesul său nu s-ar putea desfășura în mod corespunzător¹²⁹.

3.2. Instituția liberării provizorii în sistemul național

3.2.1. Originea instituției în sistemul național

Liberarea provizorie ca instituție procesual-penală a fost introdusă în CPP în anul 1998, fiind preluată și de CPP din 2003. În esență, mai multe aspecte ale instituției adoptate în cod încă în 2003 sunt aplicabile până în prezent. Totuși a fost necesar de modificat unele norme, în mare parte acest fapt fiind determinat atât de constatările CEDO în cauzele moldovenești, cât și de unele reforme în domeniul reglementărilor procesual-penale.

3.2.2. Modificările legislative în materia liberării provizorii

Din momentul adoptării CPP, instituția liberării provizorii a suferit anumite modificări. În primul rând, acestea au fost determinate de raționamentele CEDO în cauza *Boicenco*. Ulterior cauzei *Boicenco*, art. 191 din CPP a fost modificat, excluzându-se interdicția de a aplica cauțiunea și pentru alte categorii de infracțiuni. Reforma din 2012 a atins și instituția liberării provizorii, îndeosebi a cauțiunii. A fost deschisă calea aplicării cauțiunii și prin constituirea unei garanții reale, mobiliare ori imobiliare. A fost deschisă și calea aplicării liberării provizorii pe cauțiune, chiar dacă cauțiunea nu a fost depusă în prealabil de către persoana deținută sau alte persoane, dacă aceasta va decide judecătorul, stabilind un termen pentru depunerea acesteia. În 2016 au fost realizate unele modificări CPP¹³⁰, care aveau ca scop dezvoltarea conceptului de limitare a arestării preventive, prin luarea în considerație a alternativelor. S-a încercat de a spori rolul apărării, inclusiv în ceea ce privește prezentarea probelor. În același an, Curtea Constituțională, la fel, a abordat problema liberării provizorii. Curtea Constituțională a constatat că art. 191 din CPP instituie anumite restricții pentru drepturile și libertățile persoanei fără a reglementa durata pentru care poate fi dispusă măsura preventivă¹³¹.

¹²⁹ CtEDO, *Jablonski c. Poloniei*, nr. 33492/96, §§ 83-85, 21 decembrie 2000.

¹³⁰ Legea nr. 100/2016 din 26.05.2016, prin care s-au adus modificări și art. 191, 192, 308 din CPP.

¹³¹ HCC privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 din CPP, nr. 17 din 19 mai 2016 (<https://www.constscourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=580&l=ro>).

Curtea Constituțională, într-o hotărâre ulterioară, a declarat neconstituționale și unele prevederi din art. 191 alin. (2) care erau confuze¹³².

3.3. Conținutul măsurii liberării provizorii

3.3.1. Scopul măsurii liberării provizorii

Reiterăm că, potrivit Curții Europene, garanția prevăzută de art. 5 par. 3 din CEDO nu este de a asigura repararea prejudiciului, ci mai ales ca acuzatul să se prezinte la audiere. Garanția nu poate fi impusă decât atât timp cât există motive care să justifice detenția¹³³.

3.3.2. Condiții de aplicare a măsurii liberării provizorii

Condițiile de aplicare a liberării provizorii pornesc de la condițiile generale aplicabile tuturor măsurilor preventive cu anumite particularități caracteristice liberării provizorii. La rândul său, există anumite particularități referitor la condițiile de aplicare a celor două forme de liberare provizorie:

- ▶ Condiții generale aplicate ambelor măsuri – existența solicitării procurorului, persoanei arestate preventiv sau a avocatului acesteia¹³⁴.
- ▶ Condiții particulare sunt stabilite doar la aplicarea liberării provizorii pe cauțiune, care poate fi acordată în cazul în care este aplicată măsura asiguratorie pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune și s-a depus cauțiunea stabilită de judecătorul de instrucție sau de către instanță¹³⁵.

3.3.3. Subiecții care pot solicita aplicarea liberării provizorii

Art. 5 din CEDO și jurisprudența Curții Europene nu impune o anumită categorie de persoane care pot solicita aplicarea liberării provizorii. În cauza *Boicenco c. Moldovei*, CEDO a observat că legislația națională nu acordă unei anumite categorii de persoane acuzate dreptul de a fi eliberate pe cauțiune. CEDO, la epoca faptelor, a constatat că legislația Republicii Moldova interzicea

¹³² HCC privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 alin. (2) din CPP, nr. 15 din 28 mai 2020 (<https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=736&l=ro>).

¹³³ CtEDO, *Muşuc c. Moldovei*, nr. 42440/06, § 42, 06 noiembrie 2007.

¹³⁴ CPP, art. 190 - Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune.

¹³⁵ *Ibidem*, art. 192 - Liberarea provizorie pe cauțiune.

liberarea provizorie pe cauțiune a unei persoane învinuite în comiterea unei infracțiuni intenționate pentru care legea prevede pedeapsă mai mare de zece ani. Curtea Europeană a menționat că, potrivit jurisprudenței anterioare, rezultă un principiu potrivit căruia dreptul de liberare provizorie nu poate fi, în general, dinainte exclus de legiuitor¹³⁶.

După cum derivă din art. 190 din CPP, liberarea provizorie poate fi dispusă la solicitarea procurorului, a persoanei arestate preventiv sau a avocatului acesteia. Pe de altă parte, art. 309 a CPP extinde cercul de persoane care pot solicita liberare provizorie, incluzând soțul și rudele apropiate ale persoanei. Reamintim că art. 6 din CPP în categoria rudelor apropiate include copii, părinți, frați și surori, bunici, nepoți.

3.4. Obligațiile stabilite la aplicarea liberării provizorii

3.4.1. Necesitatea de individualizare în vederea aplicării liberării provizorii

În fiecare caz, instanțele naționale urmează să analizeze un șir de factori. În primul rând, instanțele urmează să raporteze aplicarea măsurii preventive atât la circumstanțele cauzei, cât și la persoana acuzatului. În unele hotărâri, îndeosebi când erau acuzate mai multe persoane, Curtea Europeană a observat că justificarea detenției nu se raporta la situația concretă a fiecăreia dintre părțile interesate, vizând, în mod general, persoanele cercetate în cadrul procedurii¹³⁷.

3.4.2. Obligațiile propriu-zise la aplicarea liberării provizorii

CPP¹³⁸ prevede lista obligațiilor care pot fi stabilite de către judecătorul de instrucție la aplicarea liberării provizorii. Obligațiile sunt aplicate în funcție de circumstanțele cauzei, de personalitatea acuzatului și de oricare altă circumstanță pertinentă.

În listă se include obligația ca persoana:

- ▶ să nu părăsească localitatea unde își are domiciliul decât în condițiile stabilite de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanță;

¹³⁶ CtEDO, *Boicenco c. Moldovei*, nr. 41088/05, §§ 134-137, 11 iulie 2006.

¹³⁷ CtEDO, *Calmanovici c. României*, nr. 42.250/02, § 100, 01 iulie 2008; *Dolgova c. Rusiei*, nr. 11886/05, § 49, 02 martie 2006.

¹³⁸ CPP, art. 191 alin. (3) - Liberarea provizorie sub control judiciar.

Obligația este una similară cu măsura preventivă „*obligarea de a nu părăsi localitatea*”, fiind executată similar. Evident că procurorul nu ar trebui să insiste la această obligație, iar instanța să accepte în cazul când persoana are loc de muncă în altă localitate. În sens contrar, ar fi una disproporțională.

- ▶ să comunice organului de urmărire penală sau, după caz, instanței de judecată orice schimbare de domiciliu;

Obligația nu poate prezenta dificultăți la executare. Nu este stabilită o procedură expresă privind modul de comunicare. Acesta poate fi și prin intermediul apărătorului său. Pentru a evita neclarități de interpretare, comunicarea ar putea fi în formă scrisă.

- ▶ să nu meargă în locuri anume stabilite;

Obligația este stabilită în funcție de legătura infracțiunii în care se învinuiește persoana cu anumite locuri, de exemplu, în cazul unor infracțiuni de huliganism sau alte infracțiuni de același gen, droguri ș.a. Asupra acestei obligații s-a pronunțat și Curtea Constituțională¹³⁹. Autorul excepției de neconstituționalitate susținea că norma contestată nu asigură condițiile de accesibilitate, previzibilitate și claritate. Curtea Constituțională a observat că norma contestată stabilește generic interdicția de a frecventa anumite locuri. Prin urmare, la aplicarea art. 191 din CPP, ține de competența și obligația instanței de judecată de a indica în fiecare cauză particulară acțiunile care pot fi întreprinse și locurile care nu pot fi vizitate de către învinuit sau inculpat.

- ▶ să se prezinte la organul de urmărire penală sau, după caz, la instanța de judecată ori de câte ori este citată;

Citația trebuie să se realizeze în conformitate cu art. 235-243 din CPP. Doar în asemenea cazuri se poate analiza corectitudinea respectării obligației.

- ▶ să nu intre în legătură cu anumite persoane;

Ca și obligația prevăzută la pct. 3, obligația aceasta are legătură cu circumstanțele cauzei și în fiecare caz concret instanța urmează să se expună, indicând concret persoanele cu care nu are dreptul prevenitul să intre în legătură.

- ▶ să nu săvârșească acțiuni de natură să împiedice aflarea adevărului în procesul penal;

---

¹³⁹ DCC privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 191 alin. (3) pct. 3 din CPP, nr. 66, 12 octombrie 2016 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=96074&lang=ro).

Se pare că această obligație este una care dublează obligația generală impusă oricăror măsuri preventive stabilite în art. 176 CPP. În cazul când persoana va întreprinde măsuri prin care va împiedica aflarea adevărului, măsura preventivă poate fi înlocuită.

- ▶ să nu conducă autovehicule, să nu exercite o profesie de natura aceleia de care s-a folosit la săvârșirea infracțiunii;

Obligația respectivă poate fi asigurată prin aplicarea măsurii preventive complementare, ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport¹⁴⁰ și a măsurii procesuale de constrângere suspendarea provizorie din funcție¹⁴¹.

- ▶ să predea pașaportul judecătorului de instrucție sau instanței de judecată.

Curtea Constituțională, examinând excepția de neconstituționalitate a art. 191 din CPP¹⁴² și analizând natura restricțiilor prevăzute în art. 191, a făcut referință la jurisprudența Curții Europene, potrivit căreia obligația de a purta un document de identitate care să fie prezentat poliției la cerere¹⁴³ sau obligația impusă persoanei inculpate sau condamnate penal de a-și depune pașaportul pentru a obține punerea sa „provizorie” sau „condiționată” în libertate¹⁴⁴ nu sunt considerate restricții ale dreptului la circulație și constituie, în anumite condiții, măsuri necesare asigurării ordinii publice sau pentru prevenirea săvârșirii de infracțiuni.

Asupra problemei predării pașaportului vom reveni și în cadrul examinării măsurii preventive - *obligarea de a nu părăsi țara*.

3.5. Procedura de dispunere și aplicare a măsurii liberării provizorii

3.5.1. Aspecte generale

Procedura de dispunere și aplicare poartă anumite particularități generale pentru ambele măsuri alternative, dar și unele particularități distincte aplicate cauțiunii.

¹⁴⁰ CPP, art. 182 - Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport.

¹⁴¹ *Ibidem*, art. 200 - Suspendarea provizorie din funcție.

¹⁴² HCC privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 din CPP, nr.17, 19 mai 2016 (<https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=580&l=ro>).

¹⁴³ CtEDO, *Reyntjens c. Belgiei*, nr. 16810/90, Dec. 09 septembrie 1992.

¹⁴⁴ CtEDO, *X. c. Germaniei*, Dec. 06 martie 1984.

Ambele măsuri pot fi dispuse de către judecătorul de instrucție sau, după caz, de către instanța de judecată, la solicitarea procurorului, a persoanei arestate preventiv sau a avocatului acesteia¹⁴⁵. Particularitățile cauțiunii vor fi menționate în mod separat.

3.5.2. Admisibilitatea cererii de liberare provizorie și soluționarea acesteia

Normele care reglementează admisibilitatea cererii par a fi clare. Judecătorul de instrucție verifică corespunderea cererii de liberare provizorie prevederilor art. 191 sau 192 din CPP. Dacă cererea nu corespunde acestor prevederi, judecătorul de instrucție, prin încheiere, respinge cererea ca inadmisibilă, fără citarea părților. Dacă cererea corespunde cerințelor legale, se decide admisibilitatea cererii și se fixează data soluționării acesteia, cu citarea părților, se dispune aducerea învinuitului, dacă cererea este depusă de o altă persoană, cerându-i să consemneze însușirea de către el a cererii, apoi se decide admisibilitatea acesteia, se stabilește și cuantumul cauțiunii, încunoștiințând despre aceasta persoana care a depus cererea. După prezentarea dovezii de depunere a cauțiunii pe contul instanței judecătorești, aceasta fixează termenul pentru soluționarea cererii. Judecarea cererii se face cu prezența părților. Aplicând măsura, judecătorul stabilește și obligațiile respective¹⁴⁶.

3.5.3. Dacă este necesară detenția prealabilă a persoanei la aplicarea măsurii liberării provizorii

Curtea Constituțională s-a pronunțat referitor la starea de libertate a persoanei la momentul examinării cererii de liberare provizorie. Autorul unei sesizări considera că, din lipsa de claritate, această măsură nu poate fi aplicată în cazul unei persoane care nu se află, de facto, în stare de arestare preventivă. Curtea Constituțională a arătat că, potrivit normelor legale, aceasta poate fi aplicată persoanei în privința căreia este înaintat un demers de arestare sau învinuitului ori inculpatului care sunt deja arestați. Examenul pe care îl realizează instanța de judecată include aprecierea subzistenței temeiurilor

---

¹⁴⁵ CPP, art. 190 - Liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune.

¹⁴⁶ A se vedea: CPP, art. 310 - Admisibilitatea cererii de eliberare provizorie și soluționarea acesteia.

pentru luarea măsurii privative de libertate, i.e. arestul preventiv sau arestul la domiciliu, deoarece, pentru a putea dispune liberarea provizorie sub control judiciar, care constituie o măsură alternativă pentru arest, instanța trebuie să verifice a priori îndeplinirea condițiilor pentru dispunerea măsurii privative de libertate. Ca urmare a acestui examen, tocmai datorită constatării unor circumstanțe care permit desfășurarea normală a procesului penal în lipsa aplicării măsurii privative, instanța va dispune liberarea provizorie sub control judiciar, având în vedere că nu este necesară privarea de libertate a persoanei, pentru că prevenția poate fi realizată prin restrângerea unor alte drepturi decât dreptul la libertate¹⁴⁷.

3.5.4. Executarea hotărârii de aplicare a liberării provizorii

Controlul asupra comportamentului persoanelor liberate provizoriu îl exercită poliția¹⁴⁸. La liberarea provizorie sub control judiciar sau pe cauțiune a prevenitului, instanța de judecată trimite organului afacerilor interne în a cărui rază teritorială domiciliază prevenitul hotărârea sa. În acest scop, reprezentantul organului afacerilor interne periodic face vizite la domiciliul prevenitului, întreține legături cu prevenitul și membrii familiei lui, după necesitate, solicită de la aceștia informație despre locul aflării prevenitului¹⁴⁹. Dacă se stabilește că prevenitul a încălcat obligațiile stabilite, organul afacerilor interne sesizează judecătorul de instrucție sau instanța de judecată și prezintă raportul cu rezultatele controlului efectuat. În situații în care persoana față de care s-a stabilit interdicția de părăsire a localității are nevoie să părăsească localitatea în legătură cu circumstanțe personale excepționale, ea adresează o cerere motivată judecătorului de instrucție sau instanței de judecată care a dispus măsura preventivă. Hotărârea se aduce la cunoștința organului afacerilor interne. După revenirea la domiciliu, prevenitul este obligat să încunoștiințeze despre aceasta organul care a acceptat cererea și organul afacerilor interne¹⁵⁰.

---

¹⁴⁷ DCC nr. 54 / 2018.

¹⁴⁸ Legea nr. 320/2012, art. 21 - Menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii și securității publice, protecția drepturilor și a intereselor legitime.

¹⁴⁹ CPP, art. 191 alin. (4) - Liberarea provizorie sub control judiciar.

¹⁵⁰ C.Ex., art. 301 - Asigurarea controlului prevenitului liberat provizoriu.

3.5.5. Revocarea sau înlocuirea măsurii liberării provizorii

Pe lângă normele generale aplicabile tuturor măsurilor preventive în materia înlocuirii, revocării sau încetării de drept a măsurilor preventive, există anumite particularități specifice liberării provizorii.

O normă generală menționează că poate fi ridicat controlul judiciar asupra persoanei eliberate provizoriu total sau parțial, pentru motive întemeiate, în modul stabilit pentru aplicarea acestei măsuri¹⁵¹.

Normele speciale stabilesc că eliberarea provizorie poate fi revocată dacă:

- ▶ se descoperă fapte și circumstanțe care nu au fost cunoscute la data admiterii cererii de eliberare și care împiedică eliberarea provizorie;
- ▶ învinuitul, inculpatul cu rea-credință nu îndeplinește obligațiile stabilite sau a săvârșit o nouă infracțiune cu intenție¹⁵². În cazul revocării, persoana este supusă arestării preventive sau arestării la domiciliu¹⁵³.

Așadar, în ceea ce privește eliberarea provizorie se aplică normele generale referitoare la măsurile preventive, normele referitoare la eliberarea provizorie, în special, și norme caracteristice doar cauțiunii.

3.5.6. Termenele aplicării liberării provizorii

Liberarea provizorie sub control judiciar se poate aplica de către judecătorul de instrucție sau de către instanță pe un termen de cel mult 60 de zile¹⁵⁴, pe un termen maxim de 12 sau, respectiv, 24 de luni¹⁵⁵.

Stabilirea termenelor a fost determinată de o hotărâre a Curții Constituționale, în care s-a constatat că art. 191 din CPP instituie anumite restricții pentru drepturile și libertățile persoanei fără a reglementa durata pentru care poate fi dispusă eliberarea provizorie sub control judiciar. Acest fapt generează o situație de incertitudine pentru persoanele eliberate provizoriu sub control judiciar, acestea neavând posibilitatea de a-și adapta conduita și a-și apăra drepturile procesuale¹⁵⁶.

¹⁵¹ CPP, art. 191 alin. (5) - Liberarea provizorie sub control judiciar.

¹⁵² *Ibidem*, art. 193 alin. (1) - Revocarea liberării provizorii.

¹⁵³ *Ibidem*, art. 193 alin. (2).

¹⁵⁴ *Ibidem*, art. 191 alin. (1) și (31) - Liberarea provizorie sub control judiciar.

¹⁵⁵ *Ibidem*, art. 191 alin. (32).

¹⁵⁶ HCC privind excepția de neconstituționalitate a art. 191 din CPP, nr. 17, 19 mai 2016 (<https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=580&l=ro>).

3.6. Particularități privind aplicarea liberării provizorii pe cauțiune

3.6.1. Scopul cauțiunii

Scopul liberării provizorii a fost menționat *supra*, acesta fiind, în principal, de a asigura prezența acuzatului la proces. În ceea ce privește în mod separat, liberarea provizorie pe cauțiune are un scop dublu.

Potrivit normelor naționale, cauțiunea garantează:

- ▶ participarea învinuitului, inculpatului la procesul penal și respectarea de către acesta a obligațiilor prevăzute la art. 192 alin. (3) CPP;
- ▶ plata despăgubirilor bănești acordate pentru repararea pagubelor cauzate de infracțiune și plata amenzii¹⁵⁷.

3.6.2. Subiecții cu drept de solicitare a liberării provizorii pe cauțiune

Spre deosebire de liberarea provizorie sub control judiciar care poate fi aplicată de către judecător din oficiu, doar constatând că există condițiile impuse de art. 191 a CPP, liberarea provizorie pe cauțiune poate fi aplicată doar dacă există o intenție manifestată a persoanei acuzate sau a soțului ori a rudelor apropiate.

3.6.3. Condiția de aplicare a liberării provizorii pe cauțiune

Potrivit art. 192 din CPP, liberarea provizorie pe cauțiune poate fi acordată în cazul în care este aplicată măsura asiguratorie pentru repararea prejudiciului cauzat de infracțiune și s-a depus cauțiunea stabilită de judecătorul de instrucție sau de către instanță¹⁵⁸.

Norma privind obligarea de a aplica o măsură asiguratorie ridică semne de întrebare privind respectarea art. 5 din CEDO. Aceasta deoarece nu de fiecare dată este înaintată acțiunea civilă pentru care este necesară o măsură asiguratorie sau normele penale nu prevăd confiscarea. Prin urmare, refuzul *per se* de a aplica cauțiunea din simplul motiv că nu este aplicată o măsură asiguratorie poate ridica probleme. Garanția menționată la art. 5 § 3 din

¹⁵⁷ CPP, art. 192 alin. (3) - Regulile cu privire la cauțiune.

¹⁵⁸ *Ibidem*.

CEDO nu este, în principal, de a asigura repararea prejudiciului, ci mai ales ca acuzatul să se prezinte la audiere¹⁵⁹.

3.6.4. Valoarea cauțiunii

a) Aprecierea valorii

Cuantumul sumei trebuie să fie apreciat, în principal, „în raport cu persoana în cauză, resursele sale, legăturile sale cu persoanele care trebuie să plătească cauțiunea”. Cu alte cuvinte, convingerea că există riscul pierderii cauțiunii în caz de neprezentare la audiere va acționa ca un factor de descurajare suficient pentru a împiedica orice tentativă de sustragere¹⁶⁰.

Prin urmare, cuantumul cauțiunii trebuie să fie justificat în mod corespunzător în hotărârea prin care se stabilește¹⁶¹. La fel, se iau în considerare resursele persoanei în cauză¹⁶², precum și capacitatea sa de a achita¹⁶³. În anumite condiții, ar putea fi rezonabil să se ia în considerare amploarea prejudiciului imputat¹⁶⁴.

În *Muşuc*, Curtea Europeană a arătat că atunci când astfel de motive prevalează, mărimea cauțiunii trebuie „evaluată, în principal, în funcție de persoana în cauză, bunurile acesteia ..., cu alte cuvinte, de nivelul de încredere că este verosimil ca posibilitatea pierderii siguranței, în caz de neprezentare la proces, să constituie o descurajare suficientă pentru a exclude orice dorință din partea acesteia de a se ascunde¹⁶⁵.

În același context, în *Bonnechaux*, CEDO a observat că, dat fiind că suma cauțiunii trebuie să fie fixată în funcție de bunurile în posesia suspectului..., acesta nu poate pretinde că detenția sa fusese prelungită prin impunerea unei cauțiuni excesive după ce avusese posibilitatea să prezinte informații esențiale pentru stabilirea sumei cauțiunii¹⁶⁶.

---

¹⁵⁹ CtEDO, *Neumeister c. Austriei*, nr. 1936/63, pct. 14, 27 iunie 1968.

¹⁶⁰ CtEDO, *Gafà c. Maltei*, nr. 54335/14, § 70, 22 mai 2018; *Mangouras c. Spaniei* (MC), nr. 12050/04, pct. 78, 28 septembrie 2010.

¹⁶¹ CtEDO, *Georgieva c. Bulgariei*, nr. 12050/04, §§ 15 și 30-31, 02 septembrie 2010.

¹⁶² CtEDO, *Gafà c. Maltei*, nr. 54335/14, § 70, 22 mai 2018; *Hristova c. Bulgariei*, nr. 60859/00, § 111, 07 decembrie 2006.

¹⁶³ CtEDO, *Tochev c. Bulgariei*, nr. 58925/00, §§ 69-73, 30 noiembrie 2006.

¹⁶⁴ CtEDO, *Mangouras c. Spaniei* (MC), nr. 12050/04, §§ 81 și 92, 28 septembrie 2010.

¹⁶⁵ CtEDO, *Muşuc c. Moldovei*, nr. 42440/06, § 42, 06 noiembrie 2007.

¹⁶⁶ CtEDO, *Bonnechaux c. Elveției*, 8224/78, § 74, 05 decembrie 1979.

b) Valoarea cauțiunii sub formă de bani

Normele naționale stabilesc un quantum al cauțiunii sub formă de bani de la 300 la 100.000 de unități convenționale¹⁶⁷. La stabilirea valorii cauțiunii, judecătorul de instrucție sau instanța trebuie să reiasă din posibilitățile reale ale persoanei. În sens contrar, o cauțiune de o valoare disproporționată cu posibilitățile persoanei va transforma dreptul la garanție prevăzut de art. 5 par. 3 din CEDO în unul teoretic și iluzoriu. Pe de altă parte, o cauțiune disproporționat mai mică decât posibilitățile persoanei nu va garanta prezența acesteia în fața organului de urmărire penală sau a instanței.

După cum menționează Curtea Europeană, în cauza *Muşuc* citată *supra* mărimea cauțiunii trebuie „evaluată, în principal, în funcție de persoana în cauză, bunurile acesteia”¹⁶⁸.

În *Mangouras*, Curtea Europeană, acceptând că valoarea cauțiunii de 3.000.000 de euro a fost excesivă, totuși a considerat că nu a fost disproporțională. În opinia CEDO, particularitățile cauzei și, îndeosebi infracțiunea de care era acuzată persoana împotriva mediului maritim, a justificat o asemenea cauțiune pentru a asigura prezența persoanei¹⁶⁹. Prin urmare, autoritățile trebuie să dea dovadă de suficient de multă atenție în vederea stabilirii cauțiunii corespunzătoare, pentru a decide dacă menținerea persoanei acuzate în detenție mai rămâne sau nu indispensabilă¹⁷⁰.

Așadar, la aprecierea valorii urmează a se lua în considerație:

- ▶ resursele persoanei în cauză¹⁷¹;
- ▶ capacitatea persoanei de a achita¹⁷²;
- ▶ în anumite condiții – amploarea prejudiciului imputat¹⁷³.

---

¹⁶⁷ CPP, art.1921 alin. (2) - Regulile cu privire la cauțiune.

¹⁶⁸ CtEDO, *Muşuc c. Moldovei*, nr. 42440/06, § 42, 06 noiembrie 2007.

¹⁶⁹ CtEDO, *Mangouras v. Spania*, nr. 12050/04, §§ 38-44, 08 ianuarie 2009.

¹⁷⁰ CtEDO, *Piotr Osuch c. Poloniei*, nr. 30028/06, § 39, 03 noiembrie 2009; *Bojilov c. Bulgariei*, nr. 45114/98, § 60, 22 decembrie 2004; *Skrobol c. Poloniei*, nr. 44165/98, § 57, 13 septembrie 2005.

¹⁷¹ CtEDO, *Gafà c. Maltei*, nr. 54335/14, § 70, 22 mai 2018; *Hristova c. Bulgariei*, nr. 60859/00, § 111, 07 decembrie 2006.

¹⁷² CtEDO, *Hev c. Bulgariei*, nr. 58925/00, §§ 69-73, 30 noiembrie 2006.

¹⁷³ CtEDO, *Mangouras v. Spania*, nr. 12050/04, §§ 81 și 92, 08 ianuarie 2009.

c) Valoarea cauțiunii sub formă de garanții reale

Cauțiunea poate avea ca obiect și garanții reale, mobiliare ori imobiliare constituite în limitele unei sume de bani¹⁷⁴.

Garanții reale sunt anumite mijloace juridice de garantare a obligațiilor.

În acest sens pot fi utilizate obiectele de valoare – imobile, bijuterii, valori mobiliare și alte obiecte de valoare culturală și de altă natură, precum:

- ▶ Bijuteriile pot face obiectul cauțiunii, dacă le-au fost determinate valoarea, autenticitatea și prețul lor, fapt despre care depunătorul prezintă documentele aferente¹⁷⁵. Diagnosticarea și evaluarea metalelor prețioase și a pietrelor prețioase se efectuează de către I.P. Camera de Stat pentru supravegherea mărcării pe lângă Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova.
- ▶ Vehiculele sunt considerate mijloacele de transport pe o cale de comunicație terestră, subterană, aeriană, cosmică, pe (sau sub) apă. Evaluarea mijlocului de transport ca obiect al cauțiunii se va face de către structurile autorizate în vederea stabilirii valorii reale a acestuia, ținând cont de utilizarea lui, de uzura acumulată și caracteristicile tehnice ale acestuia.
- ▶ Obiectele de valoare culturală, conform determinării organului competent, constituie valoare pentru artă, literatură, știință, cultură și religie. Evaluarea se realizează de către experții acreditați de Ministerul Culturii.
- ▶ Bunuri imobile – se consideră terenul înregistrat în Registrul bunurilor imobile sub număr cadastral distinct. Activitatea de evaluare a bunurilor se realizează în temeiul Legii cu privire la activitatea de evaluare¹⁷⁶. Persoana care solicită aplicarea cauțiunii urmează să prezinte raportul de evaluare. La fel, ca și acordul coproprietarului.

d) Obligația de a furniza informații

În *Bonnechaux*, Curtea Europeană menționează despre obligația acuzatului de a furniza informații la stabilirea volumului cauțiunii, statuând că acuzatul, pe care autoritățile judiciare îl declară pasibil de a fi eliberat pe cauțiune,

---

¹⁷⁴ CPP, art. 1921 alin. (1) - Regulile cu privire la cauțiune.

¹⁷⁵ A se vedea: Legea nr. 282/2004.

¹⁷⁶ Legea nr. 989/2002.

trebuie să furnizeze informații suficiente și corecte privind valoarea bunurilor posedate, care pot fi verificate în caz de necesitate, pentru ca autoritățile să stabilească mărimea cauțiunii¹⁷⁷.

e) Obligația pozitivă de a facilita aplicarea cauțiunii

În cauza *Iwanczuk*, CtEDO a notat că reclamantul s-a conformat prompt obligațiunii de a furniza informații privind bunurile posedate. Ceea ce constituia obiectul unor schimbări operate de către tribunale a fost evaluarea sumei cauțiunii care urma a fi plătită. Cu toate acestea, dificultatea principală a constat în determinarea modalității de achitare a cauțiunii, dacă aceasta urma să fie achitată în numerar sau prin amanetarea bunurilor imobiliare ale reclamantului. În acest caz trebuia să se țină cont de faptul că la un anumit punct autoritățile au refuzat ca să fie depusă cauțiunea în formă de amanetare, fără a contesta titlul reclamantului asupra proprietății vizate. În opinia CtEDO, aceasta implică faptul că autoritățile erau reticente să accepte cauțiunea, care în cazul neprezentării reclamantului la proces ar impune necesitatea întreprinderii unor anumite formalități în vederea sechestrării bunurilor. Curtea Europeană a considerat că acest fapt în sine nu poate fi estimat ca fiind suficient pentru menținerea detenției provizorii pe un termen de patru luni, deja declarat inutil prin decizia autorității judiciare competente¹⁷⁸.

f) Refuzul de a aplica cauțiunea

Curtea Europeană s-a pronunțat în unele cazuri și referitor la refuzul de a aplica cauțiunea. În *W. c. Elveției*, CtEDO a observat că atât circumstanțele cazului și caracterul reclamantului, cât și proveniența necunoscută a banilor care trebuiau plătiți, au dat dreptul instanțelor relevante să refuze propunerea acestuia de a oferi garanție, ceea ce ar însemna că aceasta nu era o garanție adecvată că reclamantul nu se va eschiva. În final, faptul că, odată condamnat, reclamantul a revenit la penitenciar după fiecare plecare nu poate invalida retrospectiv opinia instanțelor¹⁷⁹.

Într-o altă cauză, Curtea Europeană a menționat că, în cadrul perioadei relevante, instanțele cehe au respins oferta reclamantului de a plăti garanții în sumă de până la 15.000.000 de coroane cehe (CZK), întrucât nu au considerat

¹⁷⁷ CtEDO, *Bonnechaux c. Elveției*, 8224/78, § 74, 05 decembrie 1979.

¹⁷⁸ CtEDO, *Iwanczuk c. Poloniei*, nr. 25196/94, §§ 69-70, 15 noiembrie 2001.

¹⁷⁹ CtEDO, *W. v. Elveția*, nr. 14379/88, § 33, 26 ianuarie 1993.

această sumă drept suficientă pentru prezența reclamantului la proces. Cu o anumită ocazie, Tribunalul Municipal și-a exprimat disponibilitatea de a elibera reclamantul, având în vedere problemele de sănătate ale acestuia, dacă el plătea o garanție de 30.000.000 CZK. În decizia sa, Tribunalul Municipal a indicat că reclamantul eliberase două cecuri fără acoperire, în valoare echivalentă cu 28.400.000 CZK, precum că înaintea arestării sale intenționase să cumpere două magazine universale, în suma de 338.856.000 CZK și 236.000.000 CZK, și că se angajase să plătească pentru acestea în rate de 150.000.000 CZK. După evaluarea circumstanțelor particulare ale cazului, CtEDO concluzionează că nici refuzul repetat de eliberare pe cauțiune, nici eventuala impunere a unei garanții de 30.000.000 CZK, dată fiind scara tranzacțiilor financiare ale reclamantului, nu au încălcat drepturile reclamantului, sub aspectul prevederilor art. 5 § 3¹⁸⁰ CEDO.

3.6.5. Depunerea cauțiunii

a) Obligația pozitivă de a asigura posibilitatea depunerii cauțiunii

Autoritățile au obligația pozitivă de a asigura ca la nivel legislativ și practic garanțiile prevăzute de art. 5 par. 3 din CEDO să nu rămână teoretice. Aceasta înseamnă că normele trebuie să fie clare și previzibile, iar practica unitară.

b) Cererea privind aplicarea liberării provizorii pe cauțiune

Depunerea cauțiunii se face printr-o cerere înaintată de către subiecții înzestrați cu acest drept. Cererea va cuprinde și obligația depunerii cauțiunii, precum și mențiunea cunoașterii dispozițiilor legale privind cazurile de nerestituire a cauțiunii. Cererea depusă la administrația locului de deținere a persoanei se remite instanței de judecată competente în termen de 24 de ore¹⁸¹. Se pare că norma nu menționează suficient de clar care acte urmează să le prezinte subiectul pentru a convinge instanța despre posibilitatea reală de a aplica liberarea provizorie. Ar putea exista o listă de acte recomandate pentru a fi prezentate instanței:

- ▶ copia încheierii judecătorești prin care s-a admis, în principiu, liberarea provizorie pe cauțiune;

¹⁸⁰ CtEDO, *Punzelt v. Republica Cehă*, nr. 31315/96, §§ 84-86, 25 aprilie 2000.

¹⁸¹ CPP, art. 309 (3) - Cererea de eliberare provizorie și examinarea acesteia.

- ▶ copia actului de proprietate asupra bunurilor imobile;
- ▶ copia actului de evaluare a obiectului cauțiunii (bunurilor imobile), dacă anterior a fost evaluată;
- ▶ copia actului de depunere a cauțiunii (bunurilor imobile);
- ▶ declarația în scris despre depunerea cauțiunii;
- ▶ copia buletinului de identitate, iar persoana juridică – a actului de reprezentare.

Evident, trebuie de exclus birocratizarea procedurii până într-atât ca ea să nu devină ineficientă. În caz contrar, se poate repeta situația desrîsă în cauza *Iwanczuk* citată *supra*.

c) Constatarea faptului depunerii cauțiunii

Pentru punerea în libertate a prevenitului după depunerea cauțiunii, este necesar de înaintat o cerere de constatare a faptului depunerii cauțiunii. În baza încheierii judecătorești de constatare a depunerii cauțiunii, persoana se pune în libertate imediat. La solicitarea apărătorului, învinuitul, inculpatul arestat preventiv poate participa la examinarea cererii de constatare a depunerii cauțiunii, în acest caz acesta se va pune în libertate din sala de judecată.

d) Consecințele nerespectării termenului de depunere a cererii privind aplicarea liberării provizorii pe cauțiune

Dacă învinuitul, inculpatul nu depune cauțiunea în termenul stabilit de instanța de judecată, la demersul procurorului se dispune înlocuirea măsurii cu arestarea preventivă sau arestarea la domiciliu¹⁸².

3.6.6. Revocarea cauțiunii

Pe lângă normele generale aplicabile revocării sau înlocuirea măsurii liberării provizorii, există norme speciale cu referință la cauțiune. Așadar, dacă învinuitul, inculpatul nu depune cauțiunea în termenul stabilit de instanța de judecată, la demersul procurorului se dispune înlocuirea măsurii cu arestarea preventivă sau arestul la domiciliu¹⁸³. În fiecare caz de neîndeplinire de către învinuit sau inculpat a obligațiilor stabilite, trebuie constatată reaua-credință. În acest sens, procurorul, după caz, instanța de judecată trebuie să

¹⁸² CPP, art. 192 (4) - Liberarea provizorie pe cauțiune.

¹⁸³ *Ibidem*.

afle motivele pentru care acuzatul nu a respectat obligațiile stabilite, anexând actele confirmatorii. La fel, în cazul neprezentării la citație urmează a se anexa confirmarea citării repetate și faptul că neprezentarea nu este determinată de motive întemeiate (boală, decesul rudelor apropiate, calamitatea naturală, starea de urgență, revolte și alte circumstanțe obiective care l-au împiedicat să se prezinte).

3.6.7. Restituirea cauțiunii

Există două modalități de a decide asupra soartei cauțiunii după revocarea liberării provizorii, respectiv, înlocuirea acesteia sau încetarea de drept.

Primul caz este reglementat în art. 194 alin. (2) CPP, al doilea – în art. 195 alin. (5) CPP.

3.6.8. Confiscarea cauțiunii

Normele procesuale penale nu utilizează termenul de confiscare, termen utilizat de Curtea Europeană. Normele procesuale penale¹⁸⁴ stabilesc că nu se restituie cauțiunea în cazul revocării pe motivul că învinuitul, inculpatul cu rea-credință nu îndeplinește obligațiile stabilite sau a săvârșit o nouă infracțiune cu intenție.

Cu privire la problema confiscării cauțiunii există și jurisprudența Curții Europene. De exemplu, în cauza *Lavrechov*¹⁸⁵, persoana a fost achitată, dar cauțiunea totuși a fost confiscată, deoarece acesta a încălcat obligația de a se prezenta în fața instanței. CtEDO a menționat că rezultatul procedurilor nu prezintă relevanță directă în problema confiscării cauțiunii. Întrebarea este dacă valoarea confiscată a fost proporțională, având în vedere încălcarea condițiilor cauțiunii în timpul procedurii. Reclamantul evitase urmărirea penală, rămânând în afara țării mai mulți ani. Curtea Europeană a considerat că, chiar dacă, inițial, reclamantul ar fi putut avea motive specifice pentru a nu participa la audieri, aceasta nu se poate spune despre perioada de după dobândirea unui nou pașaport. CtEDO a considerat că decizia de a confisca cauțiunea reclamantului „a găsit echilibrul” între cerințele de interes general ale comunității și cerințele drepturilor reclamantului în circumstanțele cazului și, prin urmare, nu a avut loc nicio încălcare a art. 1 al Protocolului nr. 1.

¹⁸⁴ CPP, art. 194 (4) CPP - Restituirea cauțiunii sau trecerea ei în proprietatea statului.

¹⁸⁵ CtEDO, *Lavrechov v. Republica Cehă*, nr. 57404/08, §§ 47-56, 20 iunie 2013.

CAPITOLUL 4. Alte măsuri neprivative de libertate

4.1. Obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi țara

4.1.1. *Natura juridică*

Chiar dacă aparent măsurile date fiind cele care nu implică anumite obligații decât cea de nepărăsire, există anumite particularități în ce privește gradul de limitare a drepturilor.

În cauza *Sissanis*, Curtea Europeană a menționat că dreptul la libera circulație, așa cum este recunoscut în par. 1 și 2 ale art. 2 din Protocolul nr. 4, are ca scop asigurarea dreptului în spațiu, garantat oricărei persoane, de a circula pe teritoriul pe care se află, precum și de a-l părăsi, ceea ce implică dreptul persoanei de a merge într-o țară, la alegerea sa, în care ar putea fi autorizat să intre. Rezultă că dreptul la libera circulație interzice orice măsură ce ar putea aduce atingere acestuia sau ar putea restrânge exercițiul său, în condițiile în care nu răspunde cerințelor de a fi „necesară într-o societate democratică” atingerii obiectivelor legitime prevăzute în par. 3 al articolului menționat.

CtEDO a reamintit că, proclamând „dreptul la libertate”, par. 1 al art. 5 din CEDP privește libertatea fizică a persoanei având scopul de a asigura că nimeni nu este privat de acest drept în mod arbitrar. El nu privește simplele restricții la libera circulație, care se supun art. 2 din Protocolul nr. 4 la CEDO. Pentru a stabili dacă un individ este „privat de libertatea sa” în sensul art. 5 din CEDO, trebuie să se pornească de la situația sa concretă și să se ia în calcul un ansamblu de criterii, cum ar fi genul, durata, efectele și modalitățile de executare a măsurii respective.

Între privarea și restricția libertății nu există totuși decât o diferență de grad sau de intensitate, nu de natură ori de esență. Includerea în una sau alta din

aceste categorii este deseori dificilă, deoarece în anumite cazuri marginale este vorba despre o pură chestiune de apreciere¹⁸⁶.

În ce privește anumite particularități, cum ar fi, de exemplu, locuirea în afara țării, poate fi relevantă cauza *Kotiy*. În această cauză, CtEDO a constatat că măsura preventivă aleasă a obligat reclamantul să locuiască la o adresă specifică din Ucraina și a ignorat posibilitatea ca reclamantul să continue să trăiască în Germania, unde și-a continuat activitățile profesionale și unde acesta și familia sa se stabiliseră cu mai mulți ani înainte. Chiar și călătoriile ocazionale în străinătate erau imposibile, întrucât pașapoartele internaționale ale reclamantului fuseseră confiscate. Astfel, în circumstanțele specifice ale cazului, obligația scrisă de nepărăsire a localității nu a fost o măsură minim intruzivă, așa cum a susținut Guvernul, ci, în fapt, a evoluat într-o imixtiune extensivă în viața privată și de familie a reclamantului. Faptul că, la momentul reținerii sale, reclamantul era temporar neîncadrat în muncă nu atenuează imixtiunea. În ceea ce privește afirmația Guvernului că familia reclamantului s-ar fi putut muta în Ucraina, în vederea depășirii restricțiilor impuse asupra vieții de familie de către autorități, Curtea Europeană a considerat că relocarea familiei, inclusiv a copiilor, nu ar fi fost o soluție echilibrată, luând în calcul celelalte măsuri preventive disponibile și interesele familiei¹⁸⁷.

4.1.2. Similitudini și diferențe privind măsurile de nepărăsire a localității sau a țării

Obligarea de a nu părăsi localitatea sau obligarea de a nu părăsi țara este o măsură preventivă ce are aceeași natură, deosebirea fiind în aspectul teritorial de aplicare. Obligația are formă scrisă. Măsura poate fi aplicată de către procuror sau de instanța de judecată care examinează fondul cauzei. La fel, măsura poate fi aplicată și de către judecătorul de instrucție în temeiul art. 308 alin. (10) CPP, în cazul când respinge demersul de aplicare a arestării preventive, având dreptul să soluționeze chestiunea cu privire la necesitatea alegerii unei măsuri preventive mai ușoare. Scopul este de a asigura prezența acuzatului la citarea procurorului, organului de urmărire penală sau a instanței. Pentru a asigura acest scop sunt impuse anumite obligații.

---

¹⁸⁶ CtEDO, *Sissanis c. României*, nr. 23.468/02, §§ 62, 91, 92, 25 ianuarie 2007. În același sens, anterior, CtEDO a menționat în cauza *Petre c. României*, 71.649/01, § 47, 27 iunie 2006.

¹⁸⁷ CtEDO, *Kotiy v. Ucraina*, nr. 28718/09, §§ 72-75, 05 martie 2015.

Pot exista diferite situații practice în care se pune în discuție măsura dată. De exemplu, dacă riscul invocat este că învinutul va aplica violență față de anumite persoane care locuiesc în altă parte a țării, obligarea de a nu părăsi localitatea poate fi o alternativă suficientă, precum într-o cauză de violență domestică, când deja a fost încălcată ordonanța de protecție, iar victima locuiește în altă localitate. Pe de altă parte, în cazul când bănuitul, învinutul sau inculpatul are loc de muncă în afara localității, impunerea obligației de a nu părăsi localitatea, dacă aceasta nu este dictată de circumstanțele cauzei, ar fi una neproporțională.

4.1.3. Obligațiile stabilite față de prevenit

Ambele măsuri au ca scop de a asigura prezența acuzatului la citarea de către procuror, organul de urmărire penală sau instanță. Pentru a asigura acest scop, art. 178 CPP stabilește anumite obligații:

- ▶ de a se afla la dispoziția organului de urmărire penală sau a instanței;
- ▶ de a nu părăsi localitatea, în care domiciliază permanent sau temporar, fără încuviințarea procurorului sau a instanței;
- ▶ de a nu se ascunde de procuror sau instanță;
- ▶ de a nu împiedica urmărirea penală și judecarea cauzei;
- ▶ de a se prezenta la citarea organului de urmărire penală și a instanței de judecată;
- ▶ de a le comunica acestora despre schimbarea domiciliului.

Aceste obligații nu par să creeze dificultăți de neclaritate. Totuși, în anumite situații practice, poate apărea necesitatea de a asigura ca acuzatul să nu se apropie de anumiți participanți la proces. Chiar dacă nu este expres prevăzută această obligație, problema poate fi rezolvată aplicând obligația generală: *de a nu împiedica urmărirea penală și judecarea cauzei*.

Anumite particularități există la aplicarea obligării de a nu părăsi țara. Aceste particularități vizează executarea măsurii (*a se vedea infra*).

4.1.4. Durata măsurilor de nepărăsire a localității sau a țării

Măsurile pot fi aplicate pe un termen ce nu poate depăși 60 de zile, inclusiv pentru fiecare prelungire, termenul maxim fiind 12 sau, respectiv, 24 de luni, în funcție de durata pedepsei pentru infracțiunea respectivă.

Stabilirea unor limite temporare de aplicare a măsurii preventive a fost determinată de o hotărâre a Curții Constituționale, constatându-se o omisiune neconstituțională. Curtea Constituțională a menționat că aceasta reprezintă o măsură care echilibrează libertatea individuală, prin evitarea detenției, cu interesele societății, impunând un control în privința persoanei eliberate prin stabilirea unor obligații sau restricții. Curtea Europeană a statuat că omisiunea de a stabili durata maximă generează o situație de incertitudine pentru persoane, ele neavând posibilitatea de a-și adapta conduita și de a prevedea eventualele evoluții¹⁸⁸.

4.1.5. Executarea măsurilor de nepărăsire a localității sau a țării

Executarea măsurii este asigurată de organele afacerilor interne. Copia ordonanței sau hotărârii privind aplicarea măsurii preventive de obligare de a nu părăsi localitatea se trimite spre executare organului afacerilor interne în a cărei rază teritorială își are domiciliul prevenitul care asigură ridicarea provizorie a pașaportului. La fel, o copie se transmite Serviciului Vamal.

În cazul când există anumite circumstanțe individuale excepționale, persoana poate solicita consimțământul de a părăsi țara sau localitatea. Cererea se depune la organul care a aplicat măsura. În cazul admiterii cererii, se anunță organul afacerilor interne care asigură în cel mai scurt timp posibil restituirea pașaportului ridicat provizoriu și informarea organelor de frontieră.

După revenirea la domiciliu, prevenitul este obligat să anunțe imediat autoritatea care a acceptat cererea¹⁸⁹.

4.1.6. Reținerea pașaportului

Referitor la reținerea pașaportului, la capitolul liberarea provizorie, au fost menționați privind jurisprudența Curții Constituționale. În continuare se va face referință la unele cauze din jurisprudența, în materie, a Curții Europene. Restricționarea utilizării pașaportului, fie că este aplicată în cadrul liberării provizorii sau interdicției de a părăsi țara, în esență, nu se deosebește și poate fi examinată doar reieșind din circumstanțele concrete ale cauzei.

---

¹⁸⁸ HCC privind excepția de neconstituționalitate a art. 178 alin. (3) din CPP, §§ 51-56, nr. 19/2018.

¹⁸⁹ C.Ex., art. 296 - Obligarea de a nu părăsi localitatea sau țara.

În speța *Schmid*, reclamantul pretindea o încălcare a art. 2 al Protocolului nr. 4 din CEDO, invocând condițiile continue de cauțiune, aplicate chiar și după eliberarea reclamantului și decizia care l-a împiedicat să părăsească țara. Comisia Europeană a considerat că restricțiile permise de par. 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 trebuie citite în cauza dată în combinație cu ultima frază a par. 3 al art. 5 din CEDO. Reclamantul a fost eliberat în așteptarea procesului, impunându-i-se și „garanțiile prezenței la proces”. Comisia a considerat că nu există un temei pentru limitarea acestor garanții la cele monetare. În continuare, Comisia a considerat că în aceste circumstanțe exigențele de cauțiune, în măsura în care ele au limitat alegerea reședinței de către reclamant și libertatea lui de circulație pe teritoriul și în afara țării, erau „în conformitate cu legea și... necesare într-o societate democratică... pentru prevenirea crimelor...”. Prin urmare, ele erau acoperite de prevederile par. 3 al art. 2 din Protocolul nr. 4 al CEDO¹⁹⁰.

În decizia *X. c. Germaniei*, referindu-se la obligația impusă persoanei inculpate sau condamnate penal de a-și depune pașaportul pentru a obține punerea sa „provizorie” sau „condiționată” în libertate, Comisia Europeană a considerat că aceasta nu poate fi considerată ca o restricție a dreptului la circulație și constituie, în anumite condiții, măsuri necesare asigurării ordinii publice sau pentru prevenirea săvârșirii de infracțiuni¹⁹¹.

În cauza *İletmiş*, chiar dacă a considerat că reținerea pașaportului la început a fost justificată, atunci omisiunea returnării acestuia timp de mai mulți ani a reprezentat o imixtiune în exercitarea de către reclamant a dreptului său la respectarea vieții sale private. Corespunzător, a avut loc o încălcare a art. 8 din CEDO¹⁹².

4.1.7. Înlocuirea măsurii de nepărăsire a localității sau a țării

În cazul în care prevenitul a încălcat obligațiile impuse de măsura preventivă aplicată, organul afacerilor interne adresează un demers, cu anexarea materialelor ce confirmă faptul încălcării interdicției, autorității care a dispus această măsură preventivă¹⁹³.

¹⁹⁰ CtEDO, *Dec. Schmid c. Austriei*, 09 iulie 1985.

¹⁹¹ CtEDO, *Dec. X. c. Germaniei*, 09 mai 1984.

¹⁹² CtEDO, *İletmiş c. Turciei*, nr. 29871/96, §§ 42-49, 06 decembrie 2005.

¹⁹³ C.Ex., art. 296 - Obligarea de a nu părăsi localitatea sau țara.

În cazul depistării tentativei de trecere a frontierei de stat fără încuviințarea autorității care a dispus aplicarea măsurii preventive, organul de frontieră reține prevenitul și informează imediat organul afacerilor interne.

Respectiv, în aceste situații sau în cele generale de încălcare a obligațiilor prevăzute la pct. 4.1.3 al prezentului Ghid, măsura preventivă poate fi înlocuită cu una mai severă. În rest sunt aplicate regulile generale privind revocarea măsurii sau încetarea de drept.

4.2. Garanția personală și garanția unei organizații

4.2.1. Aspecte generale privind garanția personală

Garanția personală implică participarea altor persoane în cadrul procesului penal. Respectiv, ca și în cadrul cauțiunii depuse de alte persoane, este necesar acordul acestora. Spre deosebire de cauțiune, raportul de rudenie nu este o condiție de aplicare. Condiția esențială este ca aceste persoane să fie demne de încredere, pe de o parte, iar, pe de altă parte, să garanteze comportamentul bănuितului, învinuitului, inculpatului. Termenul „demnă de încredere” este unul destul de generic și subiectiv. Depinde nu doar de persoana respectivă, dar și de cel care apreciază, în cazul de față fiind vorba de procuror sau judecător. În asemenea cazuri se pornește de la prezumția că, în principiu, toate persoanele sunt demne de încredere, iar, în cazul când există alte date prezumția se răstoarnă. În ceea ce privește garantarea comportamentului, aceasta depinde de autoritatea garantului față de acuzat, care, la fel, este dificil de testat. Din aceste considerente, legislatorul a inclus și o sumă bănească care trebuie depusă, fapt ce face similitudini cu cauțiunea.

Drepturile și obligațiile garantului, precum și modul de efectuare a garanției, sunt prevăzute în art. 181 CPP.

Garanția personală, ca măsură preventivă, poate fi aplicată de către procuror sau instanța de fond din oficiu, sau de către judecătorul de instrucție, în urma examinării și respingerii demersului de aplicare a arestării preventive¹⁹⁴.

---

¹⁹⁴ A se vedea CPP, art. 308 - Examinarea demersurilor privind aplicarea față de învinuit a arestării preventive, arestării la domiciliu sau prelungirea duratei arestării învinuitului.

4.2.2. Scopul garanției personale

Normele procesuale prevăd două condiții esențiale care urmează a fi respectate la identificarea garanțiilor. Acestea trebuie: 1) să garanteze comportamentul respectiv al acuzatului, inclusiv respectarea ordinii publice și 2) să garanteze prezentarea acestuia la citirea de către organul de urmărire penală, procuror sau instanța de judecată.

4.2.3. Condițiile de aplicare a garanției personale

Normele procesuale prevăd câteva condiții de aplicare a măsurii preventive:

- ▶ angajamentul, care este o cerere în scris a persoanelor demne de încredere;
- ▶ calitatea de persoană demnă de încredere o stabilește organul care aplică măsura, respectiv, procurorul sau instanța de judecată;
- ▶ numărul garanțiilor variază între 2 și 5;
- ▶ depunerea unei sume bănești de la 50 la 300 de unități convenționale la contul de depozit al procuraturii sau al instanței de judecată.

Modul de dispunere și exercitare a garanției este similar cu garanția unei organizații.

4.2.4. Garanția unei organizații

Măsura preventivă – garanția unei organizații – are similitudini cu garanția personală și în ceea ce privește condițiile care urmează a fi aplicate, și în ceea ce privește aspectele de formă¹⁹⁵. Noțiunea „demnă de încredere”, în sensul art. 180 CPP, trebuie raportată la prezumția că orice persoană juridică înregistrată legal în Republica Moldova, care, la momentul înaintării demersului, nu are situații conflictuale cu autoritățile, este demnă de încredere. Decizia de asumare a garanției este luată de administrația organizației dacă o asemenea atribuție este prevăzută în statut. În alte cazuri, decizia este luată de către fondatori. Persoana juridică trebuie să depună la contul de depozit al procuraturii sau al instanței de judecată o sumă bănească în mărime de la 300 la 500 de unități convenționale.

---

¹⁹⁵ A se vedea: CPP, art. 179 - Garanția personală.

4.2.5. Dispunerea și exercitarea garanțiilor

Procedura de aplicare este similară pentru ambele măsuri preventive¹⁹⁶. Procurorul sau instanța aduce la cunoștința garantului esența cauzei. Aceasta presupune informații despre cauza penală pentru ca garantul să poată obiectiv aprecia situația de fapt.

La aplicarea garanției se întocmește, pe lângă ordonanță sau încheiere, și un proces-verbal. Garantul trebuie să prezinte anumite acte care vor confirma credibilitatea acestuia. Legea procesual-penală nu enumeră totalitatea actelor care urmează a fi prezentate, aceasta o va stabili procurorul sau instanța de judecată în funcție de circumstanțele cauzei și persoana care-și manifestă dorința de a participa în calitate de garant. Un volum mare, nejustificat de acte va afecta substanța măsurii transformând-o în una iluzorie. Totuși, procurorul sau judecătorul trebuie să fie convins că garantul va asigura cele două condiții:

- ▶ comportamentul respectiv al bănuیتului, învinuitului, inculpatului;
- ▶ respectarea de către acesta a anumitor obligațiuni suplimentare și asigurarea prezentării la citare. Despre aceste circumstanțe se menționează în procesul-verbal, întocmit de către procuror sau instanță. Inclusiv în procesul-verbal se includ drepturile și obligațiile garanțiilor, precum și consecințele nerespectării acestor obligațiuni.

Având în vedere că măsura preventivă se aplică doar cu acordul bănuیتului, învinuitului, inculpatului, în procesul-verbal se indică și despre faptul acceptării de către acesta a condițiilor garanției și familializarea cu consecințele nerespectării acestor obligațiuni.

Procesul-verbal este semnat de către învinuit, inculpat și garant. Garantul poate renunța la această obligațiune, iar renunțarea trebuie motivată și înaintată până la survenirea anumitor consecințe, care ar pune la îndoială respectarea obligațiilor.

Potrivit Codului de executare, după depunerea garanției personale sau a unei organizații, garantul este obligat să asigure comportamentul corespunzător al prevenitului. În vederea asigurării garanției, garantul poate avea întrevederi cu prevenitul, poate duce cu el discuții pentru explicarea consecințelor nerespectării măsurii preventive aplicate¹⁹⁷.

¹⁹⁶ A se vedea: CPP, art. 181 - Modul de dispunere și exercitare a garanției de către persoane fizice și juridice.

¹⁹⁷ C.Ex., art. 297 - Garanția personală sau a unei organizații.

4.2.6. Renunțarea la garanție și confiscarea garanției

Potrivit normelor procesuale, în cazul în care renunțarea la garanția asumată a parvenit în temeiul înaintării unei învinuiri noi, apariției unor circumstanțe despre care garantul nu a știut sau nu a putut ști la momentul asumării garanției, imposibilității garantului de a asigura mai departe garanția comportamentului respectiv al învinuitului, inculpatului din cauza plecării în altă localitate sau a îmbolnăvirii grave a garantului, precum și a încetării existenței persoanei juridice garant, plecării în altă localitate sau trecerii în altă organizație a învinuitului, inculpatului, suma depozitată pentru asigurarea garanției se restituie garantului de către organul care a dispus garanția¹⁹⁸.

Garantul poate primi suma depozitată în scopul asigurării garanției și în cazul dacă:

- ▶ procurorul sau instanța a schimbat măsura preventivă din motive care nu sunt legate de comportamentul învinuitului, inculpatului sau a revocat măsura preventivă;
- ▶ garantul persoană juridică a pierdut capacitatea juridică și nu poate asigura garanția.

Garantul poate adresa autorității care a dispus aplicarea măsurii preventive o cerere privind retragerea garanției și restituirea sumei bănești depuse la contul de depozit al autorității respective pentru asigurarea garanției. După depunerea cererii garantului privind renunțarea la garanția asumată, autoritatea care a dispus aplicarea măsurii preventive procedează conform art. 195 din CPP¹⁹⁹.

Suma depusă de garant în asigurarea garanției trece în contul statului, în baza hotărârii instanței, în cazul în care garantul:

- ▶ nu a asigurat obligația sa pentru un comportament respectiv al bănuitului, învinuitului, inculpatului;
- ▶ a renunțat nemotivat la garanția asumată.

Încheierea de trecere în contul statului a sumelor depuse, ca o consecință a nerespectării obligațiilor puse în fața garanților, în faza urmăririi penale,

---

¹⁹⁸ PP, art. 181 alin. (3) - Modul de dispunere și exercitare a garanției de către persoane fizice și juridice.

¹⁹⁹ C.Ex., art. 297 - Garanția personală sau a unei organizații.

se emite de către judecătorul de instrucție. Încheierea este susceptibilă de recurs. În faza de judecată, respectiv, încheierea de a trece în contul statului a sumelor depuse se emite de către judecătorul fondului.

4.3. Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport și înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport

4.3.1. *Natura juridică a măsurilor aplicate*

Chiar dacă sunt considerate două măsuri preventive distincte, acestea au o legătură de fond. Înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport în unele cazuri precedează ridicarea provizorie a permisului de conducere. Acestea sunt cazurile când infracțiunea din domeniul transportului a fost constatată imediat după savârșire și există suspiciunea rezonabilă că șoferul se află în stare de ebrietate, inadmisibilă, produsă de alcool sau de alte substanțe. De regulă, în aceste situații, odată cu înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport, se ridică și permisul de conducere, dacă acesta a fost prezentat de către conducătorul auto.

Agentul constatator dispune de atribuțiile organului de constatare prevăzute în art. 273 CPP, acesta având dreptul să rețină făptuitorul și să efectueze acțiuni procesuale prevăzute de art. 273 alin. (2) din CPP. Mai jos vor fi analizate particularitățile individuale ale măsurilor respective.

4.3.2. *Particularitățile ridicării provizorii a permisului de conducere a mijloacelor de transport*

a) Condițiile de aplicare

Referitor la ridicarea imediată a permisului de conducere, Curtea Europeană a menționat că aceasta pare a fi o măsură preventivă pentru siguranța utilizatorilor de drumuri, menită să înlătore un șofer care este potențial periculos pentru ceilalți utilizatori de drumuri. Această măsură ar trebui comparată cu procedura de eliberare a unei licențe, care este, fără îndoială, o procedură administrativă și urmărește să asigure că un conducător auto este apt și calificat să conducă pe autostrada publică. Ridicarea imediată a permisului de conducere este o măsură de precauție. Faptul că este vorba despre o măsură de urgență justifică aplicarea sa imediată. Ridicarea unui permis de conducere se distinge de privarea de dreptul de a conduce, o măsură

ordonată de instanțele penale la sfârșitul procedurilor penale. Într-un astfel de caz, instanța penală evaluează și clasifică faptele care constituie infracțiunea care poate conduce la descalificare, înainte de a impune o perioadă pe care o consideră necesară, ca o pedeapsă principală sau secundară²⁰⁰.

În acest aspect s-a pronunțat și Curtea Constituțională. Curtea a observat că, la aplicarea acestei măsuri preventive, judecătorul nu se pronunță cu privire la vinovăția sau nevinovăția conducătorului de vehicule. Ridicarea provizorie a permiselor de conducere ale persoanelor bănuite de comiterea unor infracțiuni din domeniul transporturilor pare să urmărească scopul înlăturării de la conducerea mijloacelor de transport a șoferilor periculoși, asigurând astfel siguranța altor participanți la trafic. Astfel, având în vedere faptul că măsura de ridicare provizorie a permisului de conducere urmărește doar un scop preventiv, și nu unul punitiv, precum și faptul că la aplicarea acestei măsuri judecătorul nu se pronunță în privința vinovăției persoanei, Curtea Constituțională nu a constatat o încălcare a prezumției de nevinovăție²⁰¹.

Așadar, măsura preventivă ridicarea provizorie a permisului de conducere este diferită de ridicarea permisului de conducere ca o sancțiune contravențională. Aplicarea măsurii poate avea loc doar în cazul în care persoana este învinuită în comiterea unei infracțiuni pentru care se prevede pedeapsa privării de dreptul de a conduce mijloace de transport sau anulării acestui drept.

Legea enumeră expres situațiile în care se admite aplicarea măsurii:

- ▶ săvârșirea infracțiunilor în domeniul transporturilor sau
- ▶ în cazul utilizării mijlocului de transport la săvârșirea infracțiunii.

Măsura se aplică ca una principală sau ca măsură complementară unei alte măsuri preventive și se dispune de către judecătorul de instrucție la demersul motivat al procurorului care conduce sau exercită urmărirea penală²⁰².

b) Procedura

Art. 182 din CPP reglementează destul de clar procedura de constatare și ridicare provizorie a permisului de conducere.

²⁰⁰ CtEDO, *Escoubet c. Belgiei*, nr. 26780/95, § 37, 28 octombrie 1999.

²⁰¹ DCC privind excepția de neconstituționalitate a art. 182 din CPP (ridicarea provizorie a permisului de conducere) 8/2019 (https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_8_2019_11g_2019_rou.pdf).

²⁰² Hot. Plen. CSJ nr. 7/2005, par. 4.1.

În cazul constatării indiciilor temeinice că a fost comisă o infracțiune în domeniul transportului sau a utilizării mijlocului de transport la săvârșirea infracțiunii, organul de constatare poate ridica permisul de conducere până la pronunțarea încheierii judecătorului de instrucție.

Procurorul care conduce sau exercită urmărirea penală înaintează, în cel mult trei zile, judecătorului de instrucție un demers cu privire la aplicarea măsurii.

Cu privire la independența procurorului și obligația de a înainta demers în termenul respectiv, Curtea Constituțională a menționat că aceasta echivalează cu necesitatea menținerii siguranței circulației pe drumurile publice. Curtea nu a reținut o încălcare a independenței procurorilor, pentru că legislatorul a decis să dea prioritate ocrotirii unui interes public, cel al siguranței circulației rutiere și, implicit, a vieții și a sănătății altor persoane²⁰³.

Ridicarea provizorie se aplică la demersul motivat al procurorului, în temeiul ordonanței organului de urmărire penală, în care este argumentată necesitatea aplicării unei asemenea măsuri preventive. În cazul în care ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se solicită în temeiul utilizării mijlocului de transport la săvârșirea infracțiunii, aplicarea acestei măsuri poate avea loc doar după ce mijlocul de transport respectiv a fost recunoscut drept corp delict în ordinea prevăzută de art. 158 al CPP²⁰⁴.

Judecătorul de instrucție examinează, în cel mult trei zile de la data depunerii, demersul cu emiterea unei încheieri. Demersul procurorului și ordonanța privind aplicarea măsurii de ridicare provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se examinează de judecătorul de instrucție în ordinea prevăzută de art. 304-306 ale CPP, cu participarea învinutului la care se referă demersul declarat. Copia de pe încheierea instanței privind ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport se transmite organului de poliție rutieră pentru executare²⁰⁵.

Prin încheiere se admite sau se respinge demersul. În cazul respingerii demersului, permisul se restituie. Încheierea poate fi atacată cu recurs.

---

²⁰³ DCC privind excepția de neconstituționalitate a art. 182 din CPP (ridicarea provizorie a permisului de conducere) 8/2019 (https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_8_2019_11g_2019_rou.pdf).

²⁰⁴ Hot. Plen. CSJ nr. 7/2005, par. 4.1.

²⁰⁵ *Ibidem*.

c) Termenul

Termenul pentru care este ridicat permisul, nu poate depăși termenul maxim prevăzut de norma penală care prevede pedeapsa de privare de dreptul de a conduce mijloace de transport. Acest termen se include în termenul de executare a pedepsei de privare de dreptul de a conduce mijloace de transport.

d) Executarea

Încheierea instanței de judecată privind ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport, conform art. 182 din CPP, se transmite spre executare organului de poliție rutieră în a cărui rază teritorială își are domiciliul prevenitul, care ridică permisul de conducere de la prevenitul cu întocmirea unui proces-verbal. Procesul-verbal prevede date privind persoana care a efectuat ridicarea actului, datele personale ale prevenitului, motivul ridicării și data întocmirii procesului-verbal. Permisul de conducere se păstrează la organul de poliție rutieră până la revocarea sau înlocuirea măsurii preventive aplicate²⁰⁶.

4.3.3. Particularitățile înlăturării de la conducerea mijlocului de transport

Măsura se aplică ca una de urgență în situația în care există temeiuri suficiente de a presupune că persoana care conduce mijlocul de transport se află în stare de ebrietate inadmisibilă produsă de alcool sau de alte substanțe²⁰⁷. Din momentul înlăturării se consideră că există o acuzare în materie penală. Prin urmare, în termen maxim de zece zile persoana urmează a fi pusă sub învinuire.

Potrivit condițiilor generale, orice termen procedural începe să curgă, de regulă, din momentul aplicării/efectuării propriu-zise, și nu din momentul întocmirii actului procedural. În cazul în care nu a fost efectuată nicio acțiune, momentul începerii curgerii termenului se consideră momentul imediat după întocmirea actului sau din momentul indicat în actul întocmit.

Regula pornește de la constatarea existenței unei acuzați în materie penală²⁰⁸ care constituie o notificare oficială, provenită de la o autoritate competentă, cu privire la reproșuri ce i se aduc unei persoane de a fi săvârșit o faptă de natură penală.²⁰⁹

²⁰⁶ C.Ex., art. 298 - Ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport.

²⁰⁷ CPP, art.1821 - Înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport.

²⁰⁸ CtEDO, *Engel și alții c. Țărilor de Jos*, nr. 5100/71, 5101/71, 5102/71, § 81, 8 iunie 1976.

²⁰⁹ CtEDO, *Pantea c. României*, nr. 61821/00 § 29, 1 februarie 2005.

În acest context, legislația națională și practica judiciară consideră începerea curgerii termenului din momentul efectuării acțiunii respective.

De exemplu, termenul de reținere începe să curgă din momentul privării de libertate²¹⁰. La fel, art. 63 alin. (1)¹ prevede că ordonanța de recunoaștere a persoanei în calitate de bănuț și informația despre drepturile prevăzute la articolul 64 se aduc la cunoștință în decurs de cinci zile [...] din momentul de începere a primei acțiuni procedurale efectuate în raport cu acesta. Asupra acestui aspect s-a pronunțat și Curtea Constituțională²¹¹.

Așadar, prevederile art. 63 alin. (2) pct. 2 CPP, potrivit cărora organul de urmărire penală nu este în drept să mențină în calitate de bănuț persoana în privința căreia a fost aplicată o măsură preventivă neprivativă de libertate mai mult de zece zile din momentul când i s-a adus la cunoștință ordonanța despre aplicarea măsurii preventive, sunt generic aplicabile tuturor măsurilor preventive luate în privința bănuțului. Doar din acel moment pot fi impuse unele restricții bănuțului.

O altă situație este în cazul când permisul de conducere se ridică sau persoana este înlăturată de la conducerea mijlocului de transport. Momentul aplicării măsurii poate fi considerat ca o notificare oficială și, prin urmare, acest fapt determină începerea curgerii termenului de aplicare a măsurii.

Prin urmare, ridicarea provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport sau înlăturarea de la conducerea mijlocului de transport poate fi considerată o acuzare în materie penală, fapt ce presupune începerea curgerii termenului de aplicare a măsurii preventive. În acest aspect, legislatorul a stabilit clar termenul de cel mult trei zile în care procurorul, care conduce sau efectuează urmărirea penală, trebuie să înainteze judecătorului de instrucție un demers cu privire la aplicarea măsurii preventive de ridicare provizorie a permisului de conducere a mijloacelor de transport²¹². Această normă are scopul de a asigura ca procurorul, în termenul de zece zile prevăzut de art. 63 alin. (2) CPP, în care poate fi aplicată măsura preventivă față de bănuț, să emite, dacă este cazul, și ordonanța de punere sub învinuire a persoanei.

---

²¹⁰ CPP, art. 166.

²¹¹ A se vedea, de ex.: DCC nr. 25 din 29 martie 2018, pct. 28.

²¹² CPP, art. 182 alin. (2).

În concluzie, termenul de zece zile de aflare a persoanei în calitate de bănuit începe să curgă fie din momentul ridicării provizorii *de facto* a permisului de conducere a mijloacelor de transport, fie de la înlăturarea *de facto* a persoanei de la conducerea mijlocului de transport.

4.3.4. Testarea alcoolsopică

Testarea alcoolsopică a persoanei presupune o ingerință în viața privată, alături de alte forme de ridicare a mostrelor biologice. În acest aspect, există jurisprudența Curții Europene. De exemplu, în *Tirado Ortiz și Lozano Martin*, CtEDO a considerat că dispozițiile legislative spaniole în ceea ce privește obligația de a prezenta mostre de sânge s-au inspirat din grija și necesitatea de a proteja societatea și, în special, de a asigura securitatea rutieră și sănătatea altora. Astfel, deoarece obligațiunea legală de a supune testului la alcoolemie poate fi considerată ca o ingerință în viața privată a reclamantilor în sensul art. 8 § 1 din CEDO, aceasta poate fi considerată necesară pentru prevenirea infracțiunilor penale și protecția drepturilor și libertăților altora²¹³.

În ceea ce privește dreptul la tăcere, în procedura de ridicare a mostrelor biologice, în *Saunders*, CtEDO menționează că dreptul la tăcere nu se extinde și la folosirea în procedurile penale a materialului care poate fi obținut de la acuzat prin utilizarea puterilor coercitive și care există independent de voința suspectului, precum documentele obținute ca urmare a unui mandat, testele de analiză a respirației, sângelui, urinei, precum și țesuturile umane în vederea realizării unei analize ADN²¹⁴.

La nivel național, normele procesuale obligă persoana față de care există temeieri suficiente de a presupune că aceasta se află în stare de ebrietate, să accepte testarea alcoolsopică, examenul medical, prelevarea de sânge și de eliminări ale corpului pentru analiză. Aceasta se execută la cererea organului de constatare.

Există norme speciale care au tangență cu procedura testării. În primul rând, *Legea privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope*²¹⁵. Potrivit art. 1 al legii, testarea alcoolsopică constă în acțiuni ale lucrătorului de poliție sau ale unei alte

---

²¹³ CtEDO, Decizia *Tirado Ortiz și Lozano Martin c. Spaniei*, nr. 43486/98, 15 iunie 1999.

²¹⁴ CtEDO, *Saunders c. Regatului Unit*, nr. 19187/91, § 69, 17 decembrie 1996.

²¹⁵ Legea nr. 713/2001.

persoane abilitate, instruită în mod corespunzător de către instituția medicală competentă, orientate spre stabilirea concentrației de alcool în aerul expirat de persoana testată, fără a stabili starea de ebrietate și natura ei, efectuate cu ajutorul mijloacelor tehnice omologate și verificate metrologic.

Guvernul a aprobat *Regulamentul privind modul de testare alcoolscoptică și examinarea medicală pentru stabilirea stării de ebrietate și naturii ei*²¹⁶. În pct. 2 din Regulament este prevăzută definiția *testării alcoolscoptice* care, în principiu este silmilară cu cea din Legea nr. 713/2001. La fel sunt descrise și alte proceduri, fiind prevăzute și anumite garanții pentru persoana testată. Așadar, persoana testată alcoolscoptic, care nu este de acord cu procedura testării, funcționarea aparatului de testare, rezultatul testării, este în drept să-l conteste, prin examinarea medicală cu recoltarea obligatorie a probelor biologice. În acest caz, persoana testată este însoțită de angajatul Inspectoratului Național de Securitate Publică al Inspectoratului General al Poliției la cea mai apropiată instituție medicală abilitată, dar nu mai târziu de două ore după testarea alcoolscoptică²¹⁷.

4.3.5. Ridicarea mijlocului de transport

Mijlocul de transport al cărui conducător a fost înlăturat de la conducere se ridică și, dacă nu poate fi predat proprietarului, posesorului sau reprezentantului lor, se aduce la stația de parcare specială sau la subdiviziunea de poliție cea mai apropiată de locul constatării infracțiunii.

Prin HG nr. 55/2018 a fost adoptat *Reglamentul privind modul de ridicare, transportare, depozitare și restituire a mijloacelor de transport în procesul de constatare a contravențiilor*²¹⁸. Chiar dacă regulamentul se referă la contravenții, acesta este aplicabil și în cadrul aplicării măsurii preventive. Regulamentul prevede cazurile și modul de ridicare, cerințele față de serviciul de parcare, modalitățile de restituire, precum și taxele pentru serviciile de parcare.

Art. 182¹ din CPP în mod detaliat reglementează structura procesului-verbal în care se consemnează faptul aducerii mijlocului de transport la stația de parcare specială sau pe teritoriul subdiviziunii de poliție. La fel – și modul de informare a serviciului de gardă a poliției.

Mijlocul de transport se restituie proprietarului, posesorului sau reprezentantului legal imediat după înlăturarea temeiurilor pentru aducerea la parcare.

²¹⁶ HG nr. 296/2009.

²¹⁷ *Ibidem*, pct. 13.

²¹⁸ HG nr. 55/2018.

CAPITOLUL 5. Aplicarea măsurilor alternative față de subiecți speciali și persoane extrădate

5.1. Transmiterea sub supraveghere a minorului

5.1.1. Standardele internaționale în privința minorilor

Standardele internaționale stabilesc un nivel înalt de garanții aplicate copiilor în conflict cu legea. Măsurile preventive aplicate minorilor trebuie să aibă ca scop primordial interesul acestora²¹⁹. Niciun copil nu poate fi privat de libertate în mod ilegal sau arbitrar²²⁰. Se vor face toate eforturile pentru a aplica măsuri alternative²²¹.

Există jurisprudența consistentă a Curții Europene în materia măsurilor procesuale aplicate minorilor, inclusiv detenția acestora²²². De fiecare dată, CtEDO reamintește că aceasta trebuie să fie o măsură excepțională.

5.1.2. Sistemul național privind aplicarea măsurii preventive în privința minorului

Normele naționale impun procurorul de a identifica toate posibilitățile ca minorul în conflict cu legea penală să nu fie pus în detenție. Art. 477 al CPP impune ca la soluționarea chestiunii privind aplicarea măsurii preventive în privința minorului în fiecare caz să se discute, în mod obligatoriu, posibilitatea transmiterii lui sub supraveghere conform dispozițiilor art. 184 CPP.

²¹⁹ Art. 3 din Convenția Națiunilor Unite cu privire la Drepturile Copilului, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale 44/25, 20 noiembrie 1989.

²²⁰ *Ibidem*, art. 37.

²²¹ Art. 1 din Normele Organizației Națiunilor Unite pentru protecția minorilor privați de libertate, adoptată prin Rezoluția ONU 45/113, 14 decembrie 1990.

²²² A se vedea, de ex.: CtEDO, *Salduz c. Turciei*, nr. 36391/02, 27 noiembrie 2008; *Bouyid c. Belgiei*, nr.23380/09, 28 septembrie 2015; *Stoica c. României*, nr. 42722/0, §§ 58-81, 04 martie 2008; *Nart c. Turciei*, nr. 20817/04, 06 mai 2008; *Assenov și alții c. Bulgariei*, nr. 24760/94, 28 octombrie 1998.

Transmiterea sub supraveghere a minorului se face numai la cererea scrisă de către unul dintre părinți, tutore, curator sau de către o altă persoană demnă de încredere, precum și de către conducătorul instituției de învățământ unde își face studiile minorul, care iau cunoștință de fondul cauzei și de obligațiile lor, fapt ce se consemnează în procesul-verbal²²³.

5.1.3. Subiecții responsabili de supravegherea minorului

Normele procesuale stabilesc subiecții competenți de a-și asuma obligația privind asigurarea comportamentului minorului²²⁴, aceștia fiind părinții, tutorele, curatorul, o altă persoană demnă de încredere sau conducătorul instituției de învățământ speciale unde învață minorul.

Normele civile prevăd noțiunea de tutelă²²⁵ care se instituie asupra minorilor în vârstă de până la 14 ani. Prin urmare, transmiterea minorului în supravegherea tutorelui este imposibilă din motivul limitei minime de vârstă de la care poate fi tras minorul la răspundere penală și, respectiv, aplicarea față de acesta a măsurii preventive. La rândul său, curatela se instituie asupra minorilor cu vârstă cuprinsă între 14 și 18 ani²²⁶. Curatela asupra minorului se instituie prin dispoziția autorității tutelare teritoriale de la domiciliul acestuia, în conformitate cu prevederile *Legii privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți*²²⁷. Autoritatea tutelară teritorială este obligată să dispună instituirea tutelei sau curatelei asupra minorului în termen de cinci zile lucrătoare de la data primirii avizului pozitiv al Comisiei pentru protecția copilului aflat în dificultate cu privire la plasamentul planificat al minorului. La desemnarea curatorului se ține cont, în mod obligatoriu, de opinia minorului, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate. Până la desemnarea curatorului, reprezentantul legal al minorului este autoritatea tutelară teritorială²²⁸.

---

²²³ Hot. Plen. CSJ nr. 39/2004.

²²⁴ CPP, art. 184 - Transmiterea sub supraveghere a minorului.

²²⁵ CC, art. 51 - Tutela minorului.

²²⁶ CC, art. 52 - Curatela minorului.

²²⁷ Legea nr. 140/2013.

²²⁸ CC, art. 53 - Instituirea tutelei și curatelei asupra minorului.

Referitor la instituția de învățământ specială, Codul educației prevede că învățământul special se realizează în instituții de învățământ special cu sau fără servicii rezidențiale și în instituții de învățământ alternative care acordă asistență recuperatorie copiilor și elevilor cu deficiențe senzoriale și alte deficiențe, inclusiv celor integrați în învățământul general. În funcție de categoriile de cerințe educaționale speciale, învățământul special se organizează în următoarele tipuri de instituții: a) instituții speciale – pentru copiii și elevii cu deficiențe senzoriale (auditive sau vizuale); b) școli auxiliare – pentru copiii și elevii cu dificultăți severe de învățare (dificultăți multiple, asociate)²²⁹.

În ce privește autoritățile pentru protecția copilului, acestea sunt: autoritatea centrală, autoritatea tutelară teritorială – secțiile/direcțiile de asistență socială și protecție a familiei/Direcția municipală pentru protecția copilului Chișinău. În municipiile Bălți și Chișinău, autoritățile tutelare teritoriale exercită și atribuțiile de autoritate tutelară locală, cu excepția unităților administrativ-teritoriale autonome din componența acestora, în cadrul cărora atribuțiile de autoritate tutelară locală sunt exercitate de primarii unităților administrativ-teritoriale respective.

Autoritățile tutelare locale asigură și plasamentul de urgență al copiilor separați de părinți, iar autoritățile tutelare teritoriale asigură plasamentul planificat al copiilor separați de părinți. Totodată, acestea asigură reprezentarea intereselor și a drepturilor copiilor în instanța de judecată²³⁰.

Până la transmiterea sub supraveghere a minorului, procurorul sau instanța va solicita de la autoritatea tutelară informație despre persoanele cărora urmează să le fie transmis minorul sub supraveghere pentru a se convinge că acestea sunt capabile să asigure supravegherea lui.

5.1.4. Procedura

Persoanele înaintează o cerere scrisă, prin care se obligă să asigure prezentarea minorului la citirea organului de urmărire penală sau a instanței. La fel, supraveghetorul trebuie să asigure excluderea riscului că minorul ar putea

---

²²⁹ C. Educ., art. 34 - Organizarea învățământului pentru copiii și elevii cu cerințe educaționale speciale.

²³⁰ Legea nr. 140/2013, art. 6 - Atribuțiile autorității tutelare locale și art. 7 - Atribuțiile autorității tutelare teritoriale.

să se ascundă de organul de urmărire penală sau de instanță, să exercite presiune asupra martorilor, să nimicească sau să deterioreze mijloacele de probă sau să împiedice într-un alt mod stabilirea adevărului în procesul penal, să săvârșească alte infracțiuni ori că punerea în libertate a acestuia va cauza dezordine publică.

Constatând ca această măsură preventivă poate fi luată în privința minorului, procurorul adoptă o ordonanță, iar instanța – o încheiere de aplicare a acesteia.

Reiterăm că transmiterea sub supraveghere a minorului se face numai la cererea scrisă a persoanelor menționate în alin. (1), art. 184 din CPP, care iau cunoștință de fondul cauzei și de obligațiile lor, fapt ce se consemnează în procesul-verbal.

5.1.5. Executarea

După transmiterea minorului sub supraveghere, organul de urmărire penală sau instanța de judecată trimite citație persoanelor sub a căror supraveghere se află minorul pentru asigurarea prezenței minorului la efectuarea acțiunilor procesuale²³¹.

5.1.6. Răspunderea supraveghetorului

Persoanelor cărora a fost transmis sub supraveghere minorul li se poate aplica o amendă judiciară dacă acestea și-au încălcat obligațiile. Încheierea de aplicare a amenzii judiciare în faza urmăririi penale se emite de către judecătorul de instrucție. Încheierea este susceptibilă de recurs.

5.2. Transmiterea sub supraveghere a militarului

5.2.1. Natura juridică

Transmiterea sub supraveghere a bănuیتului, învinuitului, inculpatului militar constă în punerea în sarcina comandantului unității militare a obligației de a asigura comportarea respectivă și prezentarea acestuia la citare în organul de urmărire penală sau în instanță. Transmiterea militarului sub supraveghere se dispune de către procuror sau, după caz, de instanță²³².

---

²³¹ C.Ex., art. 300 - Supravegherea minorului.

²³² CPP, art. 183 - Transmiterea sub supraveghere a militarului.

5.2.2. Subiecții față de care se aplică măsura preventivă transmiterea sub supraveghere a militarului

În funcție de infracțiunea comisă, măsura se aplică față de toți militarii prevăzuți în *Legea cu privire la statutul militarilor*²³³, respectiv:

- ▶ militari prin contract – cetățenii încadrați în serviciul militar prin contract;
- ▶ militari în termen – cetățenii încorporați în serviciul militar în termen;
- ▶ militari în termen redus – cetățenii încorporați în serviciul militar cu termen redus;
- ▶ militari în activitate – militarii care dețin o funcție militară.

Calitatea de militar în activitate se menține și în perioada când militarii sunt eliberați din funcție pentru a urma diferite forme de pregătire sau sunt detașați în interes de serviciu, precum și în timpul aflării la dispoziție.

5.2.3. Subiectul responsabil de supravegherea militarului

Transmiterea sub supraveghere constă în punerea în sarcina comandantului unității militare a obligației de a asigura comportamentul respectiv și prezentarea bănuțului, învinuțului, inculpatului militar la citare în organul de urmărire penală sau în instanță. Aceasta deoarece comandantul unității militare este autoritatea investită cu exercitarea comenzii întregului personal. Comandantul unității stabilește obligațiile funcționale (responsabilitățile) militarilor ce exercită funcții și este șef direct al întregului efectiv al unității militare. În atribuțiile acestuia se includ raportarea, în cazul comiterii de infracțiuni și producerii de incidente, către comandantul (șeful) superior și înștiințarea procurorului militar. Acesta este în drept: să intenteze o cercetare administrativă (de serviciu), materialele căreia să fie prezentate în decurs de trei zile organului de urmărire penală; să participe personal la cercetarea catastrofelor și a altor incidente soldate cu moartea oamenilor sau care au avut alte consecințe grave, precum și la cercetarea cazurilor de încălcare a regulilor privind relațiile dintre militari, stabilite de regulamentele militare²³⁴. La fel, reamintim că, potrivit art. 273 al CPP, comandanții unităților și formațiunilor militare dețin competența de organ de constatare, cu toare atribuțiile de rigoare.

²³³ Legea nr. 162/2005.

²³⁴ Reg. SIFA, art. 132-135.

Comandantului unității militare i se înmânează ordonanța de aplicare a măsurii preventive de trimitere sub supraveghere a militarului, i se aduc la cunoștință fondul cauzei, obligațiile și responsabilitatea lui, fapt care se consemnează în procesul-verbal.

5.2.4. Măsurile aplicate militarului luat sub supraveghere

Pentru exercitarea obligațiilor sale asupra militarului luat sub supraveghere, comandantul unității militare este în drept să aplice față de el măsurile prevăzute de Regulamentul disciplinei militare. Potrivit Regulamentului menționat, în cazuri excepționale, când luarea deciziei nu poate fi amânată, se admite suspendarea din funcție a sergenților, a subofițerilor și ofițerilor, pe un termen de până la 30 de zile. Suspendarea din funcție a militarilor se efectuează de către comandanții (șefii) investiți cu dreptul de a-i numi în funcție²³⁵.

După primirea hotărârii privind trimiterea sub supraveghere a militarului, comandantul unității militare aduce la cunoștința prevenitului obligațiile impuse de măsura preventivă aplicată și consecințele nerespectării ei. Comandantul unității militare, la cererea organului de urmărire penală sau a instanței de judecată, asigură prezența prevenitului la efectuarea acțiunilor procesuale²³⁶.

În perioada aplicării măsurii preventive, militarul transmis sub supravegherea comandantului este lipsit de dreptul de a purta armă și nu se trimite la lucru în afara unității militare²³⁷.

Dacă militarul bănuțit, învinuit, inculpat a comis acțiuni de a se sustrage sau a împiedica stabilirea adevărului sau a comis alte infracțiuni, comandantul imediat informează procurorul sau, după caz, instanța care a aplicat această măsură²³⁸.

---

²³⁵ Reg. DM, art. 43.

²³⁶ C.Ex., art. 299 - Supravegherea militarului.

²³⁷ CPP, art. 183 - Transmiterea sub supraveghere a militarului.

²³⁸ *Ibidem*.

5.3. Aplicarea măsurilor preventive alternative față de persoana care urmează a fi supusă extrădării

5.3.1. Standardele internaționale

Standardele internaționale în materia extrădării sunt diverse, prevăzând și măsurile de reprimare pasibile de aplicat persoanei care urmează a fi supusă extrădării.

În primul rând, se cere de menționat Convenția Europeană de extrădare²³⁹ în care se prevede că părțile contractante decid extrădarea pentru fiecare infracțiune sau categorie de infracțiuni. Potrivit Convenției, o parte va putea refuza extrădarea persoanei reclamate pentru o infracțiune care, conform legislației sale, a fost săvârșită în totul sau în parte pe teritoriul său ori într-un loc asimilat teritoriului său²⁴⁰.

Unele standarde se referă la anumite categorii de infracțiuni, care ar determina statele să solicite extrădarea, cum ar fi, de exemplu, în cazul unui grup infracțional organizat²⁴¹, a traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope²⁴², corupției²⁴³, luării de ostatici²⁴⁴, capturării ilicite a aeronavelor²⁴⁵, criminalității informatice²⁴⁶, terorismului²⁴⁷, genocidului²⁴⁸.

²³⁹ Convenția Europeană de extradare, adoptată la Paris, la 13 decembrie 1957, ratificată de Republica Moldova la 14 aprilie 1997, art. 5 și 7.

²⁴⁰ *Ibidem*, art. 12 și 13.

²⁴¹ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate (New York, 15 noiembrie 2000, ratificată de Republica Moldova la 17 februarie 2005), art. 16.

²⁴² Convenția contra traficului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope (Viena, 20 decembrie 1988, ratificată de Republica Moldova la 3 noiembrie 1994).

²⁴³ Convenția Națiunilor Unite împotriva corupției (New York, 31 octombrie 2003, ratificată de Republica Moldova la 20 iunie 2007); Convenția penală privind corupția (Strasbourg, 27 ianuarie 1999, ratificată de Republica Moldova la 21 noiembrie 2003).

²⁴⁴ Convenția internațională împotriva luării de ostatici (New York, 18 decembrie 1999, ratificată de Republica Moldova la 8 august 2002).

²⁴⁵ Convenția pentru reprimarea capturării ilicite a aeronavelor (Haga, 16 decembrie 1970, ratificată de Republica Moldova la 6 martie 1996).

²⁴⁶ Convenția Consiliului Europei privind criminalitatea informatică (Budapesta, 23 noiembrie 2001).

²⁴⁷ Convenția pentru prevenirea terorismului (Varșovia, 26 mai 2005, ratificată de Republica Moldova la 7 martie 2008).

²⁴⁸ Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid (New York, 9 decembrie 1948, ratificată de Republica Moldova la 26 aprilie 1993).

Pe de altă parte, extrădarea este condiționată de anumite restricții. *Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante*²⁴⁹ impune ca niciun stat parte să nu extrădeze către un alt stat o persoană, când există motive serioase de a crede că acolo aceasta riscă să fie supusă torturii. Pentru a stabili existența unor asemenea motive, autoritățile competente vor ține cont de toate împrejurările pertinente, inclusiv, dacă va fi cazul, de existența în statul respectiv a unei situații caracterizată prin încălcări sistematice, grave, flagrante și de proporții ale drepturilor omului.

Există și o bogată jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului, în care sunt abordate diferite aspecte ale detenției persoanelor supuse extrădării.

De exemplu, în *Soering*, persoana risca să fie extrădată și condamnată la moarte. Curtea a reconfirmat faptul responsabilității statului care extrădează persoana într-un stat unde există riscul unor rele tratamente. În speță, aflarea în așteptarea extrădării a fost recunoscută ca o perioadă de aflare în *sindromul culoarului morții* și constatată de către Curtea Europeană ca o violare a art. 3 din Convenție²⁵⁰.

5.3.2. Normele și jurisprudența națională în materia extrădării

La nivel național, pe lângă Codul de procedură penală, norme în materia extrădării se conțin în *Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală*²⁵¹.

În materie jurisprudențială este necesar de remarcat HCC *Pentru controlul constituționalității unor prevederi din Statutul Curții Penale Internaționale*. Chiar dacă nu s-a referit direct la măsurile preventive aplicate persoanelor acuzate, Curtea a relevat că recunoașterea, în art. 12 al Statutului CPI a crimelor specificate în art. 5 al Statutului ca fiind de competența Curții Penale Internaționale, nu privează statul-parte de dreptul de a condamna persoanele vinovate de astfel de crime conform legislației naționale. Potrivit art. 17 din Statutul CPI, o cauză este considerată inadmisibilă de către Curte,

²⁴⁹ Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (New York, 10 decembrie 1984, ratificată de Republica Moldova la 31 mai 1995), art. 3.

²⁵⁰ CtEDO, *Soering c. Regatului Unit*, nr. 14038/88, 7 iulie 1989 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57619>

²⁵¹ Legea nr. 371/2006.

dacă aceasta face obiectul unei anchete sau urmăriri din partea unui stat. Curtea admite cauza numai atunci când statul nu are voința sau capacitatea reală de a duce la bun sfârșit ancheta ori urmărirea. În conformitate cu art. 18 alin. 2 din Statutul CPI, statul este în drept să ceară procurorului Curții Penale Internaționale să i se transmită cauza pentru anchetare²⁵².

La fel, este necesar de remarcat și Hot. Plen. CSJ *Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației ce reglementează extrădarea*²⁵³. CSJ menționează că persoana condamnată la pedeapsă privativă de libertate cu suspendarea condiționată a executării pedepsei poate fi extrădată de Republica Moldova în caz de anulare a condamnării cu suspendarea condiționată și trimitere a condamnatului pentru executarea pedepsei privative de libertate, stabilite prin sentință, dacă pedeapsa ce urmează a fi executată răspunde exigențelor de gravitate prevăzute la art. 544 alin. (4) CPP.

Procedura de extrădare se inițiază prin înaintarea de către procurorul general sau, după caz, ministrul Justiției a unui demers la Judecătoria Chișinău, la care se anexează cererea și documentele statului solicitant. Demersul de extrădare se soluționează de către judecătorul de instrucție cu participarea procurorului, iar, în cazul extrădării persoanelor condamnate, a reprezentantului Ministerului Justiției, a persoanei a cărei extrădare se cere și a apărătorului acesteia ales sau numit²⁵⁴.

Instanța de judecată nu este competentă să se pronunțe asupra temeiniciei urmăririi penale sau condamnării pentru care autoritatea străină cere extrădarea. Dacă condițiile sunt îndeplinite, instanța de judecată admite, printr-o hotărâre, cererea de extrădare, dispunând, totodată, menținerea stării de arest preventiv până la predarea persoanei extrădabile²⁵⁵. Judecătorul de instrucție poate aplica alte măsuri preventive alternative arestării. Sesizarea, prin care se solicită aplicarea măsurii preventive după primirea cererii de extrădare, poate fi depusă până la, concomitent cu sau după înaintarea în instanța de judecată a demersului privind extrădarea persoanei²⁵⁶.

---

²⁵² HCC nr. 22/2007.

²⁵³ Hot. Plen. CSJ nr. 3/2012.

²⁵⁴ Hot. Plen. CSJ nr. 2/2012.

²⁵⁵ CPP, art. 544.

²⁵⁶ Hot. Plen. CSJ nr. 3/2012.

Procedura examinării demersului de extrădare este publică. În cazul în care persoana a cărei extrădare se cere sau procurorul se opune, sau dacă interesele justiției o cer, prin hotărâre motivată, instanța judecătorească decide asupra examinării cauzei în ședință închisă. După audiere, judecătorul de instrucție va informa persoana a cărei extrădare se cere despre dreptul acesteia la o procedură simplificată de extrădare și îi va comunica efectele juridice ale acestei proceduri. În cazul în care persoana a cărei extrădare se cere se opune la extrădare, instanța va continua procedura. Dacă se opune la extrădare, persoana își va putea formula argumentele oral și în scris, totodată, va putea propune probe. Dosarul cauzei este pus la dispoziția apărătorului persoanei respective pentru a putea prezenta în scris, în termen de până la opt zile, o opunere motivată la cererea de extrădare și a indica mijloacele de probă admise de legislația Republicii Moldova, numărul de martori fiind limitat la doi²⁵⁷. Hotărârea judecătorească asupra extrădării poate fi atacată cu recurs²⁵⁸.

Normele procesual-penale și Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală prevăd și cazurile de refuz în extrădare²⁵⁹, care sunt inspirate din normele internaționale²⁶⁰.

5.3.3. Aplicarea măsurilor preventive față de persoana care urmează a fi supusă extrădării

a) Standarde europene în materia măsurilor preventive aplicate față de persoana supusă extrădării

Potrivit *Convenției Europene de extrădare*²⁶¹, în caz de urgență, autoritățile competente ale părții solicitate vor putea cere arestarea provizorie a persoanei căutate; autoritățile competente ale părții solicitate vor statua asupra acestei cereri potrivit legii acestei părți. Cererea de arestare provizorie va indica existența unuia dintre documentele prevăzute de Convenție și va face cunoscută intenția de a trimite o cerere de extrădare; ea va menționa

²⁵⁷ *Ibidem*.

²⁵⁸ CPP, art. 544.

²⁵⁹ CPP, art. 546.

²⁶⁰ Convenția Europeană de extrădare. Protocolul adițional la Convenția Europeană de extrădare (Strasbourg, la 15 octombrie 1975, ratificat de Republica Moldova la 21 iunie 2001); art. 2, art. 8-11; al doilea Protocol adițional la Convenția Europeană de extrădare (Strasbourg, la 17 martie 1978, ratificat de Republica Moldova la 17 mai 2001), art. 2, art. 4.

²⁶¹ Convenția Europeană de extrădare (precit.), art. 16-19.

infracțiunea pentru care se va cere extrădarea, data și locul unde a fost comisă, precum și, în măsura posibilului, semnalmentele persoanei căutate.

Cererea de arestare provizorie se va transmite autorităților competente ale părții solicitate fie pe cale diplomatică, fie direct prin poștă sau telegraf, fie prin Organizația Internațională de Poliție Criminală (Interpol), fie prin orice alt mijloc, lăsând o urmă scrisă sau încuviințată de partea solicitată. Totuși punerea în libertate provizorie este posibilă oricând, partea solicitată având însă de luat orice măsură pe care o va aprecia necesară spre a evita fuga persoanei reclamate²⁶².

Punerea în libertate nu va fi opusă unei noi arestări și extrădări, dacă cererea de extrădare este primită ulterior. Dacă extrădarea este cerută în concurs de către mai multe state, fie pentru aceeași faptă, fie pentru fapte diferite, partea solicitată va statua, ținând seama de toate împrejurările și în mod deosebit de gravitatea și de locul săvârșirii infracțiunilor, de datele respective ale cererilor, de naționalitatea persoanei reclamate și de posibilitatea unei extrădări ulterioare către alt stat.

b) Standardele Curții Europene a Drepturilor Omului în materia detenției pentru extrădare

În cauza *John c. Greciei*, Curtea Europeană a menționat că articolul 5 par. 1 lit. f) din Convenție nu obligă statul să stabilească faptul că detenția persoanei împotriva căreia este în curs o procedură de extrădare este necesară în scopul de a preveni comiterea de infracțiuni sau sustragerea de la proceduri, astfel cum prevăd dispozițiile art. 5 par. 1 lit. c) din Convenția Europeană. Din acest punct de vedere, protecția conferită libertății persoanei este inferioară celei instituite de art. 5 par. 1 lit. c) din Convenția Europeană. Articolul 5 par. 1 lit. f) permite privarea de libertate a persoanei pentru simplul motiv că împotriva acesteia este în curs o procedură de extrădare²⁶³. În acest sens, o privare de libertate întemeiată pe teza a doua a art. 5 § 1 lit. f), nu poate fi justificată decât prin faptul că se află în curs o procedură de expulzare sau de extrădare. Dacă acest lucru nu se realizează cu diligența impusă, detenția încetează să mai fie justificată în temeiul acestei dispoziții²⁶⁴.

²⁶² Aceste prevederi au fost preluate și de către normele procesual-penale naționale. A se vedea: art. 547 alin. (3), CPP.

²⁶³ CtEDO, *John c. Greciei*, nr. 199/05, §§ 33-36, 10 mai 2007.

²⁶⁴ CtEDO, *Khlaifia c. Italiei* (MC), nr. 16483/12, § 90, 15 décembre 2016.

O detenție, în temeiul art. 5 § 1 lit. f), trebuie să fie pusă în aplicare cu bună-credință, trebuie să fie strâns legată de motivul detenției. Locul și condițiile de detenție trebuie să fie adecvate; la fel, durata acestei măsuri nu trebuie să depășească termenul necesar în mod rezonabil pentru îndeplinirea scopului urmărit²⁶⁵.

c) Normele naționale privind detenția persoanei supusă extrădării

Procedura de arestare a persoanei în vederea extrădării este reglementată de art. 547 CPP. Potrivit normelor procesuale, după primirea cererii de extrădare, Procuratura Generală sau, după caz, Ministerul Justiției va lua neîntârziat măsuri pentru arestarea preventivă a persoanei a cărei extrădare se cere. Termenul aflării persoanei sub arest preventiv nu poate depăși 180 de zile din momentul reținerii și până la predarea părții solicitante. Din prevederile de mai sus în care este utilizat termenul de arest preventiv se poate deduce raționamentul legislatorului prin care arestul la domiciliu pentru cazul respectiv este exclus.

Măsura arestării încetează de drept dacă persoana extrădată nu este preluată de autoritățile competente ale statului solicitant în termen de 30 de zile de la data convenită pentru predare. Cu excepția cazului de forță majoră, instanța judecătorească poate dispune, din oficiu, la sesizarea procurorului general sau la cererea persoanei a cărei extrădare se cere, încetarea stării de arest în vederea extrădării, dacă persoana extrădată nu va fi preluată de autoritățile competente ale statului solicitant în termen de 15 zile de la data convenită pentru predare. În tratate bilaterale pot fi prevăzute condiții mai benefice pentru persoana care urmează a fi supusă extrădării.

Până la înaintarea în instanța de judecată a demersului privind extrădarea persoanei, sesizarea privind aplicarea arestului provizoriu în vederea extrădării persoanei se examinează în conformitate cu prevederile art. 308 CPP. După înaintarea în instanța de judecată a demersului, sesizarea privind aplicarea sau prelungirea arestului se examinează în cadrul procedurii prin care se soluționează cererea de extrădare²⁶⁶.

---

²⁶⁵ CtEDO, *Yoh-Ekale Mwanje c. Belgiei*, nr. 10486/10, § 117-119, 20 decembrie 2011.

²⁶⁶ Hot. Plen. CSJ nr. 3/2012.

La examinarea demersului privind aplicarea arestului provizoriu în vederea extrădării, participarea procurorului, a persoanei a cărei extrădare se cere și a apărătorului acesteia, ales sau numit, este obligatorie. În cazul în care demersul de extrădare se depune de către ministrul Justiției, la examinarea demersului privind aplicarea arestului provizoriu în cadrul procedurii prin care se soluționează cererea de extrădare, participă și reprezentantul Ministerului Justiției²⁶⁷.

d) Condițiile și cazurile de aplicare a măsurilor preventive alternative față de persoana care urmează a fi supusă extrădării

Normele procesuale prevăd posibilitatea înlocuirii măsurii arestării cu o altă măsură preventivă²⁶⁸, cu respectarea anumitor condiții:

► Cererea procurorului.

Se pare că în acest caz s-a avut în vedere demersul procurorului înaintat în condițiile art. 244-247. Totuși nu poate fi un temei de respingere dacă procurorul a înaintat o cerere sau un demers. Forma, în acest caz, are mai puțină importanță. Persoana care urmează a fi supusă extrădării sau apărătorul acesteia poate înainta cerere procurorului pentru ca acesta să înainteze o cerere de aplicare a alternativelor. La fel, procurorul va putea solicita din oficiu aplicarea măsurilor alternative. Cererea se înaintează de către procurorul care participă la examinarea demersului.

► Înlocuirea din oficiu de către instanța de judecată.

În mod firesc, atribuția instanței de a înlocui măsura preventivă arestării preventive cu o alternativă este caracteristică instanței și, în alte situații, nu doar în cazul extrădării. Cererea de aplicare a alternativei poate fi înaintată în instanță și de către persoana care urmează a fi supusă extrădării sau apărătorul acesteia. La fel ca în cazul arestării preventive, chestiunea cu privire la aplicarea alternativei este examinată de către judecătorul de instrucție, investit cu soluționarea cererii de extrădare.

Instanța competentă este cea care a fost sesizată pentru a se decide asupra măsurii arestului provizoriu în vederea extrădării persoanei a cărei extrădare

²⁶⁷ *ibidem*.

²⁶⁸ CPP, art. 547 (11).

se cere și continuării procedurii judiciare de soluționare a cererii de extrădare. Instanța competentă este Judecătoria Chișinău.

Judecătorul de instrucție se pronunță printr-o încheiere ce poate fi atacată cu recurs²⁶⁹, în termen de trei zile la Curtea de Apel Chișinău, în conformitate cu prevederile art. 311-312 CPP. Prevederile art. 55 alin. (3) din Lege, care stabilesc că încheierea, prin care a fost dispus sau prelungit arestul provizoriu, poate fi atacată cu recurs doar împreună cu hotărârea judecătorească pronunțată asupra cererii de extrădare, nu pot fi aplicate, fiindcă contravin art. 25 alin. (4) din Constituție²⁷⁰.

Alternativele pot fi aplicate și pe parcursul soluționării cauzei privind extrădarea. Instanța judecătorească va reexamina din oficiu, la fiecare 30 de zile, necesitatea menținerii măsurii arestării, dispunând, după caz, prelungirea ori înlocuirea ei cu măsura de a nu părăsi țara sau localitatea sau cu o măsură de alternativă neprivativă de libertate.

Ca și în cazul solicitării arestării, solicitarea aplicării alternativelor poate fi făcută prin poștă, telegraf, telex, fax sau prin orice alt mijloc care lasă urmă scrisă. Solicitarea trebuie să conțină date despre mandatul de arestare sau despre hotărârea judecătorească definitivă adoptată în privința acestei persoane și asigurarea că cererea de extrădare va fi expeditată ulterior. Ministerul Justiției poate solicita arestarea persoanei în cazul dat numai prin intermediul Procuraturii Generale. Neincluderea expresă a persoanei care urmează a fi supusă extrădării în categoria subiecților cu drept de a solicita înlocuirea măsurii arestării preventive poate, în opinia noastră, ridica probleme de respectare a drepturilor acesteia²⁷¹.

Pe lângă alte aspecte, instanța urmează să clarifice dacă, în general, detenția are vreo rezonabilitate și dacă extrădarea are perspective de realizare. Chiar dacă se referă la expulzare, cauza de mai jos este relevantă la acest subiect. În speța *Kim c. Rusiei*, persoana a fost deținută doi ani în scop de expulzare, apoi fiind eliberată din motivul expirării termenului pentru această procedură. Cauza unei asemenea detenții pe termen lung a fost neclaritatea cu privire la cetățania reclamantului. Curtea Europeană a arătat că autoritățile

---

²⁶⁹ Legea nr. 371/2006, art. 55.

²⁷⁰ Hot. Plen. CSJ nr. 3/2012.

²⁷¹ *Ibidem*.

interne au obligația să examineze dacă expulzarea are perspective realiste și dacă detenția în acest scop a fost justificată de la început, și continuă să fie justificată. Trebuie să existe garanții procedurale pentru a preveni riscul detenției arbitrare în vederea expulzării²⁷².

- ▶ Cazurile în care este admisă înlocuirea arestării preventive.

Normele procesuale prevăd două cazuri în care înlocuirea arestării preventive este admisă. În perspectivă se pare că lista situațiilor urmează a fi extinsă, incluzând vârsta persoanei sau alte criterii de individualizare.

Așadar, există următoarele cazuri în care persoana poate fi supusă unei măsuri preventive alternative²⁷³:

- ▶ Starea de sănătate a persoanei nu-i permite aflarea în regim de detenție, fapt confirmat printr-un certificat medical.

La examinarea aspectelor ce țin de detenția persoanei, Curtea Europeană ia în considerare situația specifică a persoanelor private de libertate și orice vulnerabilitate specifică (de exemplu, sănătatea, vârsta etc.) din cauza căreia detenția acestora ar fi inadecvată²⁷⁴.

În *Șarban*, Curtea Europeană a menționat că articolul 3 al Convenției nu poate fi interpretat ca impunând o obligație generală de a elibera deținuții pe motive de sănătate. Și totuși acest articol impune statului obligația de a proteja integritatea fizică a persoanelor private de libertate, de exemplu, prin a le acorda asistența medicală necesară. Curtea, de asemenea, a subliniat dreptul tuturor deținuților la condiții de detenție compatibile cu demnitatea umană, pentru a asigura că maniera și metoda de executare a măsurilor impuse nu-i supune la suferință sau dificultăți de o intensitate care să depășească nivelul de suferință care nu poate fi evitată, fiind inerentă detenției. În plus, în afara sănătății deținuților, bunăstarea lor trebuie să fie asigurată în mod adecvat, luând în considerare cerințele practice ale detenției²⁷⁵.

Instanța sau procurorul are obligația pozitivă de a asigura prezența unui medic în cazul când persoana reținută în scopul extrădării fie solicită acest

²⁷² CtEDO, *Kim c. Rusiei*, nr. 44260/13, par. 53, 17 iulie 2014.

²⁷³ CPP, art. 547 (11).

²⁷⁴ CtEDO, *Thimothawes c. Belgiei*, nr. 39061/11, pct. 73, 79-80, 4 aprilie 2017.

²⁷⁵ CtEDO, *Șarban c. Moldovei*, nr. 3456/05, 4 octombrie 2005, par. 77.

lucru, fie prezintă semne privind problemele de sănătate. Această asistență urmează a fi acordată imediat, inclusiv la momentul plasării în izolator. Prin urmare, orice tergiversare a asistenței medicale va fi imputată autorităților.

O altă problemă este tratamentul în detenție. Nu toate maladiile pot fi tratate, iar transferul la un spital în afara instituției penitenciare poate să se impună. Orice tergiversare va fi imputată autorităților. În speța *Paladi*, instanței de judecată naționale i-a trebuit o perioadă nerezonabil de lungă de timp pentru a obține opinia medicală și nu a luat măsuri pentru a grăbi acest proces, ceea ce a avut ca rezultat o întârziere de patru luni până la transferul reclamantului. Această atitudine a dus la constatarea încălcării art. 3 din Convenție²⁷⁶, cu această constatare fiind de acord și Marea Cameră a Curții²⁷⁷.

Certificatul medical, care urmează a fi analizat de către instanță, nu presupune acte de la instituții medicale speciale. În acest sens, actul prezentat și de medicul de familie sau concluzia medicilor din serviciul de urgență ar putea fi considerat ca unul suficient pentru confirmarea stării de sănătate a persoanei care nu-i permite aflarea în regim de detenție.

- ▶ Persoana și familia sa își au domiciliul stabil în Republica Moldova și nu există temeiuri de a considera că aceasta se va eschiva de la procedura de extrădare.

Codul de procedură penală utilizează atât noțiunea de *domiciliu*, cât și de *loc permanent de trai*²⁷⁸.

Art. 6 pct. 11 CPP definește *domiciliul* ca: locuință sau construcție destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun), orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou. Se pare că această definiție este mult mai extinsă pentru a fi aplicată la constatarea domiciliului stabil, fiind aplicabilă la efectuarea acțiunilor procesuale care presupun o ingerință în viața privată.

---

²⁷⁶ CtEDO, *Paladi c. Moldovei*, nr. 39806/05, § 79, 10 iulie 2007.

²⁷⁷ CtEDO, *Paladi c. Moldovei*, (MC), nr. 39806/05, § 72, 10 martie 2009.

²⁷⁸ CPP, art. 185 alin. (2).

Codul civil²⁷⁹, la rândul său, dă o definiție a domiciliului și reședinței temporare în care se include locul unde aceasta își are reședința obișnuită. La determinarea reședinței obișnuite se iau în considerare toate elementele de fapt relevante, în special, durata și regularitatea prezenței persoanei în locul vizat, precum și condițiile și motivele acestei prezențe. Reședința temporară a persoanei fizice este locul unde își are locuința temporară sau secundară. Persoana, al cărei domiciliu nu poate fi stabilit cu certitudine, se consideră domiciliată la locul reședinței sale temporare. În lipsă de reședință temporară, persoana este considerată că domiciliază la locul ultimului domiciliu, iar, dacă acesta nu se cunoaște, la locul unde acea persoană se găsește.

Prin urmare, la evaluarea existenței domiciliului stabil, în sensul art. 547 CPP, urmează a se lua în considerare atât domiciliul, cât și reședința temporară. Curtea a menționat că o simplă absență a unui domiciliu permanent nu creează în mod automat pericolul că persoana se va ascunde²⁸⁰. Riscul de a se ascunde trebuie să fie evaluat, în special, în contextul factorilor care au legătură cu: caracterul persoanei, valorile sale morale, locuința sa, ocupația sa, bunurile sale, legăturile familiale, precum și cu toate tipurile de legături cu statul în care el este urmărit²⁸¹.

Curtea a mai menționat că o simplă absență a unui domiciliu permanent nu creează în mod automat pericolul că persoana se va ascunde.

La fel, în viziunea Curții, instanțele judecătorești naționale ar trebui să examineze argumentele persoanei privind predarea actelor de călătorie drept garanție că el nu va pleca din țară²⁸².

Prin urmare, în noțiunea de domiciliu stabil, în sensul art. 547 CPP, urmează, în opinia noastră, de a include atât domiciliul, cât și locul reședinței temporare. Evident, în fiecare caz concret, judecătorul de instrucție va examina situația reieșind din circumstanțele concrete ale cauzei.

În final, este necesar de menționat că lista probabilă de aplicare a alternativelor în cazul extrădării nu ar trebui interpretată în sens restrictiv și, într-o perspectivă, urmează a fi extinsă.

²⁷⁹ CC, art. 38.

²⁸⁰ CtEDO, *Sulaoja v. Estonia*, nr. 55939/00, § 64, 15 februarie 2005 .

²⁸¹ CtEDO, *Becciev v. Moldova*, nr. 9190/03, § 58, 4 octombrie 2005.

²⁸² CtEDO, *Ignatenco c. Moldovei*, nr. 36988/07, § 83, 8 februarie 2011

